

REVIIJA*

KATOLIŠKE
AKCIJE

1941-XIX

5-6

VSEBINA

	Stran
Novi človek po sv. Pavlu — <i>Jakob Žagar C. M.</i>	245
Za krščanstvo in Cerkev — <i>Franc Grivec</i>	255
Zoper dobičkarstvo — <i>A. Ušeničnik</i>	267
Idejne osnove naše Katoliške akcije — <i>Janez Kraljič</i>	278
Naša odgovornost — <i>L.—j.</i>	302
Kristusov borec sodeluj z milostjo — <i>V. S.</i>	313
Osvobodilna fronta <i>L.—j.</i>	317
Zadnje besede ljubljanskega nadpastirja o Katoliški akciji . .	318

Revija Katoliške akcije bo izhajala vsak drugi mesec.

Naročnina letno 40— lir, za dijake 20— lir.

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja *dr. Janez Kraljič*, Vodnikov trg 4, Ljubljana.

Uprava: Ljubljana, Kopitarjeva ulica 2 (*Ničman*).

Račun pri Poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani, štev. 13.367.

Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (predstavnik *Jože Kramarič*).

NOVI ČLOVEK PO SV. PAVLU

JAKOB ŽAGAR C. M.

Često se čujejo besede, da se ustvarja nov človek. Z novim redom vstaja tudi nov človek, čredni ali individualistični s posebnimi nazori. Včasih dajejo temu novemu človeku, ki si ga zamišljajo, tudi ime »nadčlovek« — Übermensch. To je le človek v smislu razvojne podmene: iz pramegle se je razvil človek do genija novega človeka v novem redu. Vse je samo gibanje in različno spajanje atomov. Znanilci novega človeka ali novega »Nadčloveka« za svojo nadnaravo ne zahtevajo božje pomoči, še za naravo sploh se jim komaj zdi potrebno sklicevati se na Boga.

Ognjeviti oznanjevalec novega človeka sv. Pavel bi imel za tako govorjenje kratko obsodbo: »Postali so v svojih mislih prazni in je otemnelo njih nespametno srce. Imenovali so se modre, pa so se poneumnili« (Rim 1, 22—25). Ali pa pravi: »Duševni človek (t. j. zgolj naravni človek, ki ga pri njegovem delovanju vodi duša samo kot počelo naravnega življenja) pa ne sprejema, kar je božjega Duha (t. j. skrivnosti, ki jih je razodel Sveti Duh), kajti zanj je nespamet in ne more razumeti, ker se duhovno presoja; duhovni pa presoja vse.« (1 Kor 2, 14. 15.)

I.

Pavlov novi človek

Pavel pa z neizmernim ognjem in nezmagljivo vztrajnostjo govori o novem človeku. Pravi:

1. Če ste torej vstali s Kristusom, iščite, kar je zgoraj, kjer je Kristus, sedeč na desnici božji. — Zdaj pa tudi vi odložite vse: jezo, srditost, hudobnost, zmerjanje in grdo govorjenje iz svojih ust. — Ne lažite drug drugemu, ker ste slekli starega človeka z njegovimi deli in oblekli novega, ki se obnavlja k spoznanju, po podobi njega, ki ga je ustvaril. Tukaj ni več ne Grka ne Juda, ne obrezanega ne neobrezanega, ni divjaka ne Scita, ni sužnja ne svobodnega, ampak je vse in v vsem Kristus (Kol 3, 8—11).

2. Na drugem mestu zopet pravi: »Vnema nas ljubezen Kristusova, ker smo prišli do sodbe, da če je eden umrl za vse, so torej vsi umrli (t. j. odmrli grehu); in za vse je umrl, da bi tisti, ki živijo, ne živeli več sami sebi, ampak njemu, ki je zanj umrl in vstal. Zatorej odslej nikogar ne poznamo po mesu (t. j. ne presojamo po posvetnih nagibih). In če smo po mesu poznali Kristusa (t. j. če smo v Kristusu gledali samo človeka), ga pa zdaj tako več ne poznamo. Ako je torej kdo v Kristusu, je nova stvar: Staro je prešlo, glejte, nastalo je novo.« (2 Kor 5, 14—17.)

3. Še na enem mestu izvaja sv. Pavel različne moralne dolžnosti iz nauka, da je kristjan v Jezusu Kristusu nov človek. Pravi: »Opominjam vas torej, jaz, jetnik v Gospodu, živite, kakor se spodobi za poklic, v katerega ste poklicani, da ohranite edinstvo duha z vezjo miru.« (Ef 4, 1—3.) »Zatorej to pravim in vas rotim v Gospodu: Ne živite več kakor živijo pogani, v ničemurnosti svojih misli; razum jim je otemnel in božjemu življenju so odtujeni. Vi se pa niste tako učili Kristusa; seveda če ste slišali o njem in ste bili o njem tako poučeni, kakor je resnica v Jezusu: da vam je treba odložiti, kar zadeva prejšnje življenje, starega človeka, ki se kviri po varljivih strasteh, da se pa prenavljajte po duhu svojega mišljenja in si oblecite novega človeka, ki je po Bogu ustvarjen v resnični pravičnosti in svetosti« (Ef 4, 17—24).

Kaj pomeni to novo v človeku?

Kaj pomeni ta novi človek v sv. Pavlu? Mar samo lepše n ravstveno življenje iz istih prvin, kot so bile pred Kristusovo odrešilno smrtjo? Ne. Lepše n ravstveno življenje je le cvet iz novih korenin. V človeka je prišla neka nova božanstvena prvina, ki se ji pravi milost, gratia. Milost pomeni: da je ta nova bitnost v človeku tako velika, tako pomembna, da si je nihče ne more sam pridobiti, sam zaslužiti, ampak mu jo mora Bog milostno podariti. Bog se dobrotno skloni k človeku iz nadzemskih višav. To pomeni nemška beseda Gnade, iz prislova nidan, nieder, doli.

Ta dar v človeku je novo nadnaravno dejstvo, ki moramo z njim računati. Brez njega ne moremo razumeti sv. Pavla in razodetja sploh.

Novi človek razodetja ni samo človek s svojimi zmožnostmi, ki mu pripadajo, ampak človek s temi naravnimi zmožnostmi in še z neko bitnostjo, ki ga usposablja za božje življenje. Sv. Avguštin pravi: »Bog hoče, da si nekaj drugega kot le človek; naklanja ti milost: Iz tebe hoče narediti Boga« (Sermo 66; Plus, Gott in uns p. 15). To so prav tiste besede, ki jih je izgovoril sv. Peter, ko je dejal, da smo »postali deležni božje narave« (2 Pet 1, 4). To moramo razumevati tako, da nam je božja dobrota izkazala posebno ljubezen. Ni nas pustila samo na stopnji človeka, ampak nas je dvignila na višjo stopnjo; in zopet ne samo na višjo stopnjo, ki bi presegala le kakšno ustvarjeno naravo, ampak na stopnjo, ki presega sleherno ustvarjeno naravo. To se pravi nadnaravo — in to pomeni novi človek sv. Pavla in razodetja.

Vzemimo zglede iz kraljestev ustvarjenih bitij, ki so na zemlji. Poznamo štiri kraljestva: rudnine, rastline, živali in človeka. K naravi rudnin spada, da so nežive in se ne premikajo. K naravi rastlin spada, da imajo najnižjo stopnjo življenja — motus ab intrinseco, gibanje iz notranjega počela. K naravi živali spada, da imajo še čute in so zato tudi zmožne premikanja iz kraja v kraj. Človeška narava pa je poleg prednosti vseh prejšnjih deležna še uma in volje.

Če bi Bog podaril kaki rudnini gibanje iz notranjega počela; ali kaki rastlini zmožnost premikanja iz kraja v kraj; ali živali zmožnost razuma in govora, bi bilo to preko njihovih narav. Ta dar bi se imenoval prekonnaravni (donum praeternaturale), ne še nadnaravni (donum supernaturale) v strogem pomenu. To pa zato, ker ti darovi prav za prav še ne presegajo kroga ustvarjenih zmožnosti.

Le dar, ki ga je božja ljubezen posebej dala človeku, presega vse ustvarjeno in se zato imenuje višji kot vse naravno, imenuje se nadnaraven (supernaturale).

Kako da je bil Bog tako dober in je dal človeku ta dar? Odgovor je samo v njegovi neskončni ljubezni. Zato je bil sv. Pavel tako navdušen in je stavil tako velike zahteve na novega človeka.

Dokazi

A doslej še nismo podali dokazov, da je v nas nova višja bitnost, ki utemeljuje novega človeka.

Sv. Pavel se niti ni trudil, da bi podal sistematičen dokaz za bivanje te nadnaravne bitnosti, ampak njegova beseda le živi v tem; Pavel govori tako, da njegove besede predpostavljajo to nadnaravno dejstvo.

Galačanom, ki so izvajali opravičenje samo iz del postave, je zaklical: »Ne zametujem milosti božje; kajti če je opravičenje po postavi, tedaj je Kristus zastonj umrl« (Gal 2, 21).

Kdor ne priznava novega življenja nadnaravne bitnosti v človeku, temu kliče sv. Pavel: »Ali zametuješ milost božjo. Po tvojem ni bilo treba, da je Kristus umrl.«

In res je zadnji namen, zakaj je Beseda meso postala, ta, da bi se z Očetom in Svetim Duhom zopet mogla vrniti v našo dušo, v njej živeti in nam omogočiti z njo živeti božje življenje. (Plus, Gott in uns, p. 60). To pa je mogoče le, če je v človeku nadnaravna bitnost, ki se ji pravi posvečujoča milost.

Zato prav na tem mestu sv. Pavel tako lepo govori o prebivanju Kristusa v njem. Pravi: S Kristusom sem križan; živim, pa ne več jaz, ampak v meni živi Kristus; v kolikor pa zdaj živim v telesu, živim v veri v Sina božjega, ki me je vzljubil in zame dal samega sebe (Gal 2, 19. 20).

Dokazi v evangelijih

Dokaze za to nadnaravno dejstvo najdemo v evangelijih. Kristus je naglašal potrebo prerojenja. S Kristusom prihaja na svet novo rojstvo. Nikodemu pravi: »Resnično, resnično, povem ti: Ako se kdo iznova ne rodi, ne more videti božjega kraljestva« (Jan 3, 3). In spet pravi: »Resnično, resnično, potem ti, ako se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v božje kraljestvo. Kar je rojeno iz mesa, je meso, in kar je rojeno iz duha, je duh. Ne čudi se, da sem to rekel: Treba vam je, da se rodite znova« (Jan 3, 5—7). »Veter veje, kjer hoče, in njegov glas slišiš, pa ne veš, od kod prihaja in kam gre: tako je z vsakim, ki je rojen iz Duha« (Jan 3, 8).

Kaj je učinek (terminus) zemeljskega rojstva, vemo. Ali je nič? Kaj še! Človeška narava. In kaj bo učinek tega novega, nadnaravnega rojstva? Ali bo nič? Kaj še! Še neizmerno večji mora biti kakor učinek zemeljskega rojstva. In to je: nova narava. Nadnaravna bitnost, po kateri moremo biti deležni božje narave.

Da se še bolj pokaže učinkovitost tega nadnaravnega rojstva, se zgodi v znamenju vode. »Ako se kdo ne rodi iz vode in Duha.« Voda je počelo (princip) največje rodovitnosti. Kdor hoče vedeti, kaj

pomeni voda za življenje, naj gre v puščavo. Tam se bo dodobra zavedel. Kjer ni vode, ni življenja. Prav nobenega življenja.

Novo stvarjenje

Do enakega zaključka pridemo iz besed razodetja: »Ako je kdo v Kristusu, je novo stvarjenje« (2 Kor 5, 17). Kaj je učinek stvarjenja, vidimo. Mar bo učinek novega, nadnaravnega stvarjenja v človeku nič? Nevidna bitnost pač, a vendar silna! Po tem novem stvarjenju, ki po učinku brez dvoma prekaša vse dosedanje vidno in nevidno stvarstvo (kosmos), postanemo nov človek sv. Pavla.

Še drugi dokazi

Seveda je možno ta nadnaravni svet milosti slikati še z drugimi barvami, t. j., gledati ga je mogoče še pod drugimi vidiki. Razodetje ima v resnici še druge primere.

Enkrat slika to nadnaravno bitnost v nas kot novo življenje, ki nam ga je prinesel Kristus. Tako v razgovoru, ki se je razpletel ob priliki pomnoženja kruha. »Kruh božji je namreč tisti, ki prihaja iz nebes in daje svetu življenje« (Jan 6, 55). Tako tudi v priliki o dobrem pastirju. »Jaz sem prišel, da bi imeli življenje in ga imeli v izobilju« (Jan 10, 10). Kdo bi mogel ugovarjati: kaj govori o življenju? Mar nismo že živi? Smo! Kakor smo tudi že rojeni in ustvarjeni, a je še eno rojstvo, še eno stvarjenje in še eno življenje. Nadnaravna bitnost milosti, ki nam omogoča delež z Bogom, sedaj kakor v megli in v uganki, potem pa iz obličja v obličje. Sv. Janez pravi: »Preljubi! Zdaj smo otroci božji in se še ni pokazalo, kaj bomo. Vemo, da bomo, ko se prikaže (t. j. Jezus Kristus), njemu podobni, ker ga bomo gledali, kakršen je. Vsakdo, ki ima to upanje vanj, se posvečuje, kakor je on svet« (1 Jan 3, 2. 3).

V tem oziru je najbolj značilna tista primera o živi vodi. »Kdor koli pa bo pil od vode, ki mu jo bom jaz dal, ne bo nikdar več žejen, marveč bo voda, ki mu jo bom dal, postala v njem studenec vode, tekoče v večno življenje« (Jan 4, 14). Prav taka je bitnost novega človeka, posvečujoča milost. Že sedaj je v človeku, a nevidno, kakor roža v popju, toda razcvetela se bo. Ista živa voda, ki je sedaj v nas, že šumi proti obalam večnega življenja.

Naj bo dovolj primer. Sv. pismo rabi sicer še dve (Jan 15, 6. in Rim 11, 17), a nam ni za to, da bi izčrpno razpravljali o resničnosti te nadnaravne bitnosti, ki v nas utemeljuje novega krščanskega človeka, ampak bolj zato, da bi spoznali posledice in uporabnost tega za vsakdanje življenje.

Samo to bodi še omenjeno, da semkaj meri tolikokrat ponavljana molitev k Svetemu Dudu: Pošlji svojega Duha in prerojeni bomo; in prenovil boš obličje zemlje. Prevod prvega dela verzikla je prav za prav nenatančen. Po latinski besedi: *et creabuntur*, bi se moral glasiti: in preustvarjeni bomo. Gre torej za novo, resnično stvarstvo, kakor gre po prvi besedi za resnično novo rojstvo, katerega terminus je nova narava, »*divinae consortes naturae*«, pravi Sv. Peter (2Pet 1, 4).

Teološki razlog

Zakaj pa je potrebna ta nova bitnost v odrešenju človeka? Razlog je v vzvišenosti človekovega cilja. To je tako, kakor če naj bi kaka stvar iz nižjega prirodnega kraljestva bila deležna bivanja in snovanja višje vrste. Če naj bi n. pr. rudnina vitalno rastle iz sebe, če naj bi rastlina imela še čute, če naj bi žival imela dar razuma, ali če naj bi človek imel angelski razum, kaj bi bilo tedaj potrebno? Potrebno bi bilo ta bitja dvigniti nad njihovo sedanjo naravo. Dati bi jim bilo treba novo naravo. Potrebno bi jim torej bilo novo stvarjenje, novo rojstvo.

Tako podobno je s človekom, ki naj bi se udeležil sreče v Bogu. A še neskončno višji je Bog nad človekom, kakor rastlina nad rudnino. Tam je naposled samo razmerje med končnim in končnim, tu pa je razmerje med Neskončnim in končnim. Koliko bolj je torej treba resnično preustvariti, preroditi človeške naravne zmožnosti, da bodo dosegle Boga.

To je torej Pavlov novi človek. Bogastvo, ki mu ni primere; odlika, ki si je ne moremo misliti višje.

Bog prebiva v človeku

Da bomo ta dar nadnaravne bitnosti v sebi še bolj cenili, moramo takoj pristaviti, da je prav ta bitnost šotor presv. Trojice in povabilo, naj pride stanovat k nam. Bog torej prebiva v nas. »Ne veste li, da ste tempelj božji in da Duh božji v vas prebiva? (1 Kor 3, 16). Jezus je dejal: »Ako me kdo ljubi, bo moje besedo spolnjeval; in moj Oče ga bo ljubil in bova k njemu prišla in pri njem prebivala« (Jan 14, 23).

Obenem pa je ta nadnaravna bitnost v nas tudi bistvo in vez skrivnostnega telesa Kristusovega.

Kakšne pa so praktične posledice iz resnice o novem človeku, posledice za kulturno udejstvovanje človeka in za prenovitev sveta? Vprašamo se tudi, ali že v polni meri izvršujemo, kar od nas zahteva novi človek, ali morda zaostajamo.

Pravilno izražanje

Najprej je treba opozoriti, kako važno je, da se o novem človeku, ali o nadnaravi pravilno izražamo. Ta nadnaravna bitnost se ne da dojeti z nobenim čutom. Zato se nobeno še tako plemenito in vzvišeno čustvo ne sme zamenjati z nadnaravo. Nadnaravna bitnost je zgolj duhovna. S pretiranim poudarjanjem čustvovanja se kaj naglo približamo modernizmu. More pa kajpada biti tako čustvo vpliv nadnarave na človekovo čutno stran, torej njen učinek. Kako napačno se zaradi nevednosti o nadnaravi izražajo nekateri sicer odlični pisatelji.

Drugače kot Nietzschejev nadčlovek

A važnejše kot ta opomba je vprašanje, kako mora delovati Pavlov novi človek. Od njega pričakujemo pravi novi red, prerojenje in osrečenje sveta.

Ta novi človek je zares v pravem pomenu besede nadčlovek, saj ima v sebi neko naravo, ki je nad vse, kar je zgolj naravnega.

Ponižnost

Prav to pa ga dela in ga mora delati tako ponižnega. To je prva temeljna poteza novega človeka. Novi človek ve, da svoje odlike nima sam od sebe. Milost pomeni dar. Sam od sebe si je tudi prislужiti ne more in naj bi delal stoletja. Presega njegovo naravo! Zahtevati kaj takega od človeka je isto, kakor da bi morala rastlina živeti in delovati kakor ptica. Sama od sebe ne more. Nikoli ne bo mogla, če ji kdo ne bo podaril nove narave.

Kristus pravi: »Brez mene ne morete nič storiti« (Jan 15, 5). Nič v svetu milosti. To edino pa se šteje za večno življenje. Novi človek se čuti kakor otrok pred navpično obsekano triglavsko steno, ki bi mu bilo rečeno: »Preplezaj!« Reči bi moral: »Ne morem.«

Tudi sv. Pavel pravi: »Kdo te namreč odlikuje? Kaj pa imaš, česar bi ne bil prejel? Če si pa prejel, kaj se ponašaš, kakor da bi ne bil prejel?« (1 Kor 4, 8). Ponižnost je bistvena zahteva novega človeka. Preblažena Devica Marija poje v svojem slavospevu: »Mogočne je pahnil s prestola in povišal je ponižne.« Sv. Peter pa pravi: »Ustavlja se ošabnim, ponižnim pa daje svojo milost« (1 Pet 5, 5).

Novi človek je torej ponižen človek. Izkustvo nas uči, da je ta poteza značilna za vsako resnično veliko osebnost. Vidimo jo na našem Gospodu, vidimo na Don Bosku, Ignaciju, sv. Vincenciju in dr. Sv. Pavel pravi osebi: »Po milosti božji pa sem to, kar sem, in njegova milost do mene ni bila prazna, ampak sem se bolj kakor oni vsi trudil,

toda ne jaz, marveč milost božja, ki je z menoj« (1 Kor 15, 10). Čim večji je bil kdo, tem bolj je priznaval: »Nisem — od sebe.«

Ponižnost pa je tudi socialna čednost današnjih dni.

Kako vse drugačen je resnični novi človek, kakor Nietzschejev »nadčlovek«. Njegov »nadčlovek« je negacija človeške socialnosti in zato negacija človeške družbe. Goni ga le nagon skrajnega egoizma in neukrotnega samoljubja. Le on je gospodar, vsi drugi so sužnji; le on je človek, vsi drugi so čreda, le on je središče, vsi drugi so zaradi njega, njegova igrača, predmet njegove samovolje. To je moderni »nadčlovek« — blazni Nietzsche. (Ušeničnik, Izbr. sp. I. 177.)

Kako lepa, družabna in življenjsko tvorna je prva poteza resnično novega človeka — ponižnost!

Druge čednosti

A sv. Pavel zahteva od novega človeka še mnoge čednosti. — Nekje je zapisano, da mora vsakdo iz sebe izklesati lep kip, ki bo nekoč vreden spomenik na njegovem — grobu. Klesati ga mora vse življenje. Če se bo novi človek z vso močjo trudil za čednosti, ki jih od njega zahteva razodetje, bo zares prelep kip — vreden posmrten spomenik v spominu preostalih, predvsem pa v božji vednosti.

Sv. apostol pravi: »Zamorite nesramnost, nečistost, lakomnost!« Potem zahteva: »Odložite jezo, hudobnost, zmerjanje.« Nato pravi: »Ne lažite!« — Zatem zahteva ljubezen do drugih narodov: »Tu ni več ne Grka ne Juda, ni obrezanega ne neobrezanega, ampak v vsem je Kristus.« — Potem še naroča: »Oblecite pristrčno usmiljenje, dobrotljivost, ponižnost, milobo, potrpežljivost, prenašajte drug drugega, odpuščajte, imejte ljubezen« (vse to v pismu do Kološanov 3, 1—16).

Na drugem kraju vzpodbuja: Vnema naj vas ljubezen Kristu-sova, ne živite več samemu sebi« (2 Kor 5, 14—19).

Na tretjem mestu opozarja v splošnem na iste čednosti kot v listu do Kološanov, t. j. »na ponižnost, krotkost, potrpežljivost, prenašanje drugih«, na novo pa poziva tudi na »prizadevanje za edinost ter da ne bi bili ničemurnih misli in zakrknjenega srca«. Z vso močjo vzpodbuja k »resnični pravičnosti in resnični svetosti« (Ef 4, 17—28).

Prav podobno govori tudi sv. Peter na onem mestu, kjer razodeva svoje misli o novi naravi (2 Pet 1, 4).

Novi človek mora torej biti dovršen lik v pobožnosti, zatajevanju samega sebe in bratoljubju.

Kulturna obnova

A od novega človeka želimo vso obnovo sveta. Kjer koli vidimo kako pekočo rano na socialnem telesu družbe, bi radi od njega zdravila. — To so pričakovali tudi od »nadčloveka«, ki so ga javljali od drugod ali ki ga napovedujejo še danes, a v resnici prihaja od tam samo razočaranje.

A priznati moramo, da Pavlov novi človek nima predvsem kulturnega poslanstva. Ne zanikuje ga, ne; ne veže sil, ki se sproščajo h kulturnemu zagonu, a prvobitno h kulturnemu vzponu ni usmerjen. Saj prav na tem mestu pravi apostol: »Iščite, kar je zgoraj, po tem hrepenite, ne po tem, kar je na zemlji. Zakaj umrli ste, in vaše življenje je s Kristusom skrito v Bogu. Ko se prikaže Kristus, vaše življenje, takrat se boste tudi vi z njim prikazali v slavi« (Kol 3, 1—4).

Če pa Pavlov novi človek ne sili k toliko potrebnemu kulturnemu udejstvovanju prvenstveno, pa sili posredno; in to s tako silo, da ni prav nič škode, če ne sili prvenstveno in neposredno. Pavlov novi človek ima toliko sile, da tudi v drugem in drugotnem stremljenju doseže več, kakor drugi v svojem prvem prizadevanju. Prav na tem mestu, kjer govori Pavel o novem človeku, izgovori tudi besede: »Caritas Christi urget nos, vnema nas ljubezen Kristusova« (2 Kor 5, 14). Če vidimo, kako druga neobdelana kulturna polja kriče po delavcih, in če smo priča, da se zaradi tega pogubljuje duše, kako ne bi zgrabili za delo? Na tem mestu se ne moremo še dalje muditi pri tem važnem vprašanju. Naj le spomnim, da je vprašanje kulturnega udejstvovanja katoličana do dobra osvetlil in rešil naš mojster Aleš Ušeničnik v svojih petih razpravah: Kultura, Vera in kultura, Pomisleki zoper krščanski kulturni princip, Za krščansko kulturo, Katoličan in kultura. (Izbr. sp. I., str. 241—314.)

Le eno pa moramo še pribiti, namreč, da nihče, ki se trudi za kulturno delo, ne more iti mimo Pavlovega novega človeka. Za vse take poskuse nadčloveka ali novega reda ima dogmatik Bartmann v knjigi »Des Christen Gnadenleben« besede: »Temna usoda je nad tem, ki nima umevanja za milost«. »In ta usoda se zdi, da je dandanes zadela velik del človeštva« (str. 73). Sv. Janez pravi: Kdor v Sina veruje, ima večno življenje; kdor pa v Sina ne veruje, ne bo videl življenja, ampak ostane nad njim jeza božja (Jan 3, 36).

Vendar naj bi se Pavlov novi človek ne zavaroval samo s to grožnjo in ostal v svoji kulturni pasivnosti, ampak naj bi se o vsakem mogle reči Pavlove besede: »Po milosti božji pa sem to, kar sem, in njegova milost do mene ni bila prazna, ampak sem se bolj kakor

oni vsi trudil« (1 Kor 15, 20). In še besede, ki jih je Pavel pisal za slovo svojemu prijatelju Timoteju in ki bi mogle biti njegov nagrobni napis, naj bi se mogle reči o vsakem, ki je poklican k reševanju kulturnega vprašanja: »Jaz se namreč že darujem in čas moje razveze je blizu. Dobri boj sem dobojeval, tek dokončal, vero ohranil. Odslej mi je pripravljena krona pravice« (2 Tim 5, 6). A te besede so mogle biti le sad prvih: Bolj kot vsi sem se trudil. To je tudi geslo novega človeka: Gratia Dei sum id, quod sum, a bolj kot vsi sem se trudil.

ZA KRŠČANSTVO IN CERKEV

FRANC GRIVEC

Uvod

Pod naslovom *Krščanstvo in Cerkev* sem napisal drobno knjigo v obrambo naše vere in Cerkve. Namenjena je sicer kot učbenik za srednje šole, a prizadeval sem si, da bi bila knjiga obenem uporabna za širše kroge naše inteligence s srednješolsko in akademsko izobrazbo, pa tudi za tiste, ki so se z branjem knjig in časopisov sami izobrazili. Naše male razmere nam pač ne dopuščajo, da bi izdajali več knjig te vrste za razne stopnje izobražencev, zlasti v tako težkih časih.

Nekateri mislijo, da bo knjiga uporabna za proučevanje verskih obrambnih vprašanj v kroških Katoliške akcije, in zato želé, da v glasilu Katoliške akcije nekoliko pojasnim, kako bi se mogla knjiga uspešno uporabljati.

Verska obramba ima dvojen namen: 1. zavrača napade proti temeljem naše vere in Cerkve; 2. vernikom v zaokroženi celoti pojasnjuje temelje krščanstva in Cerkve ter jih s tem potrjuje v veri, da morejo dajati odgovor vsakemu, kdor hoče vedeti razlog našega upanja (in vere), kakor opominja prvi list apostola Petra (3, 15). Kot verska obramba in zavračanje napadov imenujemo to stroko z grško besedo apologetika; kot zaokroženo celotno pojasnjevanje krščanskega razodetja in Cerkve pa se ta stroka v znanstvenem sestavu bogoslovja imenuje osnovno bogoslovje.

Izraz apologetika ima po splošni rabi v katoliškem bogoslovju širši pomen kakor osnovno bogoslovje, ker navadno obsega tudi dokaze za bivanje božje in za nesmrtnost duše, kar bogoslovna znanost sicer prepušča krščanskemu modroslovju (filozofiji). Mnogi rabijo to ime v še širšem pomenu kot obrambo vseh verskih in nraavnih resnic; v tem pomenu obsega apologetika obrambo vsega katoliškega bogoslovja. V tako širokem pomenu umevajo apologetiko uredniki in glavni sotrudniki najboljšega apologetičnega časopisa »Revue pratique d'Apologétique« (zadnja leta: Nouvelle Revue Apologétique) in velike apologetične enciklopedije: Dictionnaire Apologétique. V tem najširšem pomenu se ta stroka imenuje tudi apologija. Zname so Hettingerjeva, Weissova in Schanzeva Apologie des Christentums.

Kot obramba temeljev krščanstva in Cerkve je apologetika bolj kakor druge bogoslovne stroke odvisna od časovnih razmer; večkrat se mora preusmerjati, pozorno se ozirati na duha našega časa in tako rekoč prisluškovati utripom srca naše dobe. Zlasti v dobah velikih prevratov v človeški zgodovini in miselnosti je navadno potreben tudi večji preokret v apologetiki. Takó je bilo po francoski revoluciji in

po velikih pretresih 19. stoletja; tako zlasti po svetovni vojni in danes. Zato danes ne zadostujejo poljudne slovenske apologetične knjige (župnika Seigerschmieda, škofa Jegliča), ki jih je pred leti izdala Družba sv. Mohorja. Mnogi trdijo, da se za apologetični pouk našega ljudstva premalo potrudimo.

Umevno je, da so v zadnjih letih strokovnjaki večjih narodov, zlasti Nemci, Italijani in Francozi, zelo resno in živahno razpravljali o razvrstitvi in sestavi verskoobrambnih vprašanj, t. j. o apologetični metodi. V zgodovini preteklosti so odkrili mnoge predolgo prezrte migljaje, dognali so marsikaj novega ter izvršili ali predložili važne spremembe v obravnavanju verske obrambne tvarine. Naj omenim le najnovejše znanstveno dognanje. Katoliška bogoslovna znanost je zadnja tri leta skoraj soglasno dognala in uvidela, da je treba osrednje obrambno vprašanje o znakih prave Kristusove Cerkve v važnih stvareh popraviti in preusmeriti. Iz tako odločilnega vprašanja pa sledé posledice tudi za druga poglavja v sestavi apologetike; te posledice ne vplivajo le na znanstveno, temveč skoraj še bolj na poljudno apologetiko.

Iz tega je razvidno, kako je posebno v apologetiki potreben živ in trajen stik z bogoslovno znanostjo. Sama srednješolska ali dušnopastirska praksa tukaj ne zadostuje. Ker sem v zadnjih dvajsetih letih s posebnim zanimanjem proučeval živahne razprave o najprimernejši metodi za obrambo vere in Cerkve (kar je moja službena dolžnost), zato sem rad ustregel prošnji, da napišem zgoraj omenjeno knjigo kot učbenik za srednje šole. Tako sem namreč dobil priliko, da obenem tudi širše občinstvo nekoliko seznanim z današnjim stanjem te stroke, ki nam je danes posebno živo potrebna, a nam je v podobni obliki niti nobena inozemska knjiga ne more pojasniti. Najnovejši uspehi namreč preidejo v bogoslovne in poljudne učbenike navadno šele po več letih; to velja v rednih razmerah, še mnogo bolj pa v današnjih težavah.

Apologetična metoda

Grška beseda metoda (méthodos) pomeni pot in način, zlasti pot in način znanstvenega učenja in preiskovanja, način in primerna razvrstitev dokazovanja. Način znanstvenega dokazovanja je predvsem dvojen: 1. analitičen (razčlenjevalen, razlagalen), 2. sintetičen (sestaven, zgradilen).

V katoliški bogoslovni znanosti in v znanstveni apologetiki prevladuje sintetična metoda, ki versko prepričanje tako rekoč na novo sestavlja in gradi, začeniši z osnovnimi umskimi temelji in na podlagi zgodovinskih virov. Najprej dokazuje nesmrtnost duše, bivanje božje in potrebnost razodetja; potem pa na podlagi zgodovinskih virov do-

kazuje resničnost krščanskega razodetja, božje poslanstvo Kristusovo in njegovo božjo ustanovitev Cerkve, nezmotnost Cerkve ter dejstvo, da je katoliška Cerkev edino prava Kristusova Cerkev, nezmotna glasnica in posredovalka božjega razodetja, ki je dosegla svoj višek in končno dovršitev v Kristusovem nauku. Ta pot je za zgraditev in utemeljitev celotnega znanstvenega sestava krščanske apologetike zelo važna in uspešna, a za moderne nestrokovnjake in dvomljivce manj prepričevalna. Zato moramo iskati boljše poti, ki bi jo mogli vsi lahko hoditi in bi se bolj ujemala z moderno miselnostjo. Taka je analitična metoda.

Že od prvih stoletij so uporabljali analitično metodo, a v bolj zaokroženi celotnosti (sistematično) so jo razvili zlasti v 19. in našem stoletju. Analitična apologetična metoda razčlenja, razlaga in opisuje dejansko versko prepričanje, dejanske (konkretne) verske pojave, Kristusa, krščanstvo, Cerkev. Iz popolnosti, notranje skladnosti in lepote nauka dokazujemo, da je krščanstvo in posebej katoliško krščanstvo edino resnična vera (religija). Pa še več. Krščanstvo in posebej katoliška Cerkev je po globokosti in lepoti svojega nauka, po svoji zgodovini, nepremagljivosti in po uspehih čudovit pojav, ki se ne da naravno razložiti. Ima torej pečat nadnaravnega, božjega izvora.

Čudoviti pojavi Kristusa, krščanstva in Cerkve so očitni, spadajo v izkustvo, empirijo. Zato se analitična metoda imenuje tudi izkustvena, empirična. Sklada se z moderno znanstveno metodo, ki raziskuje pojave, da bi spoznala njih bistvo in medsebojno zvezo. Obenem pa nam daje oporo, da moremo moderne dvomljivce in tajivce vsega nadnaravnega dvigati k priznanju nadnaravnega, razodetja, Boga in čudežev.

Čudoviti verski pojavi (Kristus, krščanstvo, Cerkev) dokazujejo bivanje neke višje moči; v njih se razodeva višja, božja moč. Torej biva Bog.

Po tej nazorni izkustveni (empirični) metodi moremo dokazovati resničnost krščanstva in Cerkve, še preden smo z umskimi razlogi dokazali bivanje božje. To je iz dveh razlogov primerno in pravilno. Prvič imamo pred seboj večino takih, ki imajo že neki pojem o Bogu in vsaj splošno priznavajo božje bivanje. Apologetika se namreč obrača ne le na brezverce, ampak tudi na vernike, da jih v veri utrdi in poglobi. Za brezverce pa je krščanstvo in Cerkev pojav, ki ga ne morejo prezreti in se mu ne morejo izogniti, marveč so prisiljeni, da z njim računajo in ga skušajo razložiti. Pojav krščanstva in Cerkve pa neizprosno nujno kaže kvišku ter oznanja božje bivanje; je torej nazoren dokaz za bivanje božje, ki se mu ni mogoče izogniti, marveč

ga je treba ali sprejeti ali pa z razlogi zavreči. Pojavi verstva (religije), Kristusa, krščanstva, Cerkve; milijoni gorečih Kristusovih vernikov, ki Kristusa časté, ljubijo, gredo zanj v mučeniško smrt in se z junaško požrtvovalno ljubeznijo žrtvujejo za blagor človeštva, dokazujejo ne le resničnost Kristusovega nauka, marveč tudi bivanje tistega Boga, ki ga Kristus in Cerkev posebno jasno in glasno oznanjata.

Nazorna empirična (analitična) apologetična metoda torej obsega tudi močne dokaze za božje bivanje in s tem tudi za bivanje nadnaravnega reda in milosti; a ne samo dokaze, temveč tudi močne pobude, ki človeka nagibajo in spodbujajo, da naposled poklekne in počasti svojega Boga. To pa je tudi edina mogoča pot k zveličavni verski resnici.¹ Versko resnico prav spoznajo samo tisti, ki so pripravljene po nji živeti in z božjo milostjo sodelovati, kakor je poudarjal sam Jezus Kristus: »Če hoče kdo njegovo voljo (Boga Očeta) spolnjevati, bo spoznal, ali je ta nauk od Boga, ali govorim sam od sebe (Jan 7, 17). Kdor vrši resnico, prihaja k luči« (Jan 3, 21).

To apologetično metodo so uporabljali že mnogi krščanski veleumi, bistroumni, učeni in svetniški možje. A v tem obsegu ni doslej uporabljena še v nobenem znanstvenem in v nobenem poljudnem učbeniku, čeprav jo zlasti v najnovejšem času skoraj soglasno priporočajo kot edino uspešno za širše kroge.

To pot je po zgledu mnogih bistroumnih in svetniških mož ter na podlagi bogatihkušenj svojega ljudskega misijonstva zgovorno priporočal in živahno pojasnjeval svetniški belgijski kardinal Dechamps. Pod njegovim vplivom je to apologetično pot mojstrsko in z vso močjo vrhovne cerkvene oblasti priporočil vati k a n s k i cerkveni zbor (l. 1870).

Vatikanski cerkveni zbor jasno in odločno uči, da so čudeži in prerokbe najmočnejši dokaz za resničnost božjega razodetja. Zato je Bog že v stari zavezi svoje razodetje potrjeval s čudeži in prerokbami; na isti način je posebno Kristus potrjeval resničnost svojega nauka; tako je Bog tudi oznanjevanje apostolov potrjeval z mnogimi čudeži. Apostoli pa so oznanjali krščanstvo kot prvi poglavarji in soustanovitelji Kristusove Cerkve. S tem torej vatikanski cerkveni

¹ To velja zlasti za krščene dvomljivce in brezverce, ki so pri krstu že prejeli milost svete vere in še imajo neizbrisno zakramentalno znamenje, a so krstno milost svete vere po svoji krivdi zavrgli ali na kakršen koli način izgubili. Zelo poučna je uspešna apologetična metoda sv. Janeza Vianeya, župnika arškega. Takšnim je svetoval: »Približajte se (ponižno in skesano) Bogu, pa se bo Bog vam približal«, kakor v soglasju s starimi svetopisemskimi izročili uči apostol Jakob (4, 8). S svetniško odločnostjo jim je svetoval in ukazoval, naj pokleknejo k spovednici in se skesano spovedó. Dosegal je čudovite uspehe, ker se je po lastni izjavi učil apologetike in sploh bogoslovja v ponižni molitvi, klečé. Znan je izrek angleške konvertitke B. A. Baker: Katoliška Cerkev ima nizka vrata; kdor hoče vstopiti, mora poklekniti.

zbor poudarja, da se v Cerkvi nadaljujejo Kristusovi čudeži. V zapisnikih cerkvenega zbora je jasno in ponovno zabeleženo, da se v katoliški Cerkvi nepretrgoma nadaljujejo Kristusovi (in božji) dokazi za resničnost krščanskega razodetja.²

Po jasnem in odločnem nauku vatikanskega cerkvenega zbora je Cerkev središče in višek verske obrambe (apologetike). Da bi se namreč mogli prave vere okleniti, je Bog po svojem Sinu ustanovil sveto Cerkev in ji dal očitna znamenja (znake) svoje (božje) ustanovitve, da bi jo mogli vsi spoznati kot braniteljico in učiteljico razodete resnice. Samo katoliški Cerkvi namreč pripada vse, kar je Bog tako obilno in čudovito ukrenil v razviden dokaz za resničnost krščanske vere. Da, sveta Cerkev je že sama po sebi, namreč zaradi svojega čudovitega razširjanja, odlične svetosti in neizčrpne plodovitosti v vsem dobrem, zaradi vesoljne edinosti in nepremagljive stanovitnosti velik in neprenehoma trajen dokaz za svoje božje poslanstvo. Tako je Cerkev kakor visoko dvignjen prapor, ki k sebi vabi vse narode in ljudi, svoje vernike pa potrjuje, da je njihova vera utemeljena na najtrdnejši podlagi. Temu pa se še pridružuje uspešna pomoč (milosti) od zgoraj.³

Značilno je, da ta prelepi nauk vatikanskega zbora ni objavljen v poglavju o Cerkvi, kamor bi gotovo tudi spadal, marveč v poglavju o veri, kjer je omenjeno, da so čudeži in prerokbe najtrdnejši dokaz za resničnost božjega razodetja. V tej miselni zvezi je dovolj jasno povedano, da je sedanja katoliška Cerkev, kakor še danes stoji pred nami, nepretrgano nadaljevanje božjih dokazov za resničnost krščanskega razodetja, torej središče in višek apologetike. Isto je tudi na drugih mestih v zapisnikih vatikanskega zbora jasno zabeleženo.

Ker ima ta metoda svoje središče in višek v dejstvu katoliške Cerkve, zato jo imenujejo tudi metodo katoliškega dejstva (*fait catholique*). Dejstvo katoliške Cerkve se nam očitno predstavlja kot čudovito. Zato imajo razprave in knjige, spisane po tej metodi, včasih tudi naslov: Čudo Cerkve. Dejstvo katoliške Cerkve je celó za tiste, ki še nimajo pravega pojma o čudežih, čudovito in zbuja izredno pozornost; treba ga je razložiti.

Kardinal Dechamps je svojo analitično metodo, še preden je bila priporočena na vatikanskem zboru, rad imenoval pot božje previdnosti; na podlagi mnogotere skušnje je trdil, da Bog po tej poti vodi duše k resnici. To so priznali tudi prvi kritiki njegove metode (Broglije) z netočno trditvijo, da to ni znanstvena metoda, marveč le

² *Motivorum credibilitatis continuatio perennis*. Mansi 50, 92 s.

³ Denzinger, *Enchiridion symbolorum*, števil. 1790—1794.

psihologija (dušeslovna pot) spreobrnjenja (konverzij). Dechamps je na to kritiko dobro odgovoril: Bog vodi duše k resnici gotovo po pametni in primerni poti, torej je ta pot tudi znanstveno dobra in rabna. Ta kritika je zares najboljšo priporočilo za to metodo, saj priznava, da je ta pot dejansko uspešna, porabna in torej primerna.

Vse to pa posebno velja za našo dobo, ki je vedno manj dovzetna za navadno sintetično dokazovanje ter za priznavanje nadnaravnega. Moderna znanost, javnost in miselnost sistematično odvrta pozornost od onstranskega, kvari človeško miselnost in ubija smisel za nadnaravno. Zato je tem bolj potrebno, da moderno človeštvo s te strani opozarjamo na Kristusa, krščanstvo in Cerkev kot na dejstva, ki se ne dajo naravno razložiti. Z opozarjanjem na nadnaravna dejstva, ki so še danes pred nami, dvigamo človeka k priznavanju nadnaravnega.

Resnično pa je, da nazorna analitična metoda ni tako plodovita in porabna za oblikovanje znanstvenega sestava, za znanstveno sistematiko. V ta namen je sintetična metoda boljša. Zato je znanstvena apologetika ne sme zanemarjati in dejansko tudi ni nevarnosti, da bi jo zanemarjala. Pač pa je bila analitična apologetična metoda, kljub priporočilu vatikanskega zbora, v znanstveni apologetiki doslej premalo upoštevana.

V članku o Kristusu Kralju v lanski Reviji KA (str. 513—515) sem zaradi tam dane miselne zveze to metodo z ozirom na dokaz za bivanje božje imenoval kraljevski dokaz, ker se ozira predvsem na nepremagljivost svete Cerkve. V čudoviti nepremagljivosti in nezmotnosti katoliške Cerkve se namreč javlja Kristusova kraljevska moč in oblast, kraljevska zmaga. Kristus šele v Cerkvi in po Cerkvi nastopa kot kralj. A poveljani Kristus Kralj se v Cerkvi še skriva pod zaveso slabotnih ljudi; zato je Cerkev obenem kraljestvo križanega, trpečega Kristusa. Z vsem kraljevskim sijajem bo nastopil šele takrat, ko bo prišel soditi žive in mrtve, kakor molimo v apostolski veri.

Razvrstitev tvarine.

Uporaba te ali druge metode je odločilna za razvrstitev dokazovanja in tvarine, predvsem za glavno smer razdelitve. Glede nadrobnejše razdelitve pa je v celotnem okviru te ali one metode še precej svobode.

Navadna sintetična apologetična metoda se v glavnem drži razdelitve po stvarnem (zgodovinskem) in umskem (logičnem) redu: Bog, duša, verstvo (religija), razodetje, Kristus, Cerkev. Analitična metoda pa se ozira na dušeslovno (psihološko) in dejansko zaporednost našega spoznavanja; postopa bolj psihološko, opazuje in razčlenja naše verske

pojme in verska dejstva. Takšna dejstva so: verstvo (religija), verstvo stare zaveze, Kristus, krščanstvo, Cerkev.

Mogoče je dokazovanje kar po stopnjah: verstvo, Kristus, Cerkev. Te stopnje se zlasti priporočajo za znanstveno apologetiko. Tako se namreč analitična metoda manj oddaljuje od navadne sintetične poti in bolj ustreza potrebni zaokroženi znanstveni sistematiki. Saj tudi najnovejša boljševiska brezbožnost rada začenja z opozarjanjem na dejstvo najrazličnejših verstev po vsem svetu in v vseh dobah ter poudarja, da je tudi krščanstvo le eno izmed enakovrednih verstev, ki so vsa bajeslovna neznanstvena izmišljotina in torej naravna človeška iznajdba na nižji stopnji človeške kulture.

Toda dejstvo verstev najrazličnejših narodov po vsem svetu in v vseh dobah je preobsežen ter v marsikaterem oziru težko dosegljiv in zato megljen predmet. Mnogo določenejši predmet je Kristus in krščanstvo. Najočitnejše in najbolj konkretno versko dejstvo pa je katoliška Cerkev. Zato smemo začeti kar s tem dejstvom; torej na višku in v središču. Tako res že začenjajo nekatere poljudne knjige.

Čudovitost krščanstva in Cerkve pa dokazujemo tudi iz vsebine krščanstva, iz krščanskega in cerkvenega nauka. Učeni bogoslovci vedno bolj uvidevajo, da je vsebina, lepota in privlačnost krščanstva svetlejša in močnejša kakor vse človeško dokazovanje. Zato se more tudi velik del Kristusovega in cerkvenega verskega nauka (dogmatike) prišteti k apologetični tvarini. To velja zlasti z ozirom na novejši napredek bogoslovne znanosti, ki o verski vsebini razpravlja bolj zgodovinsko. Apologetično dokazovanje se končuje šele v sredi ali na koncu dogmatike. Takšno razvrstitev tvarine so Nemci že uvedli v srednješolske učbenike.

K najrazširjenjšim srednješolskim učbenikom spada Dr. J. P. Junglas, *Katholische Glaubenslehre*. V 14 letih je doživel deset izdaj. Zadnje izdajo (1940) so po pisateljevi smrti njegovi sodelavci iz dveh zvezkov skrčili v en zvezek. Pisatelj je bil več let srednješolski katehet, potem pa profesor na bogoslovni fakulteti v Bonnu. Učbenik strinja apologetiko in dogmatiko v eno celoto. Razvrstitev je takale.

Prvi del. Cerkev kot nadaljevanje Kristusovega življenja (fortlebender Christus). Ustanovitev Cerkve. Skofovska služba apostolov in njihovih naslednikov. Prvenstvo sv. Petra in rimskega papeža. Nezmotno učiteljstvo. Viri cerkvenega učiteljstva. Nosilci cerkvenega učiteljstva. Svečeništvo. Pastirska služba. Svojstva in znaki prave Cerkve. Razširjanje in nepremagljivost svete Cerkve kot dokaz njenega božjega poslanstva. Prenovitev sveta po Cerkvi. Cerkev je potrebna za zveličanje. Cerkev kot občestvo svetnikov.

Drugi del. O Jezusu Kristusu. Zgodovinsko bivanje. Pristnost in verodostojnost evangelijev. Kristusova osebnost; značaj. Kristusova (mesijanska) samozavest. Resničnost Kristusovega pričevanja o sebi. — Vera o Kristusu v apostolski dobi. Verski odloki sv. Cerkve o Kristusu. — Kristusovo odrešilno delo: Učlovečenje; odrešilna smrt; dovršitev odrešenja v vstajenju in vnebohodu. — Posvečevalno delo poveljčanega Kristusa: Zakramenti. Krst, birma in sv. poslednje olje. Zakrament sv. pokore. Sv. Rešnje Telo. Svečeništvo in

sv. zakon. — Češčenje Kristusa in Marije. — Krščanstvo kot dovršitev in zaključek božjega razodetja: Krščanstvo razodeto verstvo; absolutno verstvo.

Tretji del. O Bogu. Naravno spoznanje o Bogu. Dokazi za bivanje božje. — Spoznanje božje iz razodetja: Skrivnostni Bog; troedini Bog. — Stvarjenje, ohranjanje in vladanje sveta. Stvarjenje duhov in človeka. Izvirni greh. — Odrešenje. Milost. — Večno življenje in večna smrt. Poslednja sodba.

Prvotno (do izdaje l. 1940) je bila ta tvarina podana v dveh zvezkih in torej očitno razdeljena na dva letnika (razreda). Za sedanje izredne razmere je tvarina skrajšana, a za eno šolsko leto je še preobširna in pretežka.

Iz pregleda vsebine je razvidno, da je velik del dogmatike združen z apologetiko v eno celoto in da se apologetika končuje sredi dogmatike. Na koncu dogmatičnega nauka o Kristusu je šele razloženo, kaj je razodetje, in poudarjeno, da je krščanstvo razodeto verstvo. V začetku drugega dela dogmatike (začetek tretjega dela celotne tvarine) pa je razloženo naravno verstvo, splošnost verstva in zavesti o božjem bivanju; v zvezi s tem so podani dokazi za božje bivanje.

Iz tega in nekaterih drugih nemških učbenikov je razvidno, da so srednješolski in poljudni verouk poskusili urediti po empirični metodi katoliškega dejstva. A to so šele nepopolni poskusi. Nova metoda se kaže bolj v vnanji razvrstitvi, manj pa v notranji predelavi. Posamezni deli še niso dovolj prešinjani z duhom empirične metode in niso strnjani v organsko živo celoto. Zlasti pa pogrešamo zavesti, da je pojav in zgodovina Kristusa in Cerkve prepričevalen dokaz za bivanje božje, kakor sem pokazal v lanski Reviji KA (str. 514). To je namignjeno v nauku vatikanskega cerkvenega zbora; to živahno poudarjajo veleumi Newman, Dechamps, Chr. Pesch i. dr. — A tudi osrednje apologetično vprašanje o znakih Cerkve ni zadovoljivo obdelano.

Naši in hrvatski srednješolski kateheti so pri sestavljanju novega učnega načrta že imeli pred seboj nemške vzorce. Apologetični del so skušali sestaviti po analitični metodi. A računati so morali z odločno zahtevo, da se je treba ravnati po razdelitvi znanstvene apologetike in najprej razložiti naravno verstvo (bivanje božje i. dr.), potem šele razodetje, krščanstvo in Cerkev. Tako so sestavili učni načrt, ki skuša v apologetiki zadeti srednjo pot med sintetično in analitično metodo. Načrt je uspeh resnega dela in mnogih posvetovanj; potrdila ga je tudi zadevna oblast.

Glede izvajanja in dejanske uporabe tega učnega načrta pa ne smemo prezreti, da posebej za apologetično tvarino iz zgoraj omenjenih razlogov takšen, za daljšo dobo določeni načrt ne sme iti predaleč v podrobnosti, ki se morajo v raznih časih in razmerah menjati ter se prilagoditi dejanskim potrebam. O apologetiki velja to tem bolj, ker je v njej še mnogo dvomljivih metodičnih vprašanj in je prav v tej stroki bogoslovna znanost v zadnjih letih dosegla zelo važne stvari, odločilnega pomena za metodo in razvrstitev. Tuji srednješolski načrti in vzorci pa so v tem področju le nedognani poskusi.

Pri sestavljanju knjige *Krščanstvo in Cerkev* sem se moral držati načrta, ki je sestavljen in potrjen za naše srednje šole. V njem so natančno naštetna poglavja, ki naj se obdelajo v posameznih srednješolskih razredih. Razvrstitev poglavij, določena za apologetiko (v 5. gimnazijskem razredu),

je v glavnem razvidna iz moje knjige. Pri spisovanju sem uvidel, da se razvrstitev tvarine nikakor ne more vnaprej prav natančno določiti. Ko se načrt začne dejansko izvrševati in predstavljati v prakso, se šele razločneje pokaže, kaj je primernejše. Vrh tega se je važno vprašanje o znakih Cerkve šele potem razjasnilo, ko je bil načrt že sestavljen. Analitična apologetična metoda med Slovenci in Hrvati pa sploh še ni bila toliko znana, da bi jo mogli sestavljalci načrta z lahkoto in dosledno uporabiti. Zato sem mogel nekatera določila učnega načrta sprejeti le kot okvir, v katerem je dovoljeno nekaj svobode.

Uvod o pojmu vere (religije) ter poglavja o naravnem spoznanju božjega bivanja, o ovirah na poti k Bogu in o razodetju so sestavljena natančno po predpisanem načrtu. K predpisanim dokazom za božje bivanje sem dodal dokaz iz nadnaravnih dejstev, ki ga srednješolski učbeniki sicer ne omenjajo, a spada nujno v okvir empirične metode; kratko sem omenil tudi dokaz iz glasu vesti, ker je po splošni sodbi srednješolskih katehetov zelo uporaben. A pri tem sem trdno prepričan, da dokazi za božje bivanje ne spadajo v začetek učbenika, marveč na konec kot nadaljevanje zaključnega poglavja o dejstvu verstva, Kristusa in Cerkve kot dokaza za božje bivanje (str. 104). Filozofska oblika kozmološkega dokaza je navedena (str. 10) samo zato, ker je ta dokaz naštet v načrtu; a dokaz v tej obliki je pretežak. Uporaben pa je dokaz iz življenja in atomov, kakor je opomnjeno na isti strani. Natančnejše dokazovanje bivanja božjega je predpisano za osmi razred. V apologetiki je samo toliko potrebno, da se v tej smeri izkoristijo dejstva verstva, Kristusa in Cerkve (kraljevski dokaz).

Poglavje o razodetju (in znakih razodetja) naj se primerneje prestavi med tvarino o dokazih za Kristusovo božje poslanstvo; tam se naj poudari, da je Kristus glasnik razodetja in da je krščanstvo razodeto. Teoretično razpravljanje o čudežih in prerokbah naj se prav kratko vplete v poglavje o Kristusovih čudežih. Tukaj sem se držal načrta, ker sem to priložnost mogel porabiti, da sem pojasnil dokazno moč znakov razodetja (str. 20s). To pojasnilo je za katehete posebno važno.

Naslednje poglavje o krščanstvu pa v načrtu ni dovolj primerno označeno. Podal naj bi se kratek pregled zgodovinskih virov krščanstva, potem kratek nauk o Kristusu Sinu božjem in glasniku razodetja. V šestem razredu pa naj bi se v dogmatiki še enkrat obravnavali viri Jezusovega življenja (poganski, judovski in krščanski viri), potem evangeljski Kristus, Jezus Mesija, Jezus Sin božji, Kristusovo pričevanje, čudeži in prerokbe Kristusove. Toda očitno je, da se obravnavanje znakov razodetja ne sme tako daleč ločiti od Kristusovih čudežev in prerokb; oboje se mora obravnavati vsaj v istem letu. Tudi ni razloga, zakaj naj bi se ta tvarina pregledno vzela v petem, natančneje pa v šestem razredu, nekoliko pa še v osmem razredu. Lahko začnemo z naukom o Cerkvi in potem šele govorimo o Kristusu, a oboje mora biti ena celota v istem šolskem letu. Prav tako je neprimerno, da naj bi se po načrtu (namesto natančnega dokazovanja o Kristusovem božjem poslanstvu) na koncu tvarine v petem razredu obravnaval nauk o sveti Trojici. Tukaj sem z dovoljenjem cerkvene oblasti šel mimo načrta, ker v tej stvari ni mogoče z njim soglašati.

V knjigi sem na str. 28 pripomnil, zakaj razpravljam tudi o pristnosti in verodostojnosti evangelijev, čeprav to ni več tako potrebno kakor v 19. stoletju. Prav iz tega razloga tudi ni potrebno, da bi se to vprašanje preložilo v 6. in deloma celo 8. razred, kakor predvideva načrt. Sme se ponoviti, če je treba. A nobenega razloga ni, da bi se iz apologetike drugam preneslo. Opombo o pričevanju Jožefa Flavija (str. 31) sem dodal zato, ker je za kritično uporabo potrebna; katehet mora to vedeti, a teh podatkov ne bo našel v nobeni knjigi.

Čudovito dejstvo svete Cerkve

Najrazširjenejši nemški učbeniki začenjajo apologetiko z naukom o Cerkvi in v uvodu poudarjajo, da se v Cerkvi nadaljuje Kristusovo

življenje (fortlebender Christus). To resnico sem še razločneje pojasnil v poglavju o trajnem nadaljevanju Kristusovih čudežev (str. 52—54) in v razdelku o Cerkvi.

V Cerkvi se res nadaljujejo Kristusovi čudeži in prerokbe. Saj Kristus še živi ne le v organizmu celotne Cerkve, ampak tudi v posameznih vernikih, posebno pa v svetih vernikih, ki glasno poudarjajo to resnico in izjavljajo, da delajo (čudeže i. dr.) v Kristusovem imenu. Razen čudežne cerkvene nepremagljivosti in plodovitosti v vsem dobrem so torej tudi zgledi in čudeži svetnikov kot sadovi cerkvene plodovitosti nadaljevanje Kristusovih čudežev. Kristusova moč se v Cerkvi kaže celó očitneje in zmagoviteje kakor v njegovem delovanju na zemlji. Svoje kraljestvo nove zaveze je namreč ustanovil šele s smrtjo na križu. Šele potem je nastopil kot zmagoviti kralj, torej šele v Cerkvi. To moramo v apologetiki upoštevati in poudarjati. Kakor se v Cerkvi nadaljujejo Kristusovi čudeži, tako se v njej spolnjujejo tudi njegove prerokbe. Ne prezrimo, da so vsi znaki prave Kristusove Cerkve tudi spolnitev Kristusovih prerokb; torej so še tem bolj čudoviti in res čudežni.

Posebno globoko skrivnostno nadaljevanje Kristusovega življenja v Cerkvi se razodeva v Pavlovem nauku o skrivnostnem Kristusovem telesu. Zato je v soglasju z našim učnim načrtom ta nauk v novi slovenski apologetiki še posebno poudarjen.⁴

Vsekako je potrebno, da vsi nekoliko vedo, v kakšnem smislu je Kristus glava Cerkve, v kakšnem pa papež. Ta ugovor namreč anglikanci, protestanti in pravoslavni tudi pri nas radi širijo, zlasti ob papeževi smrti, češ zdaj pa so katoličani brez glave; potem pa še strupeno pripominjajo, da more biti danes katoličan le še človek, ki je brez glave, brez pameti. Tako je ob smrti papeža Pija XI. pisal srbski poljudni nabožni list »Misiionar« na podlagi nekega anglikanskega časopisa. Poglavje o skrivnostnem Kristusovem telesu torej brez dvoma spada zlasti v našo poljudno apologetiko. Čeprav je ta tvarina na prvi pogled težavnejša in na videz premalo nazorna, vendar se lepo ujema z nazorno empirično metodo — s čudom svete Cerkve. V tem okviru dobiva večjo nazornost. Naš položaj v katoliški Cerkvi nam to poglavje še posebno priporoča.⁵

Dokazna moč čudovitega dejstva svete Cerkve⁶ je toliko večja, kolikor bolj ga verniki z deli podpirajo in z zgledom ponazarjajo.

⁴ V tem se slovenski učbenik razlikuje od poljudnih apologetik drugih narodov. Ni pa vse namenjeno kot za vse obvezna učna tvarina. Katehet naj si izbere, kar se mu zdi primernejše. Nadarjenejšim in pobožnejšim učencem pa naj priporoča, da vse pazljivo prebirajo in premišlujejo.

⁵ Glej prejšnjo številko RKA, str. 210—216.

Zato je umevno, da se v začetku novega veka, ko je bilo zlo zašlo globoko v organizem svete Cerkve, ta dokaz ni veliko uporabljal; umevno je tudi, da je katoliška Cerkev takrat izgubila cele prej cve-toče svoje pokrajine. Tudi danes je zlasti pri nas še preveč mlačnih, površnih in nedoslednih kristjanov. A žalostna doba katoliške Cerkve ob koncu srednjega in v začetku novega veka se vendar več ne po-navlja. Nasprotno pa se ruši in razpada vse, kar je v prejšnjih stoletjih zrastle na razvalinah katoliške Cerkve v odpadlih pokrajinah in se širilo v škodo katoliški Cerkvi. Razen tega se rušijo najponosnejše umske in najtrdnjše tehnične zgradbe posvetne in protikrščanske človeške dejavnosti in podjetnosti. Po pretresih, prevratih in razva-linah strašnih revolucij in svetovnih vojn od 18. do 20. stoletja in do naših dni se vedno očitneje kaže nepremagljiva stanovitnost katoliške Cerkve. Zato se čudovito katoliško dejstvo tem bolj uveljavlja in po-trja. Pohujšanje, ki ga dajejo mlačni in nedosledni kristjani, pa iz-ravnavajo in odtehtajo premnogi pojavi izredne svetosti katoliške Cerkve še v novejši in najnovejši dobi.

Že v prvih stoletjih je bil zgled kristjanov mogočen dokaz za res-ničnost krščanske vere in velika pomoč za razširjanje krščanstva; kri mučencev je bila rodovitno seme novih kristjanov. Danes pa lahko rečemo, da so svetniki in svetniške duše katoliške Cerkve seme novih kristjanov in katoličanov. Zato naj se vsak apologet (branilec) krščan-stva in Cerkve dobro založi z gradivom iz življenja svetnikov in svet-niških duš, zlasti iz nove in najnovejše dobe, posebej tudi iz domače zgodovine. Obenem pa naj se vsak zaveda, da je po neizbrisnem zna-menju svetega krsta in svete birme dolžan tudi s svojim zgledom in delom sodelovati pri dokazu za resničnost krščanstva in Cerkve. Družinski očetje in matere naj se zavedajo, da so po zakra-mentu svetega zakona zavezani in usposobljeni, da vrše apostolsko in nekako svečeniško delo pri domačem ognjišču, a tudi v javnosti, na kar jih opominja zakrament svete birme. Naj kot starši z zgledom in z besedo opozarjajo otroke na pomen tistih odločilno važnih zakra-mentov, ki jih prejemo že v zgodnji mladosti in se jih premalo za-vedamo, če nismo nanje dovolj opozorjeni.⁷

V to življenjsko in apostolsko smer kaže knjiga *Krščanstvo in Cerkev*; v tem smislu bo torej porabna ne le za šolski pouk, ampak morebiti vsaj nekoliko tudi za spodbudno branje in za proučevanje

⁶ Nekoliko težave nam dela naš jezik, ki kakor za *communio* — ob-čestvo (RKA 1941, str. 211 s) tako tudi za *factum* (Tatsache) nima dobrega poljudnega izraza; naše dejstvo je vzeto iz ruskega in staroslovenskega jezika, a v teh dveh jezikih nima našega pomena.

⁷ Gl. Družina — Cerkev v malem. RKA 1941, str. 26—30.

v verskih krožkih. Kot dopolnilo in nadaljevanje pa bi v krožkih za izobraženice mogla služiti tudi knjiga *Kristus v Cerkvi* (1936), ki jo mnogi že uporabljajo za duhovno berilo in versko proučevanje.

Empirična (analitična), dušeslovna, apologetična metoda, ki se v teh dveh knjigah skromno predstavlja, je namreč po svojem gradivu, duhu in usmerjenosti močna in uspešna pobuda za versko življenje, za apostolsko delovanje in — katoliško akcijo.

ZOPER DOBIČKARSTVO

A. UŠENIČNIK

Množe se tožbe, da je prevzel naše ljudi zli duh dobičkarstva. Če so delavci dolžili prej oderuštva kapitaliste, dolže sedaj kmete.

Naloga KA je tudi, širiti med ljudstvom prave npravne in socialne nazore. Kaj je z dobičkarstvom?

Dobičkarstvo je neredno teženje po dobičku. Neredno je to teženje ali že samo, ker je hlepenje, pohlep, lakomnost, ali pa ker gre za neupravičen dobiček. Z dobičkarstvom imata opravka moralist in sociolog. Moralist obsoja že hlepenje samo in potem seveda še hlepenje po neupravičenem dobičku, sociolog obsoja neupravičeni dobiček, ki razdira socialno harmonijo in blaginjo.

A kaj je dobiček? Če se omejimo na dobiček, na kakršnega navadno mislijo ljudje, je to neki »plus«, neki presežek, ki ga v kupu in prodaji dobi, torej neki pridobitek imetja. »Kupil sem, pravi kmet, za 1000, prodal sem za 1500, stroškov sem imel za kakih 200, torej sem napravil 500 L dobička.« Za tak dobiček torej gre. Ali je upravičen in kdaj je upravičen? Kdaj je pošten pridobitek, a kdaj le umazan, oderuški profit?

Princip ekvivalence

Nekateri imajo za neupravičen samo čezmeren dobiček. Sicer jim je pa dobiček srečen sad iz kupa in prodaje. Brez upa dobička, pravijo, bi sploh kupa in prodaje ne bilo. Torej je zmeren dobiček iz kupa in prodaje prav tako upravičen kakor kup in prodaja sama. Brez upa dobička ne bi nihče trgoval. Kdo bi zamenjaval, če bi vedno dobival le enako za enako, kakor hočejo sv. Tomaž Akvinski in njegovi, da bodi pri kupu in prodaji?

Prvo vprašanje je torej, ali sv. Tomaž in njegovi res tako hočejo. In reči moramo: res! To je tako zvani »princip ekvivalence«, načelo enakosti, ki naj vlada kot osnovno načelo pri kupu in prodaji.

Ali je dovoljeno kako reč dražje prodati kakor pa je vredna? (An liceat aliquid vendere plus quam valeat?) se vprašuje sv. Tomaž in odgovarja: ne. Kup in prodaja sta uvedena za skupno korist, da si prodajalec in kupec vzajemno krijeta svoje potrebščine. Zato mora tu veljati le načelo: enako za enako. Vsaka neenakost je proti pravičnosti (razen izjemnega primera, da bi bil eden zaradi posebnih

razmer oškodovan, če ne bi nekaj več zahteval). Zato cene ne smejo presegati vrednosti.¹

Za Tomažem so šli poznejši krščanski moralisti in sociologi do Noldina in Pescha.²

Toda ali ni ugovor nasprotnikov nerešljiv? Kdo bi trgoval, če bi vedno enako imel?

Ta ugovor izhaja iz velikega nesporazumljenja. Ugovor ne loči zadosti rabne vrednosti in menjalne vrednosti, rabnosti stvari za življenje (za hrano, obleko, opravo itd.), pa nje vrednosti za zamenjavo (za drugo tudi rabno stvar ali za denar). Princip ekvivalence misli menjalno vrednost. Proti pravičnosti je, pravi ta krščanski princip, da bi kdo dal A, a bi od drugega zahteval $A + x$. Tisti x , velik ali majhen, čezmeren ali zmeren, bi bil utrigan in oderuški, zato »umazan« dobiček. (Grki imajo dobro besedo *αισχροκέρδεια*, grdo, sramotno, umazano dobičkarstvo, ki jo je sprejelo tudi sv. pismo NZ.) Toda reč, ki jo dam, je konkretno neka dobrina, in reč, ki jo prejmem, neka druga dobrina. Prva dobrina je n. pr. žito, druga so čevlji. Dobrine pa imajo poleg menjalne vrednosti še drugo vrednost, ki je celo prvotna, namreč koristnost, porabnost. Ta je nekaj drugega kakor menjalna vrednost. Kdo ima dosti žita, a družina nima čevljev; sosed je pa čevljar, a nima polja in ne prideluje žita. Kaj je bolj naravno, kakor da zamenjata med seboj čevlje in žito. Ali bosta tako zamenjavala, da bo imel eden dobiček, a drugi izgubo? Princip ekvivalence zahteva toliko za toliko, enako za enako, brez dobička in brez zgube, če naj bo menjava pravična. Ta mera žita velja toliko, čevlji toliko. Za čevlje je torej treba dati toliko mer žita, da je veljava enaka. Kljub tej enakosti pa kmet rad zamenja žito za čevlje in čevljar čevlje za žito, oba namreč nekaj pridobita, česar potrebujeta: kmet čevlje, čevljar žito. Vsak dobi neko rabno vrednost, ki je ni imel, ali je ni imel zadosti. Oba imata »dobiček«, če naj rabimo to besedo v smislu poštenega pridobitka: kmet obuje družino, čevljar svojo prehrani. Ali ni v tem dosti dobička, čemu zahtevati še poseben dobiček, ki more biti dobiček le za enega, a je za drugega škoda? Ali ni to jasno?

Toda brez dobička, ki pomeni plus, povišek menjalne vrednosti, nihče ne bo nikdar nič bogatejši, vedno bo dobival le toliko za toliko, enako za enako, zato bo vedno imel enako. Ali pa ni naravno in upravičeno teženje, da se skuša vsak opomoči in siboljšati svoj gmotni položaj? Gotovo je to teženje naravno in zato upravičeno.

¹ Summa theol. 2 II, 77. 1.

² Noldin S. J. Summa theologiae moralis II, 21. ed. (1928), nr. 594 sqq.; Pesch H. S. J. Lehrbuch der Nationalökonomie V (1923), 41 sl.

samo če se skuša tudi uveljaviti na pravi način. Ni vsak način pravi. Tudi tatvina je neki način, a ni pravi. Tako je tudi odiranje pri kupu in prodaji neki način, a tudi ni pravi. Torej je drugo vprašanje, kje je tisti pravi način.

Vrednost in cene.

Pravo bogastvo je obilje dobrin, ki so sposobne zadovoljevati človeške potrebe. Daje jih prvotno narava, pripravlja za porabo delo. A tudi narava brez dela malo daje. Delo je osnovno troje: človek dobrine prideluje (zgled: poljedelstvo), predeluje (zgled: obrt), posreduje (zgled: trgovina).

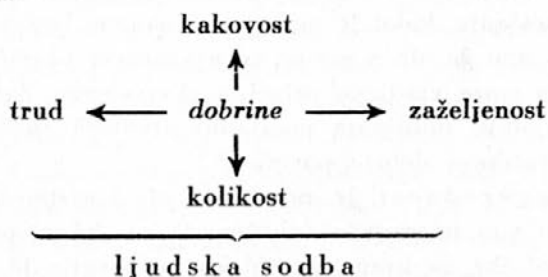
Ker pa ima malokdo vse, kar potrebuje, in ker mnogi nimajo zemlje, je nastala potreba menjave in za menjavo denar. Zato je drugotno bogastvo obilje denarja. A jasno je, da le na podstavi, da se dobe za denar rabne dobrine. Če ni teh dobrin ali če jih nihče noče zamenjavati za denar, je največji denarni bogataš siromak. Kralj Midas si je izprosil od bogov, da se je vse izpremenilo v zlato, česar se je dotaknil. Kralj je nazadnje na kupih zlata od gladu umiral. Ker je pa vendarle v rednih razmerah zamenjavanje dobrin možno, zato je vprašanje, kako je možno z denarjem bogateti?

Dejali smo že, da s samim menjavanjem pravično ne. Pravična menjava se mora vršiti po principu ekvivalence. Zato je prvo vprašanje, kaj daje dobrinam menjalno vrednost in kako je mogoče menjalno vrednost dobrin povečati?

Rabna vrednost je porabnost ali koristnost dobrin. Saj se dobrine po tem imenujejo dobrine, da so dobre, porabne za razne človeške potrebe, za hrano, za obleko, za opravo itd. Rabna vrednost dobrin je odvisna od njih narave, kakovosti (kvalitete), količnosti (kvantitete), n. pr. različna moka za kruh, razno usnje za čevlje. Menjalna vrednost je pa izraz za vrednost, ki jo imajo različne dobrine za zamenjavanje. Po čem je moka? To se pravi: koliko moke dobimo za neko postavljeno enoto neke tipične dobrine ali za neko enoto denarja? Kdo bi mislil, da se rabna in menjalna vrednost krijeta. češ čim bolj je kaka dobrina porabna, tem večja je tudi njena menjalna vrednost. Pa ni tako! Voda je zelo porabna, pa tam, kjer je dosti vode, ničesar ne dobiš zanjo: za vedro vode še en liter vina ne. Od česa je torej odvisna menjalna vrednost?

Znanstveniki snujejo razne teorije, a kakor se dostikrat zgodi, se radi zaverujejo v eno plat in prezro drugo. Marx je poudarjal samo delo, a se je moral loviti s praznimi izgovori, ko so mu pokazali na reči, ki ni v njih nič dela (n. pr. na zlato rudo), pa imajo vendar

veliko menjalno vrednost, in zopet na reči, ki je v njih dosti dela, pa nimajo domala nobene menjalne vrednosti (n. pr. ženski klobuki, ki niso več »v modi«). Za prve je dejal, da imajo le ceno, a ne vrednosti. Toda po njegovem nauku je cena vprav izraz vrednosti, zato je po njem protislovno govoriti o ceni brez vrednosti. Za druge je dejal, da je bilo delo po nepotrebnem potrošeno. Toda to se vendar zopet pravi, da je šele delo v zvezi s potrebnimi in rabnimi reči činitelj vrednosti, a ne delo samo zase. Karl Menger in tako zvana »avstrijska šola« sodijo, da se menjalna vrednost ravna le po koristnosti in sicer po krajni koristi (Grenznutzen), ki jo kaka dobrina še daje. Priznati je, da je ta šola dobro preučila človeške potrebe in njih zadovoljevanje glede na mero dohodkov in svoje izsledke učeno izrazila v matematičnih formulah. Toda vsa ta teorija je vendarle enostranska, če ne upošteva, da imajo pri določevanju vrednosti besedo tudi tisti, ki dobrine ponujajo. Če jim »užitniki« ne pokrijejo s kupnino truda in stroškov, jih bodo pustili z vsemi njihovimi formulami na suhem. Znanost se mora torej ravnati po naravni pameti in naravni ekonomiji. Ta pa upošteva razne činitelje obenem. Naravna shema bi bila nekako ta:

To se pravi: V sredini so dobrine. Če kaj ni dobro ali se vsaj ne zdi dobro, koristno ali prijetno, nima menjalne vrednosti. Menjalna vrednost se torej snuje na rabni vrednosti, a se, kakor smo dejali, ne istoveti z njo. Da ima kaka dobrina menjalno vrednost, mora biti z ene strani zaželjena (dobrina, ki si jo ljudje žele ali je vidno, da si jo bodo zaradi nje koristnosti zaželeli), z druge strani pa takšna, da si je redno ne moremo pridobiti brez nekega truda, bodisi, da je last nekoga, ki nam je ne da kar tako, bodisi, da jo kdo prideluje in mu je treba plačati delo in stroške, bodisi, da bi si jo lahko sami pridelali, a vprav z delom in torej z nekim trudom, ki ni potreben, če jo kupimo. Ti in taki momenti se izražajo v tem, kar zaznamujemo z besedo »trud«. (To je Marxovo »delo«, ki ga pa je Marx enostransko pojmoval za edinega činitelja vrednosti.)

Seveda s tem še ni natančno določena mera menjalne vrednosti. Določene so pač neke meje. Kar ni zaželeno, to nima menjalne vrednosti. In kar ni nikogar ali za kar ni treba nobenega truda, dela in stroškov, to tudi nima menjalne vrednosti. Čim bolj je pa kaj zaželeno ali z druge strani, čim več truda in stroškov zahteva, tem večja je menjalna vrednost.

Ta zaželenost z ene strani in ta pridobitnost z druge strani je pa odvisna tudi od svojstev dobrin. Najprej od njih kakovosti. Čim boljša je dobrina, tem večjo menjalno vrednost ima, to je, tem več smo pripravljeni zanjo dati. Časih ima dobrina to kakovost neodvisno od dela, n. pr. boljše vino od boljše zemlje; navadno pa od dela, kako zemljo obdelujemo, kako jo gnojimo; potem od boljšega orodja, ki ga rabimo; od skrbnejšega dela; od umnejšega prizadevanja itd. Vsekako je kakovost neki činitelj ne le rabne, temveč tudi menjalne vrednosti. Drugo takšno svojstvo je kolikost. Čim več dobrine se zaželim, tem več moramo zanjo dati. Če je menjalna vrednost 1 kg mesa *a*, bo vrednost 2 kg **2 a**.

Pomniti pa je kajpada, da ne pomnoži vsaka večja množina dobrin tudi njih menjalne vrednosti. Menjalna vrednost je odvisna od zaželenosti. Če je dobrine toliko, da je nihče več ne zaželi, nima več menjalne vrednosti. Na trgu lahko opazujemo, kako ob dobri letini, ko je vsega dosti in preveč, cene padajo, to je, se menjalna vrednost manjša. Nasprotno pa se cene dvigajo, to je, menjalna vrednost raste, če je pridelkov malo in premalo. Nekateri imenujejo ta moment moment množine in redkosti. Po neki fikciji razlagajo to nihanje vrednosti tudi z delom, češ da bi redko stvar pridobili v zadostni množini, bi bilo treba posebnega truda in stroškov, in zopet, če je dobrin preveč, se to pravi, da je bilo potrošenega preveč truda in stroškov.

Še laže je umljiva ta stvar, če gledamo na zaželenost, ki je brez dvoma tudi činitelj menjalne vrednosti. Če je dobrin le malo in so zelo zaželjene, jim ta zaželenost da večjo vrednost: vsak je pripravljen dati več, kakor bi dal zanje v rednih razmerah; nasprotno ima pa zopet vsak dobrine za manj vredne, če jih je preveč. Na trgu se to pokaže v cenah: ob redkosti nastane tekma, ki cene dvigne, ob preveliki množini zastane povpraševanje in cene se znižajo, kar je znamenje, da imajo ljudje enkrat dobrine za več, drugič za manj vredne.

Toda kaj ima opraviti z vrednostjo ljudska sodba? Dosti. Dasi je namreč menjalna vrednost nekaj objektivnega, kar je odvisno od dobrine same in nje svojstev, potem pa z ene strani od truda, z druge od zaželenosti, vendar te objektivnosti presojujejo vprav ljudje, ki

prodajajo in kupujejo, zato se menjalna vrednost končno izrazi v njih spoznanju in njih sodbah. Ne v sodbi tega ali onega; tudi ne v sodbah prodajalcev samih, ali kupcev samih, temveč vprav kot rezultat njih obojestranskih sodb. V tem smislu pravijo nekateri kar kratko, da menjalno vrednost določa aestimatio communis, občna, ljudska presodba. Take sodbe se zelo naravno izrazijo zlasti na »trgu«, če je namreč trg svoboden, to se pravi, če je dosti kupcev in dosti prodajalcev in ni kakega pritiska, n. pr. monopola. Če namreč v rednih razmerah kupci trdovratno nočejo dajati za blago toliko, kolikor mislijo prodajalci, da je vredno, se bodo prodajalci umaknili, saj ne morejo dalje časa v svojo škodo prodajati, ker od prodaje žive. A zopet, če prodajalci trajno več zahtevajo, kakor se zdi kupcem vredno, se kupci umaknejo drugam in blago prodajalcem obleži. Zato je naravno, da se obojestranski sodbi izravnata in se določi prava menjalna vrednost.

Ali so ti kriteriji menjalne vrednosti (trud in zaželenost itd.) splošni in veljajo za vse dobrine? Veljajo za vse gospodarske dobrine, to je za dobrine, ki se kakor koli pridelujejo. Za gospodarske dobrine v širšem pomenu, n. pr. za zemljo samo, je naravno, da veljajo le nekako po razmerju. Menjalna vrednost zemlje se določa manj po delu in trudu, ki je vanjo položen, temveč najbolj po tem, kakšna je, kje je, koliko je in kakšne in koliko gospodarskih dobrin utegne dajati.

Menjalna vrednost dobrin se izraža v cenah. Cena, so dejali klasični ekonomski (Ricardo in dr.) in za njimi tudi Marx, je izraz menjalne vrednosti v denarju. Denar je obenem mera vrednosti in navadno menjalno sredstvo. Izprva so rabili za mero in menjavo kake druge reči, n. pr. ovco in število ovac (lat. pecunia, denar, je baje iz pecus, po ena ovca, koza, govedo; hrv. platiti kaže baje na merjenje vrednosti po platnu). Še sedaj rabijo tu in tam školjke za denar. Kmalu so začeli rabiti kovine, ki se dado zlahka meriti in tehtati, a tudi kovati (»ta zlat je kova znanega Matjaža kralja samega«). Naravni namen denarja je, da služi za mero menjalne vrednosti, za menjalno sredstvo in tako tudi za sklad za možnost bodočih nakupov raznih potrebnih dobrin. Spekulacija z denarjem je nekaj nenaravnega, ker prevrača naravni namen denarja.

Cassel je zavrgel pojem vrednosti, češ da je le »sholastična navlaka«, in govori samo o cenah. Za njim je šel ta in oni izmed modernih. Toda naravna ekonomija dobro pozna ta pojem. »Deset lir zahteva, pravijo, a še pet lir ni vredno.« A dejali smo že, da se mora

znanstvena ekonomija snovati na naravni ekonomiji, ne je zanimavati, temveč le znanstveno razlagati.

Cena, ki se krije z menjalno vrednostjo, je resnična cena (pravična cena). Ker vrednost, kakor je razvidno iz vsega, ni nekaj matematično določenega, temveč le po ljudski sodbi ugotovljenega, zato so neke meje, ki med njimi nihajo pravične cene (najvišja, najnižja, srednja). Cene, ki gredo znatno preko teh mej, se ne skladajo s pravičnostjo in so oderuške.

Od kod torej pošten pridobitek?

Iz teh osnovnih pojmov je razvidno, kako more človek po pameti in pravici bogateti in kako ne, kaj je pošten pridobitek (»dobiček« v dobrem pomenu), a kaj umazan, nepošten, oderuški dobiček.

Razvidno je, da je najbolj naraven činitelj pridobitka delo.

Z delom človek obdeluje zemljo; z delom dobrine prideluje, z delom jih predeluje, z delom jih posreduje (prenaša iz kraja v kraj). Z delom torej povečuje njih menjalno vrednost in tako dobiva v kupčiji in trgovini več, kakor pa so bile prirodnine vredne brez dela. V tem smislu je Marx po pravici ponavljal: mati bogastva je zemlja, oče bogastva je delo.

Jasno je, da bo naravno pridobitek tem večji, čim bolj rabne in zaželjene so dobrine. Zato pridno, umno in skrbno delo povečava pridobitek, ker povečava menjalno vrednost. S pridnim delom človek več pridelava in izdela; z umnim delom pridelava in izdela več dobrin, ki so zaželjene; s skrbnim delom jih boljše obdela in izdela. Vse to pa povečava menjalno vrednost: boljše kakovost, umna izbranost in do nekaterih mej tudi kolikost. V tem smislu lahko pravimo: močan vir bogatenja sta pridnost in umnost.

Kakovost in kolikost dela in izdelkov povečuje orodje in povečujejo stroji. Z orodjem in stroji se več izdela, hitreje in neredko tudi bolje kakor zgolj z ročnim delom. Tudi na ta način se do neke meje povečava menjalna vrednost in v zamenjavanju množi pridobitek. Seveda smo morali reči, da naravno le do neke meje. Če si namreč tudi drugi napravijo orodje in stroje, se bo začela zaradi prevelikega množenja dobrin vrednost znižavati in dosledno zmanjševati tudi prebitek. Smo pa še vedno pri delu, saj orodje le človeško delo dopolnjuje in stroj le nadomestuje v nekaterih mejah človeško delo.

A neki činitelj menjalne vrednosti, smo dejali, so tudi dobrine same s svojimi naravnimi svojstvi, seveda ne brez dela na eni strani in ne brez zaželjenosti na drugi strani. Mislimo n. pr. na trgovca z vinom. V njegovem vinogradu so trte izbrane kakovosti, zemlja je

kakor nalašč za dobra vina, nje lega nadvse ugodna. Vina, ki jih prideluje, so splošno zaželjena. Kdo bi dvomil, da gre del pridobitka, ki ga ta trgovec pridobiva iz kupčije z vinom, na rovaš teh naravnih kakovosti. Kajpada je resnično, da bi brez dela tudi ta svojstva ne povečala pridobitka, vendar je pridobitek dosti večji kakor pa v drugih vinogradih ob enakem ali še večjem delu.

Kar smo dejali o vinu, to velja tudi o drugih naravnih dobrinah, za katere je potrebno delo, ki pa je njih kakovost in kolikost vendarle zelo odvisna od prirodnih svojstev kakor tudi od zemlje, podnebja itd. Mislimo na pridobivanje žita, na živinorejo, sadjerejo, trgovino z lesom itd. Tudi tu se torej družita narava in delo. Narava daje raznotere prirodnine, človeško delo jih umno izbira in izboljšuje in prinaša tako pridnemu človeku nov in nov pridobitek.

Nekateri sv. očetje niso bili prijazni trgovcem in trgovini, češ da gre tu le za mamonizem. Tako n. pr. sv. Janez Krizostom: »Kdor kupuje blago in ga neizpremenjenega draže prodaja, tak spada med trgovce, ki jih je Gospod izgnal iz temlja.« Sv. Tomaž je pojasnil, da je mislil Krizostom na trgovce, ki jim je vse dobiček zaradi dobička. A trgovina ima tudi namen preskrbeti ljudem potrebnih reči, ki jih v tistem kraju ni ali bi se teže dobile. Naravno je, da mora dobivati trgovec iz trgovine neki pridobitek, kdo bi sicer opravljal tako delo, ki je poleg tega združeno še z rizikom? Tak pridobitek se po pravici imenuje nagrada za delo (quasi stipendium laboris), za trgovčev trud, njegovo umnost in spretnost, njegovo podjetnost in tudi za njegovo zaslugo za javno korist (propter publicam utilitatem).³

So torej razni viri in vzroki bogatenja, ki se pa dajo navesti na prvotna dva: naravo in delo. Vir velikega bogastva je lahko zemlja, ki je bogata železa in premoga, seveda šele tedaj, ko močno razvita industrija rabi vedno več premoga za kurivo in železa za stroje. Celovske nastajajo za studence nafte. Prav tako je pa lahko vir velikega bogastva človeški um in človeška dejavnost, ki zamisli in ustvari nove iznajdbe za napredek industrije in udobnosti življenja. Seveda navadno z njimi ne obogati iznajditelj, temveč le podjetnik, ki iznajdbo izrabli.

Dejansko pa je res mnogo bogastvo iz drugih, nečistih virov.

Dobičkarstvo

Jasno je, da je hlepenje po dobičku, pa najsi bo od koder koli, da je le dobiček, umazano dobičkarstvo. Tako pravijo veščaki, da je

³ Summa theol. 2 II, 77, 4.

mного bogastva ameriških milijonarjev iz dela, umnosti, podjetnosti, sreče, a velik del, žal, tudi iz goljufije, izkoriščanja, nasilja. Na mnogem dolarju bogatinov lepé solze siromakov in mnogih milijard se drži kletev ogoljufanih lastnikov in izmozganih delavcev.

A nam ne gre tu za ameriške bogatine, ampak za naše ljudi, ki hlepe po dobičku, ki ni pravi. Ves plus, ki presega menjalno vrednost, je na splošno umazan dobiček. Kdor torej kupuje samo zato, da draže prodaja, hlepi po umazanem dobičku. Izjeme je že sv. Tomaž pojasnil. Če kdo blago izboljša, je jasno, da je povečal menjalno vrednost in mu torej tisti plus po pravici gre. Če je spravil blago v drug kraj, je jasno, da je imel stroške in da je obenem ljudem tistih krajev napravil povračila vredno uslugo. Če je nakupil blaga in ga prihranil za čas, ko ga navadno ni, je zopet jasno, da mu gre neki plus za stroške in trud in tudi za večjo vrednost blaga v času manjše ponudbe. Tako je še to in ono, kar po pameti opravičuje večji dobiček. A vedno je pravec pravične menjave načelo enakosti, princip ekvivalence: enako za enako.

Tudi vsake spekulacije ne bomo obsodili. Saj se pravi »spekulirati«
razmišljati, preudarjati, delati načrte, kar ne nasprotuje še samo po sebi človeški pameti. Tudi trgovec sme torej razmišljati in preudarjati, kako mu bo trgovina največ nesla, katero blago gre, a katero ne, kje in kdaj bo najceneje dobil blago, kje se kaže neka izprememba ljudskega okusa, »mode«
itd. A začne se umazana spekulacija, če trgovec skuša delati dobičke proti principu ekvivalence, če ljudi vara z videzom in prodaja ponarejeno blago kakor pravo; če širi lažnive vesti o pomanjkanju blaga; če blago umetno zadržuje, kakor da ga ni in ga bo šele moral sam draže kupiti; če izrablja stisko ljudi.

Najgrše dobičkarstvo je vprav izrabljanje stiske ljudi.

Gotovo je redkost blaga neki vzrok, ki povišava menjalno vrednost. A so neke meje, ki jih postavlja »aestimatio communis«, ljudska pamet. Ljudska sodba pušča cenam široke meje, če gre za predmete razkošja (dragulje za nakit in druge take reči, ki služijo bolj ničurnosti, kakor pa potrebi), ožje meje pravim potrebščinam. Gotovo pa ne povišuje menjalne vrednosti redkost, ki je umetno povzročena, če n. pr. nekateri dobrine kopičijo in skrivajo in jih zato na trgu ni. To se pa godi v veliki meri današnje dni.

Tudi je treba upoštevati, da vojska znižuje valuto. Marsikdo se boji za svoje premoženje. A tak strah, če se posploši, naravno zvišuje cene pridelkom in izdelkom.

Zato se ni čuditi, če je draginja vedno večja.

Toda še bolj žene kvišku cene umazana spekulacija in grda lakomnost.

Recimo: Uradno določena cena za to in to blago je 20 lir. Razumljivo je, ker blaga ni obilno, da skrb ljudi, kako bi ga čimprej zadosti dobili, tako rekoč sama cene zvišava. Saj vsak ponuja nekaj več, da bi se le za časa preskrbel. To poganjanje požene cene recimo na 50 lir. Ali so te cene še pravične? Če je splošna sodba, da so sicer zelo visoke, a vendar še ne previsoke, bo treba reči, da so še pravične, a da se že bližajo mejam oderuštva. Sedaj pa ljudsko stisko nekateri izrabljajo, da zahtevajo za tisto blago po 100 lir in še več. Ali ni to očitno oderuštvo? Sicer pa imamo poleg ljudske sodbe še drug kriterij za to. Vprašajmo in pogledjmo, kako ti ljudje plačujejo posle, hlapce in dekle. Če so res prave cene vseh reči vsaj trikrat tolike, kakor jih navaja uradna uredba, nekatere pa tudi petkrat tolike, tedaj se morajo tudi plače poslov za toliko povišati — zakaj vnebovpijoč greh je poslom zadrževati ali utrgovati zaslužek —. Ali so ti ljudje povišali svojim poslom plače in sicer vsaj za trikrat? Če res niso oderuhi, so jih morali povišati. Ali so jih?

Kje je pravičnost? Kje je krščanska ljubezen? Toliko družin strada, kristjani se pa pehajo za dobičkom in čim večjim dobičkom! Pravijo: to je naravno, vsak človek hoče pri kupu in prodaji pridobiti; to je splošna težnja. To je splošna težnja pohlepa, a ne narave, je odgovarjal že sv. Tomaž: *commune desiderium non naturae, sed vitii*.⁴ Pravično ceno sme zahtevati, a ne umazanega dobička, celo pa ne po splošnem priznanju oderuških cen!

Tako kmetje sami utirajo pot komunizmu. In vendar bo komunizem kmeta najbolj zadel! Nič ni lepšega kakor biti na svoji zemlji sam gospod! Toda če kmetje izkoriščajo splošno bedo, je le naravno, da se obrača mržnja delavskih družin proti njim, s to mržnjo pa po komunistični propagandi tudi mržnja proti zasebni lasti sploh. Ali bi mogli kmetje delavske družine izkoriščati, če bi država ali družba sama spravljala in razdeljevala pridelke? To pa vprav zahteva komunizem!

Pohlep je pogubil kapitaliste, pohlep bo pogubil tudi kmete, če se ne bodo še o pravem času spametovali in vrnili h krščanskim načelom pravičnosti in ljubezni.

⁴ Summa theol. 2 II, 77, 1, 2.

Spomnimo se Vodnika, ki nam je povedal, kje so pravi viri bogatenja:

Krajnc, tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava,
polje, kupčija, rude, goré,
nógradi, gozdi tebe rede.

Narava vse ti ponudi,
le vzeti od nje ne zamudi.
Lenega čaka strgan rokav,
palca beraška, prazen bokal.

Narava in delo! Narava in pridno delo, ne pa pohlep po umazanem dobičku!*

* Pri korekturi sem opazil, da bi moral 15 krat popraviti oblike »zaželjen, zaželjenost« v slovnično pravilne »zaželen, zaželenost«, kar bodi skratka tu opravljeno. Oblika »zaželjen« slovnično res ni pravilna, a se je bila že precej udomačila. Pleteršnik jo ima s pripombo, da je narejena po zgledu glagolov 4. vrste. Tudi prva izdaja »Slovenskega pravopisa« (1935, str. 297) jo še ima poleg oblike »zaželen«. Šele v pozneje izišlih popravkih je črtana. Prim. glede takih oblik samostalnika »trpljenje, življenje«, ki bi se tudi slovnično pravilno morala glasiti »živenje, trpenje« (Levstik je še tako pisal), a je že Levec v svojem »Slovenskem pravopisu« (1899, str. 49) pripomnil, da so se v knjižni slovenščini oni obliki »že popolnoma udomačili« in tako dobili domovinsko pravico, pravilni obliki jo pa izgubili. Naj ob tej priložnosti še pripomnim, da starejšim pisalcem sploh ni lahko vedno izpreminjati oblike. Le pomislimo na veliki ločilni dobi: Levstik—Skrabec, potem pa Pleteršnik—Levec—Breznik—Breznik, Ramovš! Kdor je vse preživel, se je moral nekajkrat jezikovno preleviti. Blagor mlajšemu rodu, ki mu bo Akademija čuvala tudi enotnost pisave! — A. U.

IDEJNE OSNOVE NAŠE KATOLIŠKE AKCIJE

JANEZ KRALJIČ

Obširna poglavja o Katoliški akciji, ki jih prinašata Zakonik ljubljanske škofije in Pastoralne inštrukcije za ljubljansko škofijo, pomenijo pravno in dušnapastirsko novost, po kateri se škofijska sinoda iz l. 1940. značilno loči od vsake prejšnje sinode. Obči cerkveni zakonik (Codex iuris canonici), ki ga je šele l. 1917. razglasil Benedikt XV., niti z imenom ne omenja Katoliške akcije. Bodoče izvestno ne bo nobene sinode, ki bo hotela doseči višino sodobnega dušnega pastirstva, ali bi hotela razumeti cerkvenega duha, pa bi prezrla od najvišje cerkvene oblasti zaukazano cerkveno ustanovo in bi se podrobno ne pečala z mnogovrstnimi vprašanji sodobne Katoliške akcije.

Psihološko je umljivo, da mnogi ne čutijo potrebe Katoliške akcije, dasi priznavajo, da sodobnemu dušnemu pastirstvu nekaj manjka, s čimer bi zajelo široke ljudske plasti razumniškega in delavnega razreda, jih verskonravno izoblikovalo in vzgojilo v božjem duhu sv. Cerkve. Domnevajo, da bi nameravani cilj s starimi pripomočki in dušnopastirskimi načini tudi dosegli. Pa močnejše od domnev je življenje. Skušnja uči, da se je sodobno življenje tako razmahnilo in ga je zajel tako hiter tempo, da rabimo novih ustanov in novih načinov, če hočemo s pridom nadaljevati apostolsko delo sv. Cerkve. Kdor se ne more vživeti v nove časovne zahteve, naravno hvali dobre stare čase prav po besedah sv. Pisma: Starina je boljša (Lk 5, 39). Pred napačno konservativnostjo svari Gospod, ko stavi za zgled pametne ljudi, ki: novo vino devajo v nove mehove in se oboje ohrani (Mt 9, 17). Ne razmere, ampak ljudje smo odgovorni za napredek in rast sv. Cerkve! Če je bolešno poudarjanje zadostnosti starih načinov umljivo, pa nikakor ni opravičljivo, kadar Cerkev ukazuje nove ustanove in nove metode za nove čase. Taka nova cerkvena ustanova je Katoliška akcija.

Sinodalna zakonodaja o Katoliški akciji je sad živega čutenja s sv. Cerkvijo in sinovske poslušnosti do sv. očeta. Je pa tudi veren izraz zakonodajalčeve volje, ki vse vernike naše škofije uradno obvezuje, da ukaze in prepovedi o Katoliški akciji sprejmejo kot pravomočne smernice in dušnopastirska navodila, za katerih izpolnitev ali prekršitev so v vesti odgovorni pred Cerkvijo in Bogom vsi duhovniki in verniki.

Navadni sinodalni predpisi so neposredno namenjeni duhovnikom in posredno vernikom. Poglavja o Katoliški akciji pa delajo izjemo, ker so v enaki meri namenjeni duhovnikom in vernikom. Saj ni Katoliška akcija nič drugega kakor cerkveni poziv laikatu, naj duhovnikom pomaga med verniki graditi božje kraljestvo. Tozadevni predpisi zahtevajo, da jih podrobno poznajo tudi verniki. Nikakor ne zadošča, da bi verniki poznali samo besedilo o Katoliški akciji, potrebno je, da poznajo tudi duha, ki je zakonodajalca vodil, da je uzakonil taka in ne drugačna dušnopastirska navodila, kar pa ni mogoče drugače doseči, kakor da se seznanimo z vodilnimi idejami, na katerih sloni duhovna zgradba naše Katoliške akcije.

1. Vera je javna zadeva.

Katoliška akcija predpostavlja, da je vera javna zadeva. Vsak posameznik ima dolžnost in pravico javno izpovedovati pravo vero. Nobena oblast nima pravice ga ovirati pri izvrševanju javnih veroizpovednih dejanj, vsaka pa ima dolžnost ga varovati in podpirati. Tudi družba, popolna in nepopolna, je dolžna vse uvaževati in pripevati k družabnemu razvoju prave vere.

Naj kdo misli o veri kar hoče, to je izvestno, da družabno življenje ne more mimo vere. Če se tudi kdo v zasebnem življenju za vero ne briga, se v javnem življenju nujno mora za vero zanimati. Verski pojavi so najtemeljnejši in najbolj splošni pojavi socialnega življenja in reda. Po svojem izvoru so starejši od političnih, gospodarskih, narodnih, umetnostnih in kulturnih pojavov. Po svoji naravi so bistveno povezani s socialnim življenjem kot najodličnejši in najpotrebnejši sestavni del pametno in zdravo urejenega socialnega reda.

Ni nobenega resnega svetovnonazornega sestava, ki bi ne zavzel stališča do vere. Če se je kdaj zgodilo, da se ta ali oni svetovni nazor iz nevedne naivnosti v religioznem vprašanju ni opredelil ali pa je svoje verske poglede iz taktičnih in propagandnih razlogov začasno premeteno prikrival vse dotlej, dokler ni prišel na oblast in ga je življenje neizbežno prisililo, da se je izjavil ter zavzel veri pritrdilno ali odklonilno stališče. Izkušnja in zgodovina dokazujeta, da je dejansko nemogoč verskobrezbrižen svetovnonazorni sistem, ko se je dokopal do oblasti. V novejši dobi dokazujejo omenjeno resnico loža in socializmi vseh vrst.

Znano je, da je Haeckel zagovarjal misel, češ da je vera zasebna zadeva (Welträtsel 144). Po njegovem mnenju je vera nekaj, kar ima stvaren pomen le za posameznika. Ureja notranje življenje, v dru-

žabnem življenju pa nima domovinske pravice. Družba in zlasti država se dviga nad religiozno sfero. Isto doktrino je načelno zagovarjal socializem in marksizem, Kjer pa je čisti marksizem dobil v roke vso oblast, tam je izzval preganjanje vere. Boljševizem je v Mehiki, Španiji in Rusiji v nekaj mesecih preлил več nedolžne krvi, kakor katero koli drugo preganjanje, ki jih toliko šteje zgodovina Kristusove Cerkve.

Vsak preganjevalec ima isto taktiko, s katero slepi lahkoverne ljudi. Trdi, da je za svobodo vesti, da jamči svobodno izpovedovanje verskega nauka, prav tako svobodno izvrševanje verskih obredov. Nikomur ni prepovedano verovati v Boga in obiskovati cerkev. Prepoveduje pa verske predsodke, izkoriščanje verskega vpliva za podjarmljanje narodov, vplivanje duhovništva na svobodne državljane.

Vsi navedeni izrazi so udarna gesla, s katerimi predstavniki sodobnega marksizma opravičujejo krvavo nasilje, ki ga sistematično izvajajo nad vsemi veroizpovedmi, zlasti pa nad krščanstvom.

Preganjanje vere in zatiranje Cerkve je med mnogovrstnimi nasilji najsrमतnejše. Ni človeka, družbe in državne oblasti, ki se ne bi zbal sramotnega madeža, ako bi ji zgodovina pritisnila za vso večnost pečat verskega preganjevalca. Tudi komunizem se boji take obsodbe. Zato taji versko preganjanje. Kadar ga ne more utajiti, vali krivdo na verske zastopnike in si umiva roke s praznimi izgovori in izmišljenimi očitki proti veri.

Iz strahu pred zgodovino se komunisti sklicujejo na sovjetsko ustavo v Rusiji, češ da je ustava vpostavila versko svobodo. Omenjeni člen sovjetske ustave se pa glasi takole: Da bi bila vsem državljanom zagotovljena svoboda vesti, je cerkev v SSSR ločena od države in vzgoja od cerkve. Vsi državljani uživajo svobodo, da lahko izpolnjujejo svoje verske dolžnosti in svobodo, da vodijo protiversko propagando (Rdeče mreže 121).

Besedilo zasluži, da ga razčlenimo in spoznamo, kako lokavo onemogočuje, kar navidezno dovoljuje.

Dobra stran ustavnega člena je, da govori o veri, verski svobodi in izvrševanju verskih dolžnosti. Tudi boljševizem priča o elementarni silnosti vere, ki je tudi boljševizem ne more prezreti, čeprav bi jo rad utajil. Vera torej je javna zadeva.

Slabe strani sovjetske ustave pa so, da versko svobodo dejansko prepreči. Zagotavlja le svobodo vesti in ne svobodne veroizpovedi. Izraz: svoboda vesti je neopredeljen pojem. Izvestno dovoljuje človeku, da v svoji vesti, to je, v svoji notranjosti veruje

v Boga, v božje zapovedi, v zakramente, v Cerkev in v nauke versko-nravnega značaja. Ali pa svoboda vesti dovoljuje, da človek vero v Boga, Cerkev in zapovedi tudi javno izpove in ga zato ne oblast ne kdo drugi ne bo preganjal? Pričakovali bi, da svoboda vesti vsebuje svobodo veroizpovedi. Pa je ne vsebuje. Približno desetino let starejša sovjetska ustava iz l. 1928., je še govorila o verski svobodi. Čeprav je stara ustava načelno jamčila svobodo veroizpovedi, je vendar dejansko sprožila strahotno krvavo protiversko nasilje. Nova ustava pa načelno dovoljuje manj kakor stara, ker govori samo o svobodi vesti in ne svobodi veroizpovedi. Pravice javne izpovedi vere državljanu ne daje, prizna mu svobodo vesti misliti o Bogu, a ne govoriti o njem. Tako svobodo daje vsakemu človeku že razumska človeška narava, naj mu jo oblast prizna ali ne prizna, človek jo ima sam iz sebe, ki mu je tudi najhujše nasilje ne more iztrgati.

Sovjetski državljan tvega, ako javno izpove vero. Družina je nedvomno najmanjša in najbolj intimna javnost. Pa celo v družinskem krogu in lastnim otrokom ne sme izpovedati vere. Kazenski zakonik namreč določa težke kazni za starše in druge osebe, ki bi otrokom pod 18. letom dajali nauke o zgodbah svetega pisma ali o katekizmu (Rdeče mreže 122). Niti starši ne smejo učiti lastnih otrok do 18. leta, medtem ko protiverska propaganda v šoli, organizaciji, kinu, gledališču, na cesti in delavnici neprestano smeši, grdi in blati verske svetinje. Vse v smislu ustave, ki zagotavlja svobodo vesti, namerno pa se izogne besedi o svobodi veroizpovedi.

Pač pa daje ustava možnost, da državljanji lahko izpolnjujejo svoje verske dolžnosti, če tega ne prepreči protiverska propaganda. Kako »lahko« izpolnjuje državljan verske dolžnosti, je razvidno iz tega, koliko prilike ima, da jih izpolni. V cerkev ne more tako »lahko«, ker je oblast cerkve po večini zaprla in podrla, kar jih še stoji pa so državna last. Če hoče prejeti zakramente, jih ne more, ker je oblast cerkvene predstavnike najmanj pregnala in pozaprla. Zakon se sklepa samo v civilni obliki. V šoli, vojašnici in vzgoji je izvrševanje prepovedano, kar pove izraz, da je »vzgoja ločena od cerkve«. Verske dolžnosti izvršujoče državljanje smatra ustava za manjvredne, ker 126. člen novega državljanskega zakonika določa, da je članom komunistične stranke, ki so najbolj delavni in budni državljanji delavskega razreda in drugih garajočih slojev in ki sestavljajo nadzorni mehanizem vseh državnih ustanov, prepovedano, ne samo, da bi bili pripadniki kake verske skupnosti, marveč celo — in sicer s strogo kaznijo — da bi se udeleževali kakršnega koli verskega obreda (Rdeče mreže 122).

Sovjetska ustava uživa nezavidljivo čast, da je prva in bržkone edina uzakonila svobodo protiverske propagande. Izrecno poudarja besedilo, da državljanom pripada svoboda, da vodijo protiversko propagando. Kaj pomeni ta beseda? Najmanj to, da imajo državljani pravico govoriti proti veri, združevati se proti veri, delati proti veri, da jim ustava dovoljuje, da bojno nastopajo proti vernikom. Presodimo dvoličnost ustave! Vernikom ustava ne priznava svobode veroizpovedi, državljanom priznava pravico protiverske izpovedi in protiverske propagande. Vernikom ne priznava pravice organizirati se, državljanom prizna pravico protiverske organizacije. Vernikom samo dopušča možnost izpolnjevati verske dolžnosti, državljanom pa daje pravico, da jim to možnost zabranijo. Povsod drugod pomeni svobodno izpolnjevanje verskih dolžnosti nemoteno izvrševanje bogoslužnih dejanj; v območju sovjetske oblasti pa ustava državljanke ščuva, naj uporabijo vsa sredstva, da vernike motijo pri bogoslužnih opravilih. In če pride med strankami do spora, kdo je kriv, da je prišlo do spora, če ne verniki, ki so z bogoslužnimi dejanji sprožili protiversko akcijo, ki je ustavno zajamčena.

Voditi protiversko propagando pomeni z drugimi besedami voditi protiverski boj. Pravda od 2. marca 1937 piše: Stranka (komunistična) se ni odrekla in se ne odreka protiverski propagandi. In če ustava govori o svobodi glede protiverske propagande za vse državljane, tedaj morajo strankine organizacije pomagati sovjetski skupnosti pri organiziranju protiverskega delovanja (Rdeče mreže 100). Celokupni strankin aparat naj onemogoči še tisto, kar je ustava nerada dopustila. Nekaj dni pozneje je Stalin izjavil: Stranka ne more ostati nebrižna nasproti verskim predsodkom in bo nadaljevala propagando proti tem predsodkom (Rdeče mreže 100). Marksizmu in boljševizmu je vera le »opij« za uspavanje ljudstva, da bi potrpežljivo prenašalo kapitalistični jarem (A. Ušeničnik, Izbrani spisi 5, 268).

Zgornje uradne izjave in praksa verno dokazujejo, da marksizem ni versko nebrižen; ni samo brezbožen, da bi se za Boga ne brigal, ampak je protiverski in protibožen, to pomeni, da vodi in organizira boj proti vsemu božjemu iz sovraštva do Boga. Ustanavlja bojne protiverske organizacije.

Ali ni pravilno zapisal Pij XI. v okrožnici Divini Redemptoris, da prvič, odkar ljudje pomnijo, gledamo skrbno započet in dobro premišljen upor proti vsemu, kar se imenuje Bog (Naša pot 13, 38).

Zaradi sovraštva do Boga in ker »komunizem po papeževih besedah nasprotuje po svoji naravi vsaki religiji« (Naša pot 13, 38), noben vernik, nikjer in nikoli ter v nobeni obliki po vesti ne sme sodelovati

s komunizmom. Ne zaradi komunističnega organizacijskega sistema, ne zaradi njegovega ekonomskega gledanja, ne zaradi njegovih političnih aspiracij, tudi ne zaradi njegove verske brezbržnosti, tudi ne zaradi njegove verske nestrpnosti, marveč zaradi satanskega sovraštva do Boga in zaradi bojne protiverske akcije, ki je bistvena zahteva in jedro marksističnega sistema, zato je komunizem zlo, s katerim veren človek ne sme sodelovati, dokler komunizem ne opusti svoje temeljne znote.

Vera je velika resničnost. V primeri z drugimi resničnostmi je največja. Kot najbolj silna elementarna realnost presega po veljavi in starodavnosti vsako ekonomsko, politično, nacionalno in kulturno realnost, vsako zase in prav tako vse skupaj. Ako se posameznik za verska vprašanja ali zaradi duševne nerazvitosti ali moralne otopelosti ne briga, se pa vsak svetovni nazor, zlasti pa še javna oblast mora ukvarjati z verskimi vprašanji. Kakšen triumf slavi vera in kakšno ponižanje doživlja komunizem s protiverskim bojem, ker se neprestano bori s tem, o čemer uči, da sploh nič ni. Ali je zmaga kaj dvomna? Tudi za našo dobo veljajo Goethejeve besede: *Das eigentlich einzige und tiefste Thema der Welt- und Menschengeschichte, dem alle übrigen untergeordnet sind, bleibt der Konflikt des Unglaubens und des Glaubens.* Prav na dnu vsakega javnega problema zadenemo na etično-verska vprašanja. Katoliški pojem o razmerju vere do oblasti se od komunističnega bistveno razlikuje. Cerkev uči, kakšno naj bo pravo razmerje države do vere. Javna oblast stori svojo dolžnost le tedaj, če vero podpira. Leon XIII. piše, da mora biti vladarjem božje ime sveto (*Immortale Dei* v *Naša pot* 11, 31). Opozarja, da mora država z javnim bogočastjem izpolnjevati mnoge in velike dolžnosti, ki jih ima do Boga (str. 30). Katoličani so dolžni posamič in skupinsko si prizadevati, da uresničijo krščanske vzore tudi v javnem življenju.

Prvi korak k zboljšanju javnega življenja je očiščenje mišljenja pri posamezniku. Koliko zablod je zasejal liberalizem v katoliške vrste. Pij XI. naravnost govori o okuženju katoličanov z blodnimi idejami, katerim so podlegli laiki in duhovniki. Ena izmed teh napačnih idej je geslo, da je vera zasebna zadeva. Papež prosi »tiste sinove, ki so že bedno okuženi s komunizmom ali pa blizu tega, da se okužijo... in tako tudi goreče prosi Boga, naj jih razsvetli in odvrne s polzke poti, ki vodi v žalostno pogubo« (*Naša pot* 13, 94—95).

Drugič mora sodelovati tudi oblast. Država mora pomagati Cerкви, »da prepoji človeško družbo s krščanskim duhom in da posebej v naši dobi odbije naklepe komunizma« (*Naša pot* 13, 91).

Sodelovanje države s Cerkvijo obstoji v tem, da pomaga Cerkvi uresničiti njene ideje. Okrožnica spominja, »da mora sodelovati tudi država in dati Cerkvi svojo pomoč, kajpada z vnanjimi sredstvi, ker država le takšne ima« (Naša pot 13, 91).

Javne oblasti naj z »resnimi in premišljenimi ukrepi preprečujejo, da se ne bodo zločeste ateistične zmote, ki so poguba vsakemu človeškemu sožitju, razširile tudi med njihovimi narodi« (Naša pot 13, 92). Kaj pa če oblast ne bo upoštevala papeške besede? Če se to zgodi, naj ve, da bo prav njo zadela prva in največja kazen. Brez prave verske podlage »mora vse, morda stopnjema, a nujno propasti, narodi, rodbine, države in človeška kultura sploh« (Caritate Christi 3. maja 1932. AAS, zv. 24, 190).

Papež je gledal v bodočnost kakor videc. Kar je pred manj kot 10 leti napovedal, to danes otipamo z roko. Kjer se je komunizem okrepil, je kakor kužna gniloba razkrojil družabno življenje, ki sicer ni bilo na višini, vendar pa popolnejše od tistega, ki ga je on prinesel. Nikjer se ni komunizem začel, da bi ne prinesel za doto ruševin državljanske vojske. Kjer se pojavi, prinese državljansko vojsko in prelije potoke krvi tam, kjer so ljudje stoletja živeli v medsebojnem miru.

Ne nov nered, ki ga prinaša komunizem, ampak nov red, ki bo zasebno in družabno temeljil na osnovi naravnih božjih postav in večnih resnicah sv. evangelija.

Dva stanova kliče papež na obnovitveno delo: duhovščino in laike. Dva stanova, a obsegata vse ljudi, ki imajo dobro voljo. Duhovščino najprej in za njo laike, ki se bojujejo v vrstah Katoliške akcije (Naša pot 13, 85).

Zakaj ne drugih? Ker boječe že naprej dvomijo o uspehu. Ker hočejo nekateri »katoliški verniki« kot brezvestni gledalci razvoj dogodkov previdno opazovati, da se komu ne zamerijo. Ali pa hočejo pomagati, pa ne znajo. To zadnje priznava tudi papež. Edina pomoč v teh zbeganih in malodušnih časih je Katoliška akcija, ki jo sv. oče imenuje »pomoč posebne božje previdnosti v teh za Cerkev tako težkih časih« (Naša pot 13, 85). Velike besede! Kristusov namestnik premišljeno trdi, da je Katoliška akcija božja pomoč, ki jo je poslala Previdnost Cerkvi, prav za naše čase! Ali je kaj čudno, da ljudje izven Katoliške akcije žele pomagati, a ne vedo kako.

Katoliška akcija v smislu papeževih smernic ima namen od duševnih in duhovnih zablod okuženo socialno življenje ozdraviti z duhovnimi resnicami Jezusovega nauka. On je zdravnik, kakršnega bolni potrebujejo! Pravila Katoliške akcije v Sloveniji povedo, da se

verniki udeležijo hierarhičnega apostolata Cerkve z namenom, da se vse zasebno, družinsko in socialno življenje osvaja za Kristusa Kralja (Zakonik ljubljanske škofije, 263, čl. 1). Največje delo vseh časov! Delo vekovitega pomena! Kristusov nauk naj zavladava v javnem življenju!

Osem pravil lastnih organizacij Katoliške akcije izpoveduje isti visoki cilj: osvojiti delavce, kmete, obrtnike in inteligente za Kristusa. Zlasti pravila za akademike in akademkinje izpričujejo konstruktivno voljo bodoče inteligence, ki ima namen: »preučevati temelje in praktične možnosti novega krščanskega reda v družbi in življenju« (Zak. lj. šk. str. 264, čl. 4h). Katoliška akcija veruje sv. Cerkvi, ki uči vse narode, da je Kristusov nauk edina varna podlaga za zgradbo zdravega družabnega reda: »Kajti drugega temelja nihče ne more položiti, ki je položen in ta je Jezus Kristus« (1 Kor 3, 11).

2. Laiki naj pomagajo!

Ljubeznivi papežev poziv so verniki sprejeli z mešanimi čustvi. Mnogi z odkritim veseljem, drugi s samozadovoljnim zadoščenjem in še tretji z neprikrito bojaznijo, da papež preveč zaupa laikom, iz česar se bo rodil »cerkveni laicizem«.

Beseda o laicizmu Katoliške akcije je dokaj pripravna, da vzbudi v duhovniških vrstah nezaupanje do katoliških laikov, češ da si le-ti hočejo s pomočjo Katoliške akcije pridobiti nadvlado v cerkvenem vodstvu in nauku. Take misli vzbujajo poznanje cerkvene zgodovine, ki žal resnično poroča o laicističnih težnjah montanistov, gnostikov, katarcev, lolardov, husitov in protestantov, katerih zmotne nauke je zadnje čase povzela francoska laicistična šola, ki je ustvarila svetovni nazor in postala zgled mnogim antiklerikalnim gibanjem.

Zadnji papež, ki je laicizem obsodil, je bil Pij XI. Z okrožnico Quas primas z 11. XII. 1925 zavrača predvsem naslednje zmote: Laicizem predrzno taji kraljevsko Kristusovo oblast nad narodi, pravico sv. Cerkve učiti in voditi narode; enakovrednost krščanstva z drugimi veroizpovedmi in podrejenost Cerkve državi. Laicistične zmote so socialnega značaja, ki imajo namen odstraniti božjo avtoriteto sv. Cerkve in na njeno mesto postaviti kraljestvo zgolj posvetne in totranske kulture. Vera je zasebna zadeva.

Neverjetno je, da bi papež, ki je laicizem dobro poznal in ga avtoritativno obsodil, ne razlikoval med laicizmom in sodelovanjem laikov pri Katoliški akciji. Pa je Pij XI. pomislek sam rešil v posebnem pismu milanskemu kardinalu Schusteru, v katerem je pojasnil bistveno razliko in nepremostljivo nasprotje med laicizmom in Kato-

liško akcijo. Tako sklepa papež: Če je laicizem najbolj pogubonosna kuga naših dni, ki zagrinja svet z oblakom tolikih zmot in vsakovrstnega zla — ki bo v bodočnosti rodil morda še hujše zlo — potem so pomožne vrste laikov tisti pripomoček proti temu zlu (La parola del Papa 1937, 28). Prav zaradi laicizma je ustanovil papež Katoliško akcijo, da bo zavrta njegovo pogubonosno delo.

Očitek laicizma prihaja iz duhovniških krogov. Kakor je nevaren, pa daleč ni tako nevaren Katoliški akciji, kakor je nevarno duševno razpoloženje mnogih laikov, ki se iz lagodnosti, užaljenosti ali pa strahu vzdrže vsakega dela pri Katoliški akciji, če ji naravnost ne nasprotujejo, in sicer samo zato, da pokažejo užaljenost in zadržanost proti Katoliški akciji, ker se jim pod vplivom protestantske, pravoslavne in laicistične miselnosti zdi, da jim Cerkev dela krivico, ker jih premalo upošteva in premalo pritegne k cerkvenemu delu in jim pri vodstvu ne da tistih pravic, ki laikom gredo po naravnem in božjem pravu.

Vprašanje sodelovanja laikov pri Katoliški akciji ni samo vprašanje pravic, marveč tudi dolžnosti. Cerkev ne more preklicati verske resnice o božjepravni razliki duhovniškega in posvetnega stanu. Kristusova Cerkev se bistveno deli v učečo in poslušajočo Cerkev. Papež in zbor škofov so prejeli od Boga oblast učiti in voditi vernike. Če ni sramotno za državljana, da uboga svojo oblast, prav tako ni sramotno za kristjana, ako sledi cerkveni oblasti in ji pomaga pri dosegu njenega vzvišenega poslanstva.

Duhovniki in verniki so poklicani pomagati škofom. Duhovniki so pri sv. mašniškem posvečenju škofu slovesno obljubili, da bodo pod njegovim vodstvom ljudi učili in vodili k zveličanju. Poleg duhovnikov so tudi verniki dolžni skrbeti za rast božjega kraljestva na zemlji.

Mnogi neduhovniki sodijo, da so storili vso versko dolžnost, če skrbе za lastno posvečenje in izpolnjujejo dolžnosti svojega stanu. Pa to mnenje ni pravo. Socialnost človeške narave priganja človeka, da po možnosti skrbi tudi za bližnjega, za njegov časn kakor še bolj za njegov večni blagor. Nekateri stanovi kakor starši, gospodarji in vzgojitelji so poklicno dolžni vzgajati izročene duše za božje otroke. Vse druge veže ista dolžnost iz ljubezni do bližnjega.

Poleg vzgojne obveznosti v ozkem družinskem krogu imajo vsi verniki dolžnost braniti in širiti sv. vero tudi v javnem življenju. Cerkveni zakonodajalec je v smislu mnogih papeških inštrukcij uzakonil nekaj primerov, ki nalagajo težko vestno dolžnost javno izpovedati svojo vero, kadar bi ponašanje vernikov ali njih molk,

izmikanje ali skrivanje dozdevno vključevalo zatajenje vere, prezir Cerkve, krivico Bogu ali pohujšanje bližnjega (can. 1325 § 1).

Ne gre zato, da bi točno določili vse sestavine posameznega primera, obsežnost in kolikost obveznosti, ugotoviti hočemo skupno misel, da je vernik v vesti dolžan v javnem življenju vse opustiti, kar bi veri in Cerkvi škodovalo in se včasih javno potegniti za načela sv. vere in ugled sv. Cerkve, če tudi osebno utrpi veliko gmotno škodo, izgubi službo in osebno svobodo, da celo telesno življenje.

Delavec pri delu, obrtnik v delavnici, profesor v šoli in inteligent pri svojem opravilu šele takrat izpolni vso poklicno dolžnost, če ni samo kruhoborec in »duševni obrtnik« v svoji stroki, marveč tudi razumno bitje in kristjan, ki zasebno in javno življenje varno in namerno gradi na večne temelje trojnega kraljestva resnice, dobrote in lepote.

Pridobivati javnost za Kristusov nauk je dolžnost, ki jo je nalagal Kristus in so jo verniki obojega spola izpolnjevali v apostolskih časih. Znano je, da ozdravljencu iz Geraške dežele Jezus ni dovolil, da bi hodil za njim. Poslal pa ga je na dom, da bi poganom cznanjal Jezusova dela. »Pojdi,« mu je rekel Jezus, »domov k svojim ljudem in jim oznani, kako velike reči ti je Gospod storil in kako se te je usmilil« (Mr 5, 19). Apostoli so imeli zборе sodelavcev, ki so v imenu apostolov vodili karitativno delo, spisovali in prenašali pisma, jih podpirali v katehezi in spremljali na apostolski poti. Pavel se hvaležno spominja tistih, »ki so se z njim trudili za evangelij« (cfr. Filip 4, 5).

Ko je Cerkev zmagoslavno izšla iz katakomb in je postala državna vera, so se izpremenile tudi zunanje oblike sodelovanja laikov. Nad vse dragoceno versko pomoč so Cerkvi oskrbeli meniški redovi, katerih pripadniki so v začetku bili po večini laiškega stanu. Znanost in umetnost je živela v neskaljenem skladju z resnicami evangelija. Brambo in razširjanje svete vere je sprejelo kot prvo dolžnost zapadno viteštvo. Največjega pomena pa je postala javna oblast, katere nositelj je bil vladar, ki ga Cerkev ni nikoli okronala za kralja, če ni slovesno prisegel, da bo vero branil in razširjal. Že Konstantin Veliki se je imenoval škof za zunanje cerkvene zadeve. V takih razmerah in pri tako organiziranem laičnem apostolatu je vsaka druga organizacija v obrambo sv. vere postala odveč.

Reformacijska in poreformacijska doba je izzvenela v znamenju javnega odpada od Cerkve in Boga. Da, celo v znamenju vedno bolj naraščajočega sovraštva do Boga. Znanost in umetnost še iščeta resnico in lepoto, pa se malo menita za Resnico in Lepoto. Oblast stremi

za tem, da bi si versko življenje podvrgla. Izraz najvišje življenjske modrosti postane načelo: biti dober človek; ne več: biti tudi dober kristjan in katoličan.

Kot katoličani iščemo dva odgovora na dve vprašanji: Zakaj je prišlo do razkristjanjenja javnega življenja in kaj naj storimo, da ga zopet pokristjanimo?

Razkristjanjenje javnega življenja je dosegla organizirana dejavnost sovražnikov svete vere in pomanjkljiva delavnost vernih ljudi. Beseda pomanjkljiva delavnost ni očitajoča, čeprav je do solz boleča. Noče trditi, da katoličani niso bili goreči ali da niso imeli dobre volje ali da niso bili delavni. Zelo delavni so bili, vendar gre pa zato, če so spoznali znamenja časa, smisel javnega življenja, ki je odraz boja za Boga in proti Bogu. Veliko dela za koristne reči, veliko, a vendar premalo za nujne. Lahko bi rekli s sv. Avguštinom — *grandi passus sed extra viam*.

Ali moremo govoriti, da se kdo pravilno bojuje, če nasprotnika ne prepozna in njegovih namenov ne spregleda? Kako bi mogli katoličani pravilno usmeriti svojo dejavnost, če še danes mnogi ne priznajo, da obstoje organizirane mase ljudi, ki jim je edini cilj: boj proti Bogu. Kaj pomaga spoznati sovražnika vere, če pa kdo misli, da se bo z njim uspešno vojskoval tako, da gre z njim roko v roki in ne proti njemu. Sovražnik nima dobre volje, se potaji in hlini, a se ne spreobrne. Ne v združevanju, ampak v ločitvi od njega je rešitev.

Sovražniki vere se zbirajo iz naturalističnega in materialističnega svetovnega nazora. Bolj tolerantni so brezverci iz meščanskih krogov, bolj radikalni in bolj dosledni oni iz proletarskih vrst. Oboji pa so proti veri mednarodno organizirani.

Meščanska mednarodna brezverska organizacija se je ustanovila leta 1880. v Bruslju kot *Fédération Internationale de la Libre Pensée*. Svobodomiselna internacionala ima namen širiti čisto človečanstvo, ki obstoji v tem, da se človek osvobodi verskih in znanstvenih predsodkov in da se svobodomiselna organizacija napravi za odločilni činitelj javnega življenja. Kot pripomoček v dosego cilja so se zbirali v krožke za gojitev etične kulture. Glavni namen »etične kulture« je laizacija šolskega in državljanskega življenja (»antiklerikalizacija«). Poseben odsek je leta 1910. uvedel propagando za skupinski izstop iz katoliške vere (*Komitée Konfessionslos*).

Organizacija »etične kulture« obsega ves svet: Evropo, Ameriko, Avstralijo, Afriko (*African Rationalist Association* v Johannes-

burgu in Mutuelle des Amis Laique v Tamarivo na Madagaskarju). Framazonske lože so v njej včlanjene.

Iz brezbožne svobodomiselne internacionale se je rodila protibožna marksistična internacionala. Zrasla je iz neznatnega krožka 12 socialistov (l. 1905.) in je l. 1927. štela že 500.000 članov. Šele leta 1950. je 16 komunističnih organizacij zapustilo Internationale proletarischer Freidenker (centrala Dunaj), ki so ustanovile: Kommunistische Internationale proletarischer Freidenker (do l. 1952. v Berlinu, sedaj v Moskvi).

Slednja je že l. 1952. štela 7 milijonov članov, h katerim moramo prišteti še 1.200.000 včlanjenih otrok in dijakov.

Bežen pregled brezbožnih protibožnih organizacij je bil potreben, da se zavedamo, kako velika je brezbožna armada. Organizirana prepreza ves svet in šteje desetine in desetine milijonov članov. Svobodomiselna in marksistična internacionala sta med seboj včasih sprti, vedno pa sta edini, kadar gre za boj proti veri in Cerkvi. Metode pa so različne.

Svobodomiselci se skrivajo za fraze: kultura, znanost brez predsodkov, etika, svoboda, nacionalnost, človečanstvo, čista narava itd. Včasih pa odkrito prizna že v naslovu, kaj hoče, kakor na primer: Komitée Konfessionslos; Salzburger Antiklerikales Kartell (1908), National Secular Society (London); Bund der Atheisten, Svaz proletarjskih bezvčercu (Praga). Čehi so sami imeli okrog 1.000.000 organiziranih brezvercev, Liga Anticlerical Revolucionaria (Mexika), Verein zur Bekämpfung der Religion (Japonska), American Association for Advancement of Atheism.

Razna imena, ki iz propagandnih namenov različno zvene, a pomenijo isto. Dokazujejo, da so svetovne politične stranke in kulturna združenja svetovnonazorno opredeljena. Brezbarvnih organizacij ni, četudi se za nekaj časa prikrivajo. Kdor ni s Kristusom, je proti njemu. Vsak dan so na delu proti Bogu in proti veri desetine in desetine milijonov ljudi, opremljene z vsemi pripomočki moderne propagande, osebno in organizacijsko zaščitene in podpirane od javne oblasti (Rusija).

Kakšno armado naj postavimo proti tem brezbožnim armadam, ki je izurjena nalašč za boj proti Bogu in veri? Proti laičnim apostolom protiverstva in protiboštva kje se zbirajo laični apostoli za Boga in Cerkev? Katera dosedanja ustanova sv. Cerkve ima prav ta namen? Take ustanove Cerkev še ni poznala.

Prisiljen zaradi sodobnih cerkvenih in verskih razmer in zlasti zaradi pogubonosnega mednarodno organiziranega protiverskega dela

je papež Pij XI. z okrožnico Ubi arcano Dei z dne 23. decembra 1922 ustanovil Katoliško akcijo za ves svet.

Naslanjaje se na okrožnico Ubi arcano Dei poudarjajo pravila naše Katoliške akcije, da je Katoliška akcija soudeležba vernikov pri hierarhičnem apostolatu Cerkve z namenom, da se vse zasebno, družinsko in socialno življenje osvaja za Kristusa Kralja (Zak. lj. šk. čl. 265).

Besedilo oriše nalogo in meje soudeležbe. Gre za versko-nravne resnice, ki posvečujejo človeško dušo in slave Boga na višavi. Namen je prav isti, ki ga ima Cerkev, to je: reševati duše za večno zveličanje, razširiti Kristusovo kraljestvo. Zato je poziv Katoliške akcije naslovljen vsem vernikom, vsakega stanu, starosti in spola. Velja za vse narode in vse čase. Nalogo vrše verniki v zvezi s škofom in njegovimi pooblaščenci.

Papežev poziv vernikom, naj pristopijo k delu v Katoliški akciji, ne namerava biti izraz nezaupanja do duhovnikov, ki so prvi škofovi sodelavci. Zgodovina se ponavlja. Prav v začetku krščanstva je vse cerkvene posle osebno vršil v cerkveni občini škof. Ko je število naraslo, se delokrog razširil in so nastale nove občine med ljudstvom na deželi, je bilo potrebno, da se je delo razdelilo. Škof ni zmozel vsega dela, pomagali so mu duhovniki. Podobno smo doživeli čas, da duhovniki ne zmorejo vsega dela, potrebno je, da priskočijo na pomoč verniki.

Število duhovnikov je prepičlo, da bi opravili vse delo. Ako je duhovnikov na svetu nekaj čez 300.000, kaj je to v primeru, da je organiziranih protibožcev nad dve desetini milijonov! Kakšna številčna premoč, za katero stoje močne svetovnonazorne skupine, ki imajo včasih v svojih rokah tudi javno oblast. Nadalje so kraji, kamor duhovnik ne more in ne sme. Duhovnik ne sme med delom v delavnice, obrate, rudnike, ne v razne krožke, kjer se navadno nahajajo legla brezboštva in vrši propaganda proti Bogu. Le kdo izmed navzočih bi mogel reči dobro besedo v prid vere! In za take kraje je Katoliška akcija nujna.

Vsak vernik je s krstom prejel dolžnost zvestobe. Pri sv. birni pa je še obljubil, da bo kot vojak Kristusov branil sv. vero. Škofov udarec na lice je viteški udarec za kristjana, ki ga opomni, naj se zaradi znamenja sv. križa ne zboji ne gmotne ne telesne žrtve ne sramote v javnem življenju. Kot član skrivnostnega Jezusovega telesa je dolžan prispevati, kar koristi celoti. K vsem tem notranjim verskim dolžnostim se pridruži še papežev in škofov zborni poziv, ki veže vsakega, kdor ni verolomec.

Delovni program obsega okrožnica Divini Redemptoris. »Za duhovščino kličemo očetovsko na delo naše ljube sinove laike... Vzgojeni borci Katoliške akcije bodo brez dvoma svojim tovarišem pri delu prvi apostoli, duhovnikom pa pomočniki, ki si bodo neutrudno prizadevali širiti luč resnice in pomagati v tolikeri telesni in duševni bedi tudi tam, kjer duhovnikovo pomoč dostikrat zavračajo, ker imajo zoper nje razne nepremišljene predsodke ali pa so se versko tako zelo zanemarili... Poleg tega delovanja, ki meri bolj na posameznike in je dostikrat skrito, vendar vedno koristno in težavno, je naloga Katoliške akcije še ta, da z govori in tiskom javno širi socialne nauke rimskih papežev o krščanski obnovi družabnega reda (Naša pot 13, 86—87). Tolikšnim zahtevam odgovarja naša Katoliška akcija, kar pričajo njena pravila.

5. Nadnaravna usmerjenost

Katoliška akcija je cerkvena organizacija vernikov na zemlji. Ne bomo rekli, da se za družabno življenje ne zanima. Zelo pazno ga zasleduje in ga motri s posebnega vidika. Zasebno in javno življenje hoče tako urediti, da bo temeljilo na evangeljskih resnicah, odvrniti veri nevarne razmere in ustvariti prilike, da bo katoličan s častjo Boga častil ter gojil vse, kar prispeva rasti božjega kraljestva na zemlji.

Nadnaravno usmerjenost Katoliške akcije zahteva njen postanek. Cerkevno učiteljstvo je ponovno zatrdilo, da je Katoliška akcija poseben dar božji. Ne tak dar do katerega imamo pravico ali smo si ga zaslužili s svojimi deli ali ki ga deli Bog v okviru vsakdanje ekonomije božje milosti. Pij XI. pravi o Katoliški akciji, da je »pomoč posebne božje previdnosti« (Divini Redemptoris, Naša pot 13, 85). Ponovno in ponovno zagotavlja papež ob raznih prilikah, v govorjeni besedi in tudi v pismeni besedi nadnaravni izvor Katoliške akcije. Ni se porodila iz človeške slabosti, marveč iz božje moči. Še škofom iz Kolumbije piše, da je — ne brez božjega navdihnenja — opredelil Katoliško akcijo kot sodelovanje laikov s hierarhičnim apostolatom Cerkve. (La parola del Papa 1957, 8—9). Ne vemo, če se je papež še o kakšni ustanovi kdaj tako izjavil, kakor se je o ustanovi Katoliške akcije.

Kako skrbno čuva nadnaravni značaj Katoliške akcije ljubljanska sinodalna zakonodaja! Splošna in posebna pravila lastnih organizacij poudarjajo nadnaravno usmerjenost. Člani so dolžni gojiti nadnaravno mišljenje in rabiti nadnaravna sredstva. V svrhu nad-

naravnosti ima organizacija tri vodilne pripomočke: svete, odbore in duhovnike.

Skupinsko ravnanje (regulativ) v obliki svetov in odborov ima nalogo v svojem delokrogu predvsem skrbeti: da bo imelo vse delo nadnaravni značaj (Zak. lj. šk., str. 86).

Še izrazitejša je duhovnikova naloga v organizaciji. On je porok in odgovoren, da »je vse življenje in delovanje edinice prežeto z nadnaravno miselnostjo (Zak. lj. šk., str. 85). Cerkevni asistent je življenjsko jedro edinice, ker brez njega ni organizacije Katoliške akcije. Čeprav nima glasovalne pravice, ima v verskonravnih zadevah vso oblast, ker ima pravico in dolžnost, da reče veto, ki ga edinica mora upoštevati, če škof v primeru priziva kaj drugega ne odloči.

Za nadnaravno usmerjenost je pomembna še raba nadnaravnih sredstev. Pravila posebnih organizacij se med seboj znatno razlikujejo, v eni točki pa doslovno soglašajo. Pravila pišejo, da organizacija rabi nadnaravna in naravna, duhovna in gmotna sredstva. Na prvem mestu omenjajo nadnaravna sredstva, ki so zlasti: Zaupanje v Boga in njegovo pomoč pri delu v Katoliški akciji; molitev, prejemanje zakramentov; oblikovanje lastnega značaja pod vodstvom posebnega duhovnega voditelja; duhovne vaje in obnove; zgled, žrtvovanje in zadoščevanje za druge (Zak. lj. šk., str. 89, 91, 93, 94, 96, 98, 99, 101).

Katoliška akcija se začne z molitvijo. Molitev je potrebna za vstop in ustanovitev edinice. Mogoče je pomanjkljiva molitev ovira, da mnogi sami ne vstopijo in odsvetujejo še drugim, da ne vstopijo v vrste Katoliške akcije. Ponižna in goreča molitev je predpogoj, da se delo začne in nadaljuje v nadnaravnem smislu. Zakonik pozna posebno pripravljalno ustanovo, ki se imenuje »Molitvena pomoč«. Molitvena pomoč je organizirana molitev in žrtev za Katoliško akcijo. Pa ne vsako! Marveč za tako, »kakor jo želi Cerkev« (str. 102). Zato širi spoštovanje do Cerkve, papeža in škofa; prireja tedenske molitvene ure, skupna sv. obhajila in priporoča pogostna sv. obhajila.

Vsa nadnaravna sredstva merijo na vzgojo članov. Cerkev veruje, da zlo ne prihaja od slabih časov, ampak od slabih ljudi, od slabo urejene in vodene družbe, ki je takšna, kakršni so ljudje, ki jo predstavljajo in vodijo. Končno vse zavisi od človeka. Cerkev kot neresno domnevo zavrača trditev vzgojnih fantastov (Rousseau), ki bajajo o naravno dobrem človeku. Poučena o skrivnosti izvirnega greha uči, da je človeška narava vsak čas in že od rojstva

nagnjena k slabemu in da jo je treba k dobremu šele vzgajati. Pa tudi osebna in socialna opazovanja pričajo, da prihaja zlo iz človekove notranjosti. »Kajti odznotraj«, govori Pismo, »iz človeškega srea, prihajajo hudobne misli, prešuštvo, nečistovanje, uboji, tatvine, lakomnost, zlobnost, zvičajnost, razuzdanost, zavist, bogokletstvo, oholost, nespamet. Vse te hudobije prihajajo odznotraj (Mr 7, 22—23)«.

Tudi naša doba ni zadovoljna s sedanjim človekom in išče tip novega človeka. Ko učenjaki razpravljajo, kakšen naj bi bil novi človek, ga Katoliška akcija že ustvarja. Novi človek obstoji v tem, »da bo nadnaravno mislil in stalno živel v božji milosti ter skušal v sebi in drugih upodobiti Kristusa (Zak. lj. šk., str. 88, 90, 92, 94, 96, 97, 99, 101).

Tip novega človeka, ki predstavlja kristjana kot drugega Kristusa! Nekristjani tega tipa novega človeka pojmovno niti ne poznajo, kaj šele, da bi ga kdaj dejansko ostvarili. Je pa uresničljiv, ki je dejansko že živel in še danes živi v mnogih primerih. Prve kristjane je Pavel imenoval svete. Prvi papež pa je pričal, da so res bili: »izvoljen rod, kraljevo duhovstvo, svet narod« (1 Petr 2, 9).

Razkristjanjenje družbe obstoji prav v tem, da se v slabem pomenu moderni človek osebno in družabno ne briga za posvečujočo milost. Hoče biti avtonomen in nikomur odgovoren, ne vesti ne družbi ne Bogu. Stanje milosti božje je stvarnost, na zemlji najvišja dosegljiva možnost. Mislimo na trajno stanje, ne na trenutno velikonočno epizodo, ki se samo za kratek čas naseli v dušo, dokler prva prilika ne zaokrene življenja v stare grešne navade. Skrb za življenje v posvečujoči milosti božji veže vse, povsod in vedno. V prvi vrsti se nanaša na človeka samega, v drugi tudi na okolje. Želja je, da bi družba in oblast upoštevala nadnaravno gledanje javnega dogajanja.

Današnji svet nadnaravnih sredstev ne priznava. Računa z naravnimi pripomočki. Papeži nasprotno nenehoma poudarjajo potrebo molitvenega in spokornega duha, zakaj »ako Gospod ne zida hiše se zastonj trudijo, kateri jo zidajo (Ps 126, 1)«. Z ozirom na to, da brez božje pomoči v nadnaravnem redu nič ne zmoremo, Pij XI. roti škofe: »Vas nujno prosimo, častiti bratje, trudite se vsak v svoji škofiji na vso moč, da se bo poživil in vsak dan bolj razvnel duh molitve in pokore... ker smo prepričani, da zoper zlo, ki danes stiska človeštvo, ni druge pomoči, kakor ta, da se vsi z molitvijo in pokoro skupno bojujejo zoper skupnega sovražnika« (Divini Redemptoris, Naša pot 13, 80—81). Sedanjí papež je prav predstavnikom Katoliške akcije v slovesni avdi-

jenci povedal: »Molite, molite, molite! Molitev je orožje za zmago in ključ do uspeha.«

Katoliška akcija je bistveno nadnaravna. Le če je delo v njej izrazito nadnaravno, potem je pravilno usmerjeno.

Nadnaravne pripomočke svet prezira, omalovažuje ali se jim roga. Zgodovina priča, da so pogani stali na versko višji ravni, kakor se nahaja današnja moderna družba. Držali so se načela: Ab Jove principium. Krščansko bi rekli: Z Bogom začni vsako delo.

Ugotovitev nadnaravne usmerjenosti Katoliške akcije je načelne važnosti, iz katere izvajamo važne sklepe. Izključiti moramo napačne zaključke, kakor da bi Katoliška akcija ne smela ali pa ne hotela rabiti naravnih sredstev. Raba nadnaravnih sredstev ne izključuje naravnih, pač pa jih predpostavlja, ker so tudi ta ustvarjena od Boga. Božja volja je, da jih spoštljivo sprejmemo. Nadnaravna grade na naravna, spadajo pa v višji hierarhični red kakor naravna.

Pravila izrecno naglašajo, da Katoliška akcija rabi nadnaravna in naravna sredstva. Izmed slednjih imenoma našteje gmotna sredstva. Organizacija je pravna oseba in imovinsko sposobna. Vsa sredstva, ki jih dovoljujeta božji in človeški zakon, rabi. Skrbi za znanstveno izobrazbo s sestanki, krožki, tečaji, predavanji, gojenjem plemenite družabnosti, nastopi, prireditvami, taborjenjem, knjižnicami, izdajanje publikacij (Naša pot, Revija). Dalje pazi na študij, zdravje in delovno zmožnost članov, na privrabo za družinsko življenje svojih članov (Zak. lj. šk., str. 89, 91, 93—96, 98—103).

Dejansko pa Katoliška akcija zaradi nadnaravne usmerjenosti izključuje politiko. Ne goji je ne sama in ne dovoljuje, da bi predstavniki Katoliške akcije v njenem imenu nastopali pri političnih strankah ali prireditvah.

Že drugi člen pravil jasno ugotovi, da je Slovenska Katoliška akcija, njeno delovanje in njene organizacije so izven političnih strank (Zak. lj. šk., str. 85). Politične organizacije zaradi svojega političnega delovanja ne morejo niti postati pomožne sile Katoliške akcije. Zakonik jih splošno našteva: Politična društva in strankarsko-politične organizacije ne morejo biti pomožne sile Slovenske Katoliške akcije, kakor tudi ne zgolj strokovne (sindikalne) organizacije z zgolj sindikalno dejavnostjo (str. 87).

Pastoralne inštrukcije podrobno ne obravnavajo razmerja med Katoliško akcijo in politiko. Načelna vprašanja in konkretne primere na podlagi papeških izjav je med nami zlasti obširno obdelal dr. J.

Fabijan v letniku »Časa« 1935/36, XXX, 29—30, 205—208; 1936/37, XXXI, 21—33.

Postavlja štiri glavna načela o razmerju med Katoliško akcijo in politiko. Omenjene smernice izhajajo iz narave Katoliške akcije ali pa so izrecno izražene v papeških dokumentih o Katoliški akciji (Čas 1935/36, XXX, 30).

1. Razmerje Katoliške akcije do politike je prav tako kakor razmerje katoliške Cerkve in njenega apostolata do politike. Saj po klasični papeževi definiciji, ki jo vedno znova poudarja, Katoliška akcija ni drugega kakor »udeležba in sodelovanje laikov pri hierarhičnem apostolatu«. Njena narava, njen cilj, njeno področje je torej dano, določeno in omejeno z naravo, ciljem in področjem apostolske naloge in delovanja katoliške Cerkve. Ta je bistveno religiozna, ne politična; nadnaravna, ne zgolj svetna.

2. Po svoji naravi in najvišjem namenu, nalogah in udejstvovanju je Katoliška akcija izven in nad vsako politično stranko. Kot apostolsko udejstvovanje in kot organizacija, po programu in delu, Katoliška akcija ni odvisna od nobene stranke, ni vezana na nobeno. Po svoji naravi tudi ni nasprotna različnim strankam, razen onim, ki so same sovražne Kristusovemu nauku in Cerkvi. Zato Katoliška akcija tudi ne nosi odgovornosti za udejstvovanje strank, čeprav so te morebiti sestavljene iz samih katoličanov.

3. Naloga Katoliške akcije pa je, da svojim članom in vsem katoličanom posreduje, med njimi širi in pogloblja pravo pojmovanje sestavin in činiteljev, brez katerih je nemogoča dobra politika, ki je umetelnost in skrb za skupno blagostanje države in družbe. Zato je gotovo naloga Katoliške akcije, da svoje člane izobrazuje v vedno jasnejšem pravilnem umevanju človeka, njegove osebe in njegovega dostojanstva, o namenu in pomenu družbe in države, o naravi in funkciji avtoritete itd. Prav tako vzgaja Katoliška akcija tudi v državljanskih in družbenih čednostih z najglobljimi motivi. Zajema pa to izobrazbo in vzgojo iz razodetega nauka, dokumentov cerkvene avtoritete na pr. okrožnic papeža in škofov ter iz zdrave filozofije.

4. Kadar koli se politika »približa in dotakne oltarja« (Pij XI.), takrat pa je dolžnost Katoliške akcije, da nastopi strnjeno in pod vodstvom hierarhije za pravice božje, pravice Cerkve in pravice vernikov. Če hoče politika, oziroma njeni nositelji in izvrševalci, ali stranke onemogočiti versko vzgojo katoličanom, vršiti nasilje nad njihovo vestjo s tem, da jim vsiljuje poganstvo, laicizem, liberalizem, s tem, da profanira zakonsko vez.

uničuje družinsko življenje in podobno, potem je dolžnost Katoliške akcije, da nastopi proti taki lažni politiki, ki ni v skupno dobro države in družbe. S takim nastopom brani Katoliška akcija neodsvojne pravice Cerkve in vernikov, pa tudi najboljše služi družbi in državi.

Po zgornjih načelih se Katoliška akcija vzdrži vsake strankarske politike in tudi ni odgovorna za delovanje članov na tem področju. Potrudi pa se, da vzgoji vest članov, da bodo državljanske pravice prav rabili in javne obveznosti vestno izpolnjevali.

4. Organizacijsko načelo

Katoliška akcija je povezanost ljudi; vseh, ki jim je mar dobrobit Cerkve, procvit vere, rast božjega kraljestva na zemlji, zmaga križa in slava božja med narodi. Na razpolago sta dve možnosti.

Prva obstoji v tem, da so člani med seboj prijateljsko povezani, če se poznajo. Pa niti to ni potrebno! Zadošča, da vsak sam ali pa sporazumno s svojim okoljem dela za vzvišene cilje. Prav nič ni nujno, da bi bili povezani s svojimi duhovniki, čeprav je taka povezanost zelo koristna in zaželjena. Vsak dela po svojem načrtu, po svojem načinu, na kraju in času, ki si ga poljubno izbere, ne oziraje se ne na levo ne na desno. Mogočna gmota brez oblike! Manjka avtoriteta, ali točneje, avtoriteta je tista in tolikšna, kolikor sem si jo sam odmeril ali izglasoval.

Druga oblika je pa organizacija. Vsi člani so med seboj povezani s pravnimi vezmi. Imajo določen cilj in skupno vodstvo. Vodstvo postavlja oblast ne po čustvih članov ne po številčnem razmerju strank, marveč po interesih stvari za katero gre. Ne osebna, ampak službena avtoriteta je odločilna.

Katera oblika je boljša in popolnejša? Popolnejša je tista, ki varneje vodi do uspeha. Nedvomna prednost pripada organizacijski obliki. Cerkev je preizkusila obe možnosti. Papeži izjavljajo, da delo za katoliško stvar ni nič novega, ker je toliko staro, kolikor je stara Cerkev. Nova pa je sedanja oblika dela, ki sloni na organizacijskem načelu.

K. Algermissen razpravlja o obliki Katoliške akcije v *Lexikon für Theologie und Kirche*. Upošteva nemške razmere in se opira na pismo kardinalu Bertramu, ki ga je Pij XI. pisal kardinalu 15. 11. 1928. Pisatelj sodi, da obstojita dve katoliški akciji. Ena v širšem in druga v ožjem pomenu besede. Katoliška akcija v širšem pomenu je vsako katoliško gibanje, ki s cerkvenim odobrenjem organizirano deluje kot laični apostolat. V to vrsto bi lahko šteli Tretji red, Marijine družbe, Društvo sv. Družine, Treznost itd. V ožjem smislu pomeni od

Pija XI. naprej pod vodstvom in naročilu cerkvene hierarhije ter v hierarhično zaželjenih oblikah delujoča »soudružba laikov na hierarhičnem apostolatu Cerkve« (o. c. I, 902).

Avtor govori v obeh primerih o cerkvenem laičnem apostolatu. Oba imata skupno, da sta odvisna od cerkvene oblasti in organizirana. Važna je organizacija kot družabno popolnejša oblika človeškega udejstvovanja. Izvestno ne pozna Katoliške akcije, kdor taji njeno organiziranost. Vsaj to je razvidno, naj Katoliško akcijo pojmuje v širšem ali ožjem pomenu, vedno gradi na organizacijskem sestavu.

Algermissen pojasnjuje, da odkar je izšla okrožnica Ubi arcano Dei, pomeni beseda Katoliška akcija določeno organizacijo, s tremi značilnostmi. Organizacijo, ki je: 1. zaukazana od cerkvenega načelstva, 2. zaukazana za sodelovanje s cerkvenim načelstvom, 3. sodeluje v hierarhično zaželjenih (zaukazanih) oblikah. Danes pomeni izključno od Pija XI. zamišljeno in zaukazano organizacijo, tako piše Algermissen.

Popolnoma v soglasju s papeževimi odredbami uzakonjuje Zakonik ljublj. škofije, da je Katoliška akcija cerkvena, to je hierarhična ustanova. Oblika je načrtana od hierarhične oblasti zakonodajalca. Dopušča razne krajevne in časovne raznolikosti. Vsebinsko obsega vodstvo, načine, delavne metode, kar vse je izključna predpravica hierarhične oblasti. Škofovske pravice si prisvaja, kdor zametava od škofov sprejeto in zaukazano obliko, metode in način dela v Katoliški akciji.

Pri nas so v začetku nastali razni poizkusi, kako naj se uredi Katoliška akcija. Po nemškem vzoru so mnogi mislili, da je Katoliška akcija nekak kulturni svet, ki ureja katoliško javno življenje. Drugi so zopet menili, da je sicer nova organizacija, ki jo tvorijo odbori prosvetnih društev, Marijine družbe in Tretjega reda. Tedanji cerkveni asistent škofijske Katoliške akcije škof-koadjutor dr. Gregorij Rožman je ugotovil: »Toda to ni Katoliška akcija. Preveč zamenjavajo (dušni pastirji) Katoliško akcijo z že obstoječimi organizacijami« (Škof. list 1930, 118). Štiri leta za tem poroča Škofijski list uradno: Torej stoji: Katoliška akcija je organiziran apostolat. Vprašanje je seveda, kako naj se ta organizacija izgradi (Šk. list 1934, 11).

Katoliška akcija je danes organizacijsko izgrajena. Ima splošna pravila, ki so ustavne določbe za vse posebne organizacije Katoliške akcije, ki imajo poleg splošnih še posebna pravila. Zakonik prinaša celotno besedilo osmerih posebnih organizacij, ki so: Zveza katoliških dijakov, Zveza mladih katoliških delavcev, Zveza katoliških dijakinj, Zveza mladih katoliških delavk, Zveza katoliških nameščenk, Zveza

katoliških učiteljic, Zveza katoliških kmečkih mladcev, Zveza katoliških kmečkih mladenk. Dodaja pravila Molitvene pomoči.

Ime Katoliška akcija je cerkveno-pravno zaščiteno. Pravico do imena ima le edinica, ki ga ji je priznal osrednji odbor Slovenske Katoliške akcije po predlogu pristojnega škofijskega odbora.

Katoliška akcija je res organizacija. Ima pravila, vodstvo, oblast, pravice in dolžnosti. Člane vežejo poleg družabnih in prijateljskih vezi še pravne obveznosti.

Važnost podvzeta zahteva organizirano obliko. Ene stvari — bemo v pismu Pija XI. brazilskim škofom — vam ne moremo nikoli zadosti priporočati: da porajajoče se organizacije ne bodo živele samo v popolnem soglasju, ampak da bodo primerno združene v kar naj-ožjo in organično enoto. (Past. inštr. 166).

V zgoraj omenjenem pismu spominja papež, kaj vse spada pod pojem organizacije. Imenuje načelo edinstva organizacije, načelo enotnega vodstva, načelo narodne organizacije, načelo masovne akcije, načelo reda, izbiranja metod in taktike, porazdelitve dela, in koncentracije sil: Vse to je — kar nas obilno uči skušnja — neizogibno potrebno, če naj Katoliška akcija v polnem obsegu dosega svoj cilj (Past. inštr. 167).

Organizacija Katoliške akcije je neodvisna od že obstoječih. Nobeni ni nasprotna in nobeni ne nasprotuje. Zelo želi, da bi verniki pristopali v verska in katoliška društva. Priporoča pa zakonodajalec, da naj verska društva pristopajo kot pomožne sile h Katoliški akciji. Konkurenčne organizacije Katoliška akcija ne pozna.

5. Delovne edinice Katoliške akcije.

Vesoljno Katoliško akcijo sestavljajo razne edinice. Splošno se drži teritorialnega principa. Razdeljena je po državah, narodih in škofijah. Škofijska edinica je delavna enota. Škof je hierarh, ki avtoritativno določa obliko, metodo, taktiko in vodstvo v svoji škofiji. Škofje, ki tvorijo kakšno skupnost, se lahko združijo v medškofijsko enoto. Včasih se združijo škofje istega jezika ali iste države v višjo delovno enoto. Zdi se, da je bolj v smislu apostolskega sedeža, da se združijo škofije iste države, kakor pa istega jezika. V vsakem primeru škof osebno odgovarja za delo v svoji škofiji apostolskemu sedežu.

Pri nas imamo Slovensko Katoliško akcijo, ki je razdeljena v medžupnijske (dekanijske) in župnijske edinice. Po 11. členu Slovenske Katoliške akcije so njene organizacije hierarhično razčlenjene po škofijah. V škofiji pa po župnijah, dekanijah in tudi večjih pokrajinah (Zak. lj. šk. 84). Pričakovali bi drugačen red besedila, da bo škofiji

sledilo imenovanje dekanije in ne župnije. Pa je pravilno, da se za škofijo imenuje takoj župnija! Škofija in župnija sta dva organizacijska centra Katoliške akcije. Kakor je v škofiji odgovoren škof, tako nosi odgovornost za delo in razvoj v župniji župnik.

Temeljna edinica je župnijska. Beseda temeljna edinica ne pomeni isto, kar pomeni organizacija Katoliške akcije. Fara more imeti in praviloma mora imeti več organizacij Katoliške akcije. Organizacije so ločene po spolu, starosti in poklicnih okoljih. Ni dobro za organizacijo, če obsega člane z veliko starostno razliko, na primer otroke in dozorele može. Vsak spol ima svojo organizacijo, ker papeška določila zabranjujejo koedukacijo. Poklicno okolje zaznamuje zdaj teritorialno zdaj delavno skupino. Poklicno okolje je vzgojni zavod, tovarna, delavnica, to je vsak stalen način družabnega življenja. Pomeni pa tudi pripadnike istega inteligenčnega kroga: dijake, vzgojitelje, duševne delavce in akademsko izobražene stanove.

Za organizacije, ki se zbirajo iz inteligenčnih poklicov in dijaških vrst uzakonjuje Zakonik izjemne določbe. Vzgojni in učni zavodi so izvzeti iz župnijskega organizacijskega sistema in tvorijo lastno ednico: zavod. Zavodska edinica včlanjuje vse pripadnike tistega zavoda, četudi pripadajo raznim župnijam ali škofijam. Edinica ni podrejena župnijskemu odboru, temveč višji edinici svoje vrste, če pravila kaj drugega ne določajo. Podobna organizacijska izjema velja za organizacije iz inteligenčnih krogov.

Župnijska organizacijska oblika se ravna po starosti in spolu. Bolj kakor starost loči način življenja. Tako na primer spada 20 letna poročena oseba ženskega spola v organizacijo za žene, medtem ko 40 letna samska oseba spada v deklinško.

Pij XII. je 4. IX. 1940 v govoru, ki ga je imel pred zbranimi predstavniki in asistenti italijanske Katoliške akcije omenil še en primer temeljne edinice, ki ga iz obzirnosti naš Zakonik juridično ne obravnava. Papež dopušča — če naravnost ne želi — da se tudi v cerkvene organizacije uvedejo posebne organizacije Katoliške akcije. Način uvajanja, naj bo previden in obziren. Previdnost in obzirnost sta stvarni svojstvi pravil ali pa osebni svojstvi uvajalcev. Eno ali drugo ali pa oboje skupaj. Mišljena je taka obzirnost in previdnost postopka, da uvajanje temeljne edinice ne bo jemalo ne avtonomije organizacije ne motilo zavodskega življenja.

Življenjsko počelo temeljne edinice je jedro. Jedrna skupina je klica, iz katere zraste stavba Katoliške akcije. Podobna je gorčičnemu zrnu, ki je v začetku nezatno, a se sčasoma razvije v mogočno

drevo. Kljub neznatnosti predstavljajo najvažnejšo skrb Slovenske Katoliške akcije (Zak. lj. šk. str. 84). Zdravje in življenjska sposobnost jedrne skupine zavisi bolj od kakovosti kakor kolikosti članov. Ker je izbira teh članov tolike važnosti za nadalnje delo, Zakonik kvalificira člane, ki so sposobni, da tvorijo jedro organizacije. Važno je, da so vplivni v svojem okolju. Torej na dobrem glasu in upoštevanju, bodisi da zaradi izobrazbe, bodisi zaradi strokovnega dela ali tudi družabnega položaja. Vsekakor morajo biti vestni pri poklicnem delu in čim pobožnejši. Zadnjo povezanost z Bogom in Cerkvijo Pij XII. posebno priporoča kot nujen predpogoj uspešnega dela.

Podrobno in obširno se bavijo s šolanjem in vzgojo Pastoralne inštrukcije (str. 170, 172, 176...).

Številne organizacije Katoliške akcije so nastale iz naravnih zahtev in skupnih potreb, ki enako zanimajo kakor tarejo ljudi v istih življenjskih prilikah. Organizacija se jim prilagodi, da se ljudem vzgojno laže približa in jih popolneje osvoji za iste namene. Kakor se vzgoja ozira na individualne okoliščine gojenca, tako se ozira Katoliška akcija na poklicne posebnosti, v katerih stalno žive njeni člani. Molitvena pomoč je pripravljalna organizacija Katoliške akcije. Loči se od posebnih organizacij, da poklicno ni deljena in da nima pravil za posamezne stanove. Važna je in lahko ustanovljiva.

6. Nujnost Katoliške akcije.

Nujnost je prednost, ki gre Katoliški akciji. Nujna je, ker je hierarhično prva organizacija, ki je najbolj potrebna našega sodelovanja. Nujna je, ker jo naš čas zahteva. Pastoralne inštrukcije jo neugnano zahtevajo.

Poudarjajo, da je cerkvena organizacija. Ukazana je za vse: duhovnike in ljudi. Je dušnopastirski organ in dušnopastirska zadeva. Neodložljiva, kateri se mora vse drugo umakniti, če ne bi ostalo dovolj časa in moči za delo v Katoliški akciji.

Vsi smo poklicani k delu v Katoliški akciji. Neduhovniki, če jim je ljubo lastno in drugih zveličanje. Prav posebno je delo zaukazano duhovnikom. Inštrukcija zlasti omenja dušne pastirje in bogoslovce. »Dušni pastirji morajo probleme sodobnega dušnega pastirstva proučevati, o njih razmišljati, prejemati navodila od osrednjih cerkvenih oblasti in se po njih ravnati. Bogoslovci pa naj se na fakulteti in v semenišču dodobra seznanijo z vprašanjem Katoliške akcije ter vodstva in delovanja v različnih organizacijah« (str. 212).

Ker je Katoliška akcija nujna, zakonita in nenadomestljiva, nujno spada k duhovniški službi, je službena dolžnost.

Delo za Katoliško akcijo je za duhovnika samo po sebi umevno! Duhovnika veže težko obvezna dolžnost, ki prav tako težko veže, kakor ga veže dolžnost oznanjati božjo besedo, deliti zakramente in opravljati božjo službo. Dolžnost veže v vesti in pod grehom. Snov je važna in težka, zato je veliko zanemarjanje te dolžnosti smrtno grešno, kar je zakonodajalec pred sinodo uradno izjavil.

Naj nihče ne misli, da je izjava sad trenutnega domisleka ali odmev trenutne prenagljenosti. Pred dobrim letom smo podrobno opozorilo brali v Škofijskem listu. Prvi nadpastirski opomin pa datira z dne 12. februarja 1933: »Odlašanje z izgraditvijo te (Katoliške) akcije pomeni skoraj grešno malomarnost« (Škof. list 1933, str. 11).

Katoliška akcija je dušnopastirska zadeva, obvezna za duhovnike in laike. Kar velja za enega velja deloma tudi za drugega.

Žalost, svarilo in vodilo izražajo zaključne besede o tem vprašanju v Pastoralnih inštrukcijah. Obžalovanja vredne smatra zakonodajalec tiste duhovnike, ki pri sobratih ovirajo one, ki delajo za Katoliško akcijo ali pa jim jemljejo vnemo za Katoliško akcijo. Njihovo početje imenuje zakonodajalec škodljivo in razdiralno. Dobesedno slove odstavek: »Sledi, da opravljajo obžalovanja vredno in silno škodljivo delo tisti duhovniki, ki v svojih duhovniških sobratih podirajo veselje za Katoliško akcijo, češ da Katoliška akcija ni potrebna ali da je Katoliška akcija v naši škofiji na napačnem tiru ali da pomeni Katoliška akcija nadvlado in kontrolo laikov in podobno. Takšno razdiralno delo je vse obsodbe vredno, posebno, če ga vrši tak duhovnik, ki ima vpliv na druge« (str. 212).

Najbolj boleč je zadnji stavek. Ostre besede, ki nalagajo dolžnost ločitve od sobratov, če bi ne upoštevali pastoralnih navodil. Glase se: »Dušne pastirje prosimo, naj takih duhovnikov ne poslušajo (str. 212).

Zakonodajalec je v slovesni obliki izjavil svojo voljo o Katoliški akciji. Njegovi odloki so predmet ravnanja ne razpravljanja. Veže v vesti duhovnike in neduhovnike. Primerjanje s papeškimi odloki kaže, da je Katoliška akcija res papeška, ker sloni na varnih osnovah najvišje učiteljske oblasti!

NAŠA ODGOVORNOST

L-j.

Pohujšanje v Zvezdi

Šel sem na večer skozi Zvezdo. Kar pri nunah zazvoni avemarijo. Zvonilo je avemarijo že prej, ko sem šel mimo Šenklavža in sem se odkril ter molil. Zazvonilo je zopet, ko sem šel mimo frančiškanov in sem se zopet odkril, da ne bi bil komu v spotiko. Sedaj pri nunah se pa nisem več odkril, ker me je že dražilo, da bi se moral zaradi samovoljnosti mežnarjev in mežnaric vedno nanovo odkrivati, pa tudi prehlajenja se bojim, ker sem, žal, močno plešast. Ali ti ne pride nasproti delavec, ki je bil odkrit in je hotel bržčas pobožno moliti avemarijo. Ko pa mene ugleda, zagodrnja: »Če noben hudič več ne moli, pa tudi jaz ne bom!« in se pokrije. Kaj sedaj? Bilo me je sram, a tudi zbolelo me je, češ da sem s svojim zgledom moža pohujšal. Seveda poznam Noldinovo moralko in vem, da ni pohujšanje, če dejanje ni zlo ali nima vsaj videza zla. Moje dejanje pa ni bilo zlo, saj ni zapovedano ob avemariji odkriti se in moliti. Ali je imelo morda videz zla? Noldin navaja vprav ta zgled za dejanja, ki niso pohujšljiva. Ker ne-odkriti se ob avemariji ni greh, tudi ni greh, s svojim zgledom zavesti koga, da se tudi on ne odkrije. A kaj mi pomaga ta filozofija, ko pa Noldin kmalu nato govori o »pohujšanju malih« (scandalum pusillorum) in pravi, da je takšno pohujšanje, če se kdo pohujša ne zaradi dejanja ali nehanja samega, temveč zaradi svoje nevednosti ali slabosti. Ker se je delavec tako razhudil, da je s hudičem ugotovil slab zgled, je v svoji nevednosti mislil, tako sem moral sklepati, da se kristjan ob avemariji mora odkriti in moliti, če noče biti kriv greha. Torej vprav »scandalum pusillorum«, ki se ga po Noldinu moramo iz ljubezni do malih ogniti, če ni pretežko (si facile fieri potest). A kaj bo tako težko, odkriti se, četudi se bojiš malega prehlajenja? Da pa je imel delavec takšno reč za greh, je prav verjetno in po vsem njegovem vedenju tako rekoč gotovo. In res, če se je učil krščanskega nauka po starem katekizmu (kar je najbolj verjetno), pravi ta na vprašanje, kdaj je treba moliti, da je »posebno treba moliti, kadar zvonijo angelovo češčenje« (št. 277). Kdo bi ne sklepal iz tega, da je greh ne-moliti, če zvonijo avemarijo? Novi katekizem je ta izraz omilil in pravi samo, da se »po krščanski navadi moli, kadar Cerkev k molitvi vabi« (št. 540). To bi se dejalo, da je

takšna navada, a ne zapoved, da torej ni greh, če kdo ne moli. Toda ali ni delavec teh besed tako umel: krščanska navada je, da se ob avemariji moli, zato je pogan, kdor ne moli. Potem pa ljubezen do bližnjega tudi ne vprašuje, ali je greh, kar povzroča pohujšanje, ali ni greh. Sv. Pavel se ni nič izpraševal, ko je šlo za pohujšanje, namreč ali naj jé meso, ki je bilo malikom darovano, ali naj ga ne jé. Po vesti ni dvomil, da ga lahko jé. Toda zanj je bilo dosti, da se brat spotika. Tudi se ni izpraševal, ali ni morda pretežko, ozirati se na takšne »škrupule« pusillorum. Ne, njega je nagibala le ljubezen: če je bratu v spotiko, »nikoli ne bom jedel mesa« (1 Kor 8. 15). Ljubezen ima stopnje in velika ljubezen ne prenese nobenega pohujšanja.

Poleg tega je nekakšno poslabšanje, torej tudi nekakšno »pohujšanje«, če tudi bratovo dejanje ali nedejanje, ki sem mu jaz s svojim slabim zgledom bil povod, ni greh, da ga le nravno nekako poslabša, n. pr. naravna na slabše nravno razpoloženje. Gotovo pa bo tisti delavec nekako slabše razpoložen za molitev, če ob avemariji ne bo več molil. Morda bo tudi otrokom dejal, da jim ni treba moliti, morda bo sam tudi sicer začel opuščati molitev. Vem, da človek sam sebe ne sme zavajati v »škrupule«, a pohujšanje je le pohujšanje.

Tako sem sam pri sebi razmišljal. Razmišljal sem tudi o odgovornosti. Kdo je bil kriv, če se je delavec pohujšal in ni molil? Kajpada jaz. Toda ali samo jaz? Kdo pa je bil kriv, da jaz nisem molil? Ali ne vsaj nekoliko tudi nunska cerkovnica, ki ni o pravem času z drugimi skupaj zvonila, ali pa morda drugi cerkovniki, če so pred časom zvonili? (Mimogrede: Naš zgodovinar prijatelj Gruden mi je pravil, da je Napoleonov namestnik v Ljubljani nekdam vse mežnarje sklical in jim jih naštel toliko in toliko, ker niso opoldne ob istem času zvonili. Seveda Francozu ni bilo za molitev, bilo mu je le za to, da bi meščani, ki še niso imeli vsi žepnih ur, vedeli za pravi čas.) A če je bila kriva cerkovnica, sem razmišljal dalje, ali ni bila nekoliko kriva tudi prednica častita mati, ki je ni opozorila na to, da se mora držati zvonjenja v stolnici? Ali niso prav tako krivi župniki in drugi predstojniki redov, če je takšno razglasje, da se dobri jeze in nekateri še zakolne, ki bi sicer molil? Ali ni kriv arhidiakon Klinar, če ne opozori stolnega župnika Klinarja, da mora strogo naročiti cerkovniku, naj se natančno drži pratike, ki jo glede tega ureja sam generalni vikar Nadrah? Ali ni morda za nered odgovoren celo sam generalni vikar, če ni opomnil arhidiakonov in župnikov, naj skrbe za red?

Tako sem razmišljal, nekoliko tudi zaradi razmišljanja samega, kako se moralna vprašanja zapletajo in razpletajo, torej nekoliko igračkaje, nekoliko pa zares. A nazadnje sem se docela zresnil in

si dejal: Ali se zavedamo zadosti, na kako mnogoter način smo lahko tudi mi krivi in odgovorni, da so ljudje takšni, kakršni so, in da je na svetu tako, kakor je? Sv. Avguštin je dejal: »Nos sumus tempora!« Mi smo časi; mi ustvarjamo dobre in slabe čase; mi ustvarjamo časovni duh; svet je tak, kakršni smo mi! Ali ni to do neke mere resnično? Vsekako je resnično, da se svoje odgovornosti mnogo premalo zavedamo. Psihologija je morda čudno prepletенost naše usode še premalo preučila ali pa jo mi premalo poznamo.¹

Nravni vplivi in njih vzroki

Človek je, kakor je dejal že sv. Avguštin, velika skrivnost. Ni sicer, kakor so učili naturalisti in je n. pr. pri nas oznanjal Fran Govekar z romanom »V krvi«, zgolj proizvod krvi in družbe, vendar se ne da tajiti, da je v veliki meri odvisen od vnanjega sveta in drugih ljudi. Marsikaj mu je res že »v krvi«. To se pravi: kakor ima fizično naravo od staršev in le-ti od drugih in drugih, tako ima z naravo od staršev in prastaršev tudi razna nagnjenja na dobro in zlo. Tu je resnično jedro atavizma, nauka, da se v človeku obnavljajo lastnosti dedov in pradedov (po Georgesu atavus = attae avus, »atov«, očetov ded). Kakor je s poizkusi na rastlinah ugotovil Mendel, se lastnosti spovračajo po nekih zakonih dedovanja, izginjajo in se zopet pojavljajo. V tem smislu se lahko deduje tudi »pohujšanje«, to je zlo v človeku od rodu do rodu. Prvega, strašnega pohujšanja je kriv že Adam. Kar je bil človek pred Adamovim grehom, ne bo na zemlji nikdar več. A tudi mnogi grehi v vrsti rodov, daljnih in bližjih, grehi nečistosti, pijanstva, lahko človeka »pohujšajo«, poslabšajo, da nosi kakor neko prekletstvo s seboj v življenju. Tu je silna odgovornost staršev za usodo rodu.

Pohujšanje v smislu moralistov se pa začne s človekovim rojstvom. Človek se začne že kot dete, še bolj kot otrok, najbolj pa kot deček in deklica, kot fant in dekle »odzivati«, »reagirati« na zglede in vplive drugih, najprej staršev. Človek je zelo občutljiv za vplive drugih. Saj že pri živalih opazujemo, kako nanje vpliva naše ravnanje, kako postanejo pod temi vplivi priljudne ali odporne, prijazne ali sovražne. Tako se z našim ravnanjem od prve mladosti vzgajajo tudi ljudje: mnogo nesreče v življenju je lahko kriva že prva vzgoja. Mnogo so odgovorni starši že s prvim ravnanjem z otrokom, da bo v življenju tak ali tak.

¹ Prim. mnogo snovi v razpravi A. Ušeničnika: Socialna odgovornost življenja, K. O. VI (1902), 97—119, in v tam navedenem delu: Marion H., De la solidarité morale. Essai de psychologie appliquée, 5. édit. Paris 1898.

V otroku samem so tudi razna razpoloženja, ki je zaradi njih otrok zelo dovzeten kakor za dobro, tako tudi za zlo, in torej tudi za pohujšanje. Poleg nagnjenj za dobro so v otroku nagnjenja za zlo. Kar ugaja tem nagnjenjem, to ima za otroka značaj mikavnosti, to otrok z veseljem sprejema, za tem radovedno in željno teži. Kar takega vidi ali sliši, to se otroku vtisne v domišljijo, to otrok v domišljiji nekako goji. Ko še prav ne razume, se mu že s svojo mikavnostjo tako primili, da le želi še več izvedeti in izkusiti.

V otroku je tudi močan nagon posnemljivosti. Kar vidi, da delajo drugi, to tudi sam ponavlja. Kajpada je mnogo tega, kar je dosti indiferentno za nravno življenje, da n. pr. deček obuje očetove čevlje, da dene v usta očetovo »fajfo«, ali da se deklica igra s punčko, jo pestuje in deva v posteljico. Toda lahko otrok po nagonu posnemanja in po zgledu drugih zaide tudi v zlo, tudi naravnost v npravne zablode.

Dejal bi kdo, da pri otroku ne moremo še govoriti o pravem pohujšanju, ker otrok še nima razsodnosti in ne ve, kaj je npravno dobro, kaj zlo. Resnica je, da tega še ne loči, a resnica je tudi, da se mu zlo vtisne v domišljijo in spomin, morda že tudi v čutnost in ko se bo tega zavedel, ne bo več imel moči, da bi se upiral ali mu bo vsaj to zelo težko. Ali ne bo to žalostna posledica tega, ker je »pohujšan«? Kristus je vprav tudi pri »malih« govoril o pohujšanju in klical svetu gorje (Mt 18, 6).

Odgovornost sega seveda mnogo dalje, kakor pohujšanje v navadnem pomenu. Starši so sploh odgovorni za vzgojo otrok, za dobro ali slabo. Odgovorni so torej za vse, kar store ali ne store, da se njih razpoloženja razvijajo ali ne razvijajo, da se razvijajo tako ali drugače. Otrok nosi v sebi kali raznoterih strasti. Premnogo je odvisno od staršev, ali se bodo razvile in kako: da bo otrok morda trmast, jezljiv, surov, okruten; morda samoljuben in prevzeten; morda mehkužen in počuten.

Starši so odgovorni za pozitivne vplive na otroke, a odgovorni tudi za negativno ravnanje, namreč da niso nanje vplivali, kakor bi bili morali: torej za dejanja in nehanja.

Med dejanja kajpada ni šteti samo fizičnih dejanj v ožjem pomenu, n. pr. udarcev z roko. Sem spadajo prav tako in prav zelo besede (pohvalne, budilne, svarilne, karajoče; opomini, navodila, pouk); kretnje in migljaji; izraz obraza (smeh, nasmehljaj, žalost, nevolja); pogledi oči. Otrok kmalu prav dobro bere v obrazu staršev, ali so z njim zadovoljni ali ne, in prav tako dobro umeje govorico oči.

Umeje pa otrok tudi nehanja staršev: da ga mati ne udari, ko se grdo vede; da oče molči, ko ponavlja za drugimi grde besede; da se mu oče in mati vdajata, ko se jima upira in noče biti poslušen.

Če govorimo o pohujšanju v ožjem pomenu, prav tako lahko pohujšujejo dejanja, besede, kretnje, migljaji, pogledi s pozitivnim vplivom, kakor tudi negativna opustitev dejanj, vnemarnost, molk.

Tudi zgledi, ki povzročajo toliko pohujšanja, so lahko zgledi dejanj in nedejanj. Prav tako oče otroka pohujša, če kolne, kakor če ne moli; če popiva, kakor če ne hodi v cerkev; če grdo govori o veri in Cerkvi, kakor če se ne odkrije pred križem ali celo ne pred sv. hostijo, ki jo nese duhovnik k bolniku. Zgledi, pozitivno ali negativno, so strašni pohujševalci.

Kar smo dejali o starših, to po pravi primeri treba reči tudi o domači družini, o bratih in sestrah, o stricih in tetah, o hlapcih in deklah; in kar smo dejali o otrocih, to prav tako po pravšni primeri treba reči o dečkih in deklicah, o fantih in dekletih.

Ti raznoteri vplivi, dobri ali zli, ki delujejo na otroka v družini, se na svoj način nadaljujejo v šoli. Tu vplivajo na otroke pozitivno in negativno drugi otroci s svojimi zgledi, še močnejše pa z besedo in z zgledom učitelj in katehet, ki jima daje posebno moč njiju avtoriteta. Že tu se v veliki meri oblikuje vsa bodočnost otrok, zlasti v verskem oziru: hladnost ali celo zamrza, veselje ali celo gorečnost za božje reči in verske vezi.

Močni vplivi na otroka izhajajo iz družčine, po občevanju z drugimi otroki pred poukom in zunaj šole.

Vse to se nadaljuje v nadaljevalnih šolah, v srednjih in višjih šolah. Tudi tu so učitelji in profesorji, laiki in duhovniki na raznoter način, tudi nevede in nehote, vzgojitelji mladine za dobro ali zlo. Čim več ugleda ima kdo, čim večjo avtoriteto, tem večji je njegov vpliv tudi v tem oziru. In zopet vplivajo po psiholoških zakonih psihični vplivi ne le s posebnim razlaganjem, temveč že s kratko besedo, s kretnjo, z namigom, z obrazom. Profesor pravi pred poukom: molite! pa se sam postavi v pozo, ki kaže, da je on vzvišen nad take reči. Ali: govor nanese na besedo o božjem bivanju, pa se namrdne; na besedo o dokazih za božje bivanje, pa pravi na poseben način: o dokazi, dokazi; na besedo o sholastični filozofiji, pa z vsem zaničevanjem migne z roko. Ali profesor-zgodovinar govori o Cerkvi; nič ne reče proti njej, a govori hladno in razlaga vse nje prizadevanje za krščanski svet kot borbo za politično moč in gospostvo. Ali: profesor-prirodoslovec govori o razvoju, pa se nasmehne in dostavi: gospod katehet seveda ne bo zadovoljen z mojo razlago, a ne morem pomagati, znanost

je znanost. Ali: profesor za slovenski jezik poveličuje reformacijo, ki je premagala sterilnost Cerkve in nam ustvarila slovensko književnost. Tako je brez števila načinov, pozitivnih in negativnih, ki z njimi šola lahko zastrupi mladino, ji zamori ljubezen do Cerkve in ji prepoji dušo z verskimi dvomi. Manjše zlo je, če profesor naravnost pobija verske resnice, kakor pa, če gre s prezirom in posmehom mimo njih: ugovori merijo na um in um se jim upre, če nimajo dokazne moči, zoper posmeh ni nobene pomoči, obenem pa posmeh rani, poniža in osramoti, zato mlad človek le stežka priznava nauke, ki jih profesor smeši.

Tudi profesor, ki je praktičen katoličan, a morda še sam pod vplivom liberalnih učiteljev in liberalizma, lahko zelo kvarno vpliva na mladino. Opazka mimogrede proti kaki papeški encikliki, proti indeksu, proti kaki cerkveni uredbi, prav zato, ker je vržena mimogrede brez pojasnil, lahko zbega dušo in jo navrne v smer, ki jo bo morda usodno privedla med nasprotnike Cerkve. Človek je skrivnost in že mali vzroki so lahko usodni.

Na tak način tudi profesor-duhovnik ali profesor-katehet lahko pohujša mladino. Dober profesor in duhovnik je imel navado, reči učencu, če je bolj slabo odgovarjal: »No, za lemenat boš že.« Dobričina se ni zavedal, kako s takim izrekom ponižuje duhovski stan in mlade ljudi odvrča od semenišča. Mlad, vnet dijak ne bo imel veselja za študije, ki jih profesor tako omalovažuje.

Novi tokovi raznoterih vplivov prihajajo na mladega človeka od družbe, ki je krog njega, od srede (miljeja), ki v njej biva, od javnega mnenja, ki ga nevede in nehote sprejema. Mogočni in zares usodni tokovi prihajajo tudi od literature, od gledališča, kina itd. itd. Književnik, dramatik, filmski igralec vplivajo na mladino preko krajev in časov.

Ti vplivi družbe, javnega mnenja itd. delujejo kajpada ne le na mladino, temveč tudi na odrasle, na vse.

Če sedaj vse to obrnemo nase, ni nikogar izmed nas, ki bi bil popolnoma odločen in osamljen od vsega sožitja z drugimi, zato tudi ni nikogar, ki ne bi na kakšen način vplival na druge, kakor tudi drugi vplivajo nanj. Vsak človek, pravi psihologija, je središče, ki iz njega izhajajo vplivi na vse strani, dobri ali zli, dostikrat zli. Za vse te vplive smo odgovorni, kolikor so hoteni ali vsaj toliko zavestni, da bi jih mogli preprečiti. Premisliti pa moramo še to, da je drugi, ki smo mu bili morda v spotiko in smo ga »pohujšali«, tudi središče, tako da bo šlo morda po njem tisto pohujšanje dalje in dalje, morda od rodu do rodu. Za velika pohujšanja to izkustveno

vemo iz zgodovine. Mislimo na velike heretike in shizmatike, Arija, Fotija, Lutra, kako je njih vpliv odtrgal od Cerkve tisoče in tisoče ljudi in kako je segal od rodu do rodu. Po istih psiholoških zakonih pa tudi manjše pohujšanje deluje tako, samo da je pri posameznih morda nezaznatno, a se v množici izrazi v zmotnem javnem mnenju ali pokaže po tem, da se vršina nravnega mišljenja zniža. Nos sumus tempora. Mi ustvarjamo javno mnenje in nravno mišljenje, ta bolj, oni manj, a brez vpliva nihče ni. Zlasti se ti vplivi krepe v združenjih, zakaj vis unita fortior, v združenju se moči krepe. Poleg tega pa po zakonu indukcije, ki vlada tudi v duhovnem svetu, vsak vpliv na druge prehaja od drugih nazaj in se tako krepi. Saj je znano, da bi posamič človek nikdar ne storil tega, kar morda stori v družini.

Iz tega je pa že tudi razvidna naša odgovornost. Kristus je dejal: »Povem vam, da bodo za vsako prazno besedo, ki jo ljudje izgovoré, dajali odgovor na sodni dan« (Mt 12, 36). Če za vsako prazno besedo, to je za besedo, ki je brez smotra, ki ne koristi in ne škoduje, kaj za besede, za kretnje, za zglede, ki lahko napravijo neizmerno škodo? Ali se ljudje zavedajo dosti te odgovornosti?

Naša odgovornost in KA

Da navedem samo en zglede, ali se zavedamo zadosti odgovornosti, ki jo imamo ob Katoliški akciji?

Proti splošnemu razkristjanjenju, novemu poganstvu in organiziranemu boju brezbožnega komunizma je Cerkev uvedla Katoliško akcijo, to je na poseben, sodoben način organizirano sodelovanje vernikov pri hierarhičnem apostolatu pod nje vodstvom.²

Cerkev je spoznala, da duhovniki ne zmorejo več vsega. V delovne obrate sploh nimajo več dostopa. Tudi je mnoge brezbožna akcija že tako odtujila Cerkvi, da nočejo imeti z duhovnikom nobene opravka. Zato morajo pomagati laiki, laični apostoli. »Neposredni apostoli delavcev,« je dejal Pij XI., »morajo biti delavci, industrijcev industriji« itd.³ Razume se, da pod vodstvom cerkvene hierarhije.

Seveda je treba take laične apostole za to posebej vzgojiti. Za takšno delo treba velike ljubezni, poznanje duš in dandanes tudi zadostnega socialnega znanja. Treba je tudi prav posebne vzgoje za način dela. Katoliška akcija, je dejal Pij XI., mora najprej svoje

² Prim. Odar Al., Katekizem o KA (1929); Pravila KA v Sloveniji (1938); prim. tudi: Pastoralne instrukcije za ljubljansko škofijo, izdal dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski, po sklepih škofijske sinode 1940, str. 117—176: Dušni pastir in KA.

³ Quadragesimo anno nr. 141; v slov. prevodu (Naša pot XXI), str. 257.

člane »kar najskrbneje vzgojiti in jih izvežbati za borbo«. ⁴ V tem boju je potrebno, je zopet dejal Pij XI., »kakor sicer v vseh bojih, delati po metodi in taktiki«. ⁵ Ker morajo člani Katoliške akcije delati vsak v svojem okolju in je brez dvoma dosti drugačno n. pr. okolje industrijskih delavcev kakor pa okolje kmečkih fantov, zato mora biti tudi vzgoja za delo med enim in drugimi posebna, torej »specializirana«. Pij XI. je govoril naravnost o »specializirani pedagogiki«. ⁶

Proti strašni organizaciji brezboštva je treba tudi katoliške laične apostole organizirati. Saj že psihologija uči, kakšno moč daje organizacija. A če koga psihologija ne pouči, naj bi ga poučili vsaj boljševiki, ki dosegajo vprav z organizacijami in organiziranim delom svoje — ne da se tajiti, ker je preočito — velikanske uspehe. Boljševiki organizirajo v velikem in malem. Vsa njih akcija izhaja iz mogočne organizacije. A organizirajo tudi v malem: dobro vzgojene »trojke«, ki jih pošiljajo v vse dežele, v vse kroge, tudi v nasprotna društva, kamor le morejo, da tako tudi od znotraj razkristjanjujejo, kar je še krščanskega, in širijo brezbožni komunizem. Sicer je pa Pij XI. sam odločno poudarjal potrebo organizacije. Rabil je za to celo »vojaške« izraze. Naloga KA namreč ni le, posameznike po posameznikih pridobivati za Boga, temveč voditi borbo zoper organizirani komunizem in ateizem, prodirati v javno življenje, pokristjanjati narode in države. »Katoliška akcija se bori, da bi Jezus Kristus gospodoval ne le v posameznikih, temveč tudi v družinah in državah.« ⁷ Zato morajo borci KA nastopati kot urejena vojska (acies ordinata) v tesno »strnjenih četah«, v trdni »disciplini«, pod »enotnim vodstvom«. »Tega ne moremo nikoli zadostno priporočiti.« ⁸ Pij XI. sam je tudi postavil za zgled boljševike in boljševizem, »kako z vso bistroumnostjo izbirajo in izobrazujejo delovne pristaše, ki bi širili njih zmoto dan za dnem vse dalje med vsemi sloji in po vseh krajih sveta«, in kako se v boju zoper Cerkev »zbirajo v veliki slogi v eno samo bojno vrsto ter se z združenimi močmi trudijo, da dosežejo skupni smoter«. ⁹ Propaganda komunizma, je dejal Pij XI. v okrožnici proti komunizmu, »izhaja iz enega središča, a se na spreten način prilagodi razmeram posameznih narodov, deluje s silnimi finančnimi sredstvi, z brez-

⁴ Divini Redemptoris 64; slov. str. 85.

⁵ V pismu brazilskim škofom, 28. okt. 1928; gl. slov. prevod, Naša pot X (1936), 6.

⁶ V nagovoru 12. marca 1926; cit. Odar, Pravila KA, 19.

⁷ Divini Redemptoris 64, slov. str. 85.

⁸ Zlasti v pismu brazilskim škofom (28. okt. 1938) in v pismu španskemu kardinalu Seguri (6. nov. 1929).

⁹ Quadragesimo anno 146; slov. str. 265.

številnimi organizacijami, s pogostnimi mednarodnimi kongresi, z množnimi in izurjenimi pomožnimi četami, s časopisi, letaki, kinom, teatrom, radiom; prodira v šole in univerze ter po njih počasi v vse sloje.¹⁰

Ali meni kdo, da bodo v takšnem boju zmogli kaj razpršeni katoličani brez organizacije, brez taktike in brez enotnega vodstva?

Kakor priteguje boljsevize vse druge organizacije za pomoč, tako naj bi po navodilih Pija XI. tudi razna katoliška društva, ki imajo še svoje posebne smotre in svojo samostojnost, pomagala Katoliški akciji v svetem boju za Boga in krščanstvo.

Sklep:

»Katoliška akcija je med raznimi oblikami apostolata, ki so vse za Cerkev zaslužne, tista, ki najbolj ustreza novim potrebam sedanjega časa« (Pij XI.).¹¹ Katoliška akcija je »pomoč posebne božje previdnosti v teh za Cerkev tako težkih časih« (Pij XI.).¹² Katoliška akcija je »potrebna, zakonita in nenadomestljiva« (Pij XI.).¹³

Zato pravi Pastoralna inštrukcija o KA za ljubljansko škofijo: »Katoliško akcijo mora imeti sodobni dušni pastir za najpotrebnejšo stvar v svoji župniji.«¹⁴

Kaj bomo dejali na vse to glede na našo odgovornost? Zdi se, da se je dosti premalo zavedamo.

Če je KA, kakor jo je po posebni božji previdnosti uvedla Cerkev, v današnjih razmerah najprimernejše in potrebno sredstvo za pokristjanjenje sveta, ali si ne nalaga silne odgovornosti, kdor koli in kakor koli to akcijo ovira?

A kdo jo ovira?

Ovira jo že, kdor o njej molči, ko bi moral govoriti. Govoriti o njej pa morajo vsi dušni pastirji, saj so oni v prvi vrsti poklicani, da utro Katoliški akciji pot. Kdor gre torej malomarno mimo, ko bi moral zastaviti besedo za KA, brez dvoma zanemari svojo dolžnost. Obenem pa pohujša tiste mlade vnete fante in dekleta, ki so že slišali in brali o KA, a sedaj mislijo, da je nepotrebna reč, sicer bi se njih dušni pastir gotovo zavzel zanjo. Je to pohujšanje, če tudi morda ne v ožjem, bukovskem pomenu. Saj je neko dejanje ali nedejanje, ki zavede tudi druge v nedejanje, a je to nedejanje krivo, da se ti in oni ne rešijo »ruinae spiritualis«. Ta in oni bi se ne pogubil, če bi

¹⁰ Divini Redemptoris 17; slov. str. 33.

¹¹ V pismu lizb. patriarhu 10. nov. 1933; cit. Odar, Pravila KA, 9.

¹² Divini Redemptoris 64; slov. str. 85.

¹³ V pismu kard. Schusterju, 26. aprila 1931; cit. Odar, Katekizem KA, 21.

¹⁴ Gl. Pastoralne inštrukcije za ljubljansko škofijo, 139.

bila v fari KA, in ta bi bila, če ne bi dušni pastir s svojim nemarnim molkom teh in onih fantov in deklet od nje odvrnil. Tako je molk dušnega pastirja lahko posredno kriv »ruinae spiritualis« teh in onih, morda mnogih. Ovira jo tudi, kdor n. pr. takole govori: »Saj ne bo nič pomagalo! Treba bi bilo svetnika, da bi zavrl razkristjanjevanje sveta!« Bog nam daj svetnika in svetnikov, vendar takšno govorjenje slabi Katoliško akcijo, ker širi »defetizem«, malodušnost in lenobo, ki odklada delo in ga naklada tistemu umišljenemu svetniku, ki bo prišel ali ne bo prišel. V vsakem pravem borcu KA je nekaj svetnika in ni resnično, da bi združene čete takšnih borcev ničesar ne mogle doseči. Če jih kliče v borbo Cerkev, ki jo vodi Sveti Duh, moramo s Cerkvijo zaupati tudi mi, da sveti boj ne bo zaman.

Kajpada še bolj ovira Katoliško akcijo, kdor kakor koli pozitivno proti njej deluje.

Krivi so, da KA ne prodira tako, kakor bi mogla, n. pr. tisti, ki mrzko govorijo: »Kaj organizacija? KA je gibanje!« Seveda je gibanje, toda ali organizacija zanikuje gibanje, ali ni marveč njen namen vprav ta, da ga okrepi? Ali se boljševiki ne gibljejo, ki so z vsemi metodami organizacije organizirani? Tudi takšno govorjenje je »pohujšanje« v našem širšem pomenu. Krivo je, da se mladina ne oklene Katoliške akcije in tako posredno krivo, da se brezboštvo nadalje širi. Ta odgovornost je tem večja, ker takšno govorjenje mladino potrjuje v tisti zmoti mladinstva polpreteklega časa, da organizacija sploh ni nič vredna. Takšna zmota bi nazadnje privedla ljudi do tega, da bi zavrgli tudi Cerkev, ki je tudi organizacija. Seveda je ta in oni mislil le na to, da je za pokristjanjenje predvsem potreben duh, duhovna moč, duhovno gibanje, da je forma brez duha prazna, toda tega v KA nikoli nihče ni tajil. Če naj ima torej tisto govorjenje kak smisel, ga ima le kot negacija organizacije. Ta negacija je pa v očitnem nasprotju z življenjem, s psihologijo in z izrecnim naukom papežev.

Prav tako so dosti krivi in zato odgovorni za nemoč Katoliške akcije tisti, ki podsmešljivo govorijo o »specializaciji« in »metodah«. Kakor da ni teh strokovnih izrazov za organizacijo KA rabil tudi sam Pij XI. Nekateri, ki se s takšnim govorjenjem obregajo ob KA, kažejo, da niti ne umejo teh izrazov. Sploh se zdi, da marsikdo, ki dela težave Katoliški akciji, ni prebral ne Odarjevega klasičnega katekizma o KA, ne pastoralne instrukcije ljubljanske sinode o dušnem pastirju in KA.

Komu se bo čudno zdelo, vendar je resnica, da ni brez odgovornosti katehet, ki n. pr. pravi dijakom: »Mi pa se držimo Marijine družbe!« To je kajpada samo po sebi hvale vredno. Marijine družbe

so za mladino tolikega pomena, da tega ni mogoče nikoli dosti naglasiti. Toda v dejanskih razmerah, ko nekateri še vedno nasprotujejo Katoliški akciji in se širi to nasprotovanje tudi med dijaštvom, pomenijo one besede še nekaj negativnega, namreč: »Kaj nas briga KA!« Posledica bo pa ta: Toliko in toliko mladcev, ki bi se po spodbudi pridružili Katoliški akciji, ne le da se ji ne bo pridružilo, ampak ji bodo tudi sami nasprotovali. To bo psihološki učinek takšnega govorjenja. Ali ni to »pohujšanje«, to je, poslabšanje mladine? In ali ni to nasprotovanje cerkveni ustanovi, ki je po papeževih besedah najprimernejša v naši dobi in potrebna?

Podoben psihološki učinek ima n. pr. beseda: »Delo proti alkoholizmu in nemoralnosti, to je Katoliška akcija!« Seveda je to delo katoliška akcija, a ni še delo Katoliške akcije. Če se bo močna organizacija Katoliške akcije oprijela tega dela, bo mnogo uspešnejše kakor pa, če se ga loti kak posameznik ali tudi kaka svetna organizacija. Poleg tega pa tudi one besede vsebujejo neko negacijo, obrnjeno proti Katoliški akciji, kakor da je neka nova, nepotrebna reč.

Težko odgovornost si naklada tudi tisti, ki ob govorjenju o KA skomizga: »Le počakajmo! Po Piju gor, po Piju dol!« Ali ni Pij XI. tako poudarjal in utemeljeval primernosti in potrebe Katoliške akcije, da je katoličani nikakor ne moremo imeti za neko »kaprico« Pija XI., marveč jo moramo imeti za cerkveno ustanovo! Niti ne gre za to, ali ne bi bila možna kaka druga oblika. Cerkvopravno je sedaj določena ta in to je katoličanom zadosti, da se je z ljubeznijo in vestnostjo oklenejo. Ona beseda pa slabi pomen KA in vnemo za nje apostolsko delo in je tako pohujšanje za mladino in dušne pastirje.

So torej raznoteri načini »pohujšanja«, ki smo jih lahko krivi ob Katoliški akciji. Misliti pa moramo tudi na to, da lahko pohujšamo mnoge in da bo to pohujšanje morda v tem in onem ali celo v mnogih ustvarilo novo središče pohujšanja. Zopet pa ne gre tu za enega delavca, ki se zaradi našega pohujšanja morda ne bo odkril, temveč gre za delavce KA, za moč KA. Če je pa resnično — ponovimo še enkrat — da je po papeškem izreku KA najprimernejše in potrebno sredstvo za pokristjanjenje sveta, tedaj je jasno, da gre za velike reči. Tedaj je pa tudi jasno, da je vsako oviranje te akcije zlo, veliko zlo, da ne znači le manjše stopnje ljubezni, ampak je končno proti ljubezni za Cerkev in Boga in proti ljubezni za toliko nesrečnih ljudi, ki bi jih KA, če bi bila močna »urejena vojska«, pridobila za Boga in tako rešila.

Ali je to resnično, ali ni resnično? Če je resnično, je iz tega zadosti razvidna tudi naša odgovornost!

KRISTUSOV BOREC SODELUJ Z MILOSTJO

V. S.

Dne 2. novembra je Pij XII. sprejel v avdienci pet tisoč članov italijanske mladinske KA, ki so se posebno odlikovali v znanju katoliškega nauka in v cerkvenem petju. Papež jim je sam razdelil nagrade, ki so jih v tej plemeniti tekmi dobili najboljši člani in najboljši krožki. Fantje so pa sv. očetu v znak sinovske vdanosti in hvaležnosti darovali ves denar in vsa dobra dela, ki so jih zbrali na »Dan žrtev«. Pij XII. se jim je prisrčno zahvalil za iskreno darilo, ves vesel, ko tudi med mladino cvete lepa lastnost, ki so jo zlasti gojili prvi kristjani. Ti so imeli kar plemenit zakon, da so darovali Cerkvi in revežem vse, čemur so se odpovedali iz spokornosti ali iz ljubezni do Boga. Te žrtve in ti darovi so sad milosti, ki preveva mlada srca. In ker si je mladinska KA izbrala prav nauk o milosti za poglobitveni predmet študija v prihodnjem letu, je sv. oče v globokih in klenih besedah fantom povedal, kaj jim mora milost pomeniti, kako se morajo zanjo boriti in jo ohraniti.

Čudovit svet milosti.

»Čudovit svet se je odprl pred vami: kraljestvo svetih v nebesih, kraljestvo trpečih duš v vicah in kraljestvo vernih, ki preko duhovnih bojov in zmag potujejo v nebeško domovino. V vseh treh kraljestvih vlada milost, ki nas na zemlji opravičuje, v trpljenju vic razveseljuje in v nebesih povečuje. Čudovito je kraljestvo milosti, ki človeka spravi s Stvarnikom, ga opere vseh madežev, ga poviša in mu odpira vrata v večno srečo, ki jo je izgubil po krivdi prvega očeta. Je to svet, ki ga ne morete s svojimi čuti zagrabit, čeprav ni nič manj resničen ko sončni žarki, ki ogrevajo našo zemljo. Vaša vera vam izpričuje, da je svet milosti bolj resničen ko vsakdanje in minljive stvari, ki jih vidimo, slišimo, otipamo. In prav milost je, ki vas dviga nad vse, kar je okrog vas; po posvečujoči milosti ste več, ko vse stvari, ste otroci božji, deležni njegove narave, bratje Kristusovi, njegovi sodediči, določeni za nebesa. Po njej ste živi udje skrivnostnega telesa Kristusovega, ki mu je On glava, duša pa Sv. Duh. Če takole premislite in pretehtate sami sebe, boste malo razumeli globoke besede sv. Pavla: »Vaše telo je tempelj Svetega Duha, ki je v vas, in imate ga od Boga in niste svoji« (1 Kor 6, 19).

Prava odlika kristjana.

Bog, ki je človeško naravo čudovito ustvaril in še čudoviteje prenovil, vas je naredil deležne božje narave Njega, ki se je ponižal in postal deležen naše človeške narave: to je prava in najvišja odlika naše duše, to je krščansko plemstvo, to je odlika vsakogar, ki živi v posvečujoči milosti. A kaj je posvečujoča milost? To je tisto snežno belo oblačilo, ki nas je obdalo, prerojene v sv. krstu po vodi in sv. Duhu, da smo postali otroci božji; oblačilo, ki se na njem blesketajo biseri vere, upanja in ljubezni, tiste ljubezni, ki je kraljica in varuhinja milosti, kraljica vseh kreposti in darov, ki milost spremljajo. Dragi fantje, varujte in branite to svoje plemstvo! To plemstvo ne izhaja iz krvi ali slave dedov in pradedov, marveč iz trpljenja in krvi Kristusove. Obvarujte to skrivnostno oblačilo pred vsemi sovražniki, ki vas zalezujejo in napadajo od zunaj in znotraj, podnevi in ponoči, na vseh korakih vaše vesele in ravne poti skozi življenje.

Vsaka odlika pa nalaga dolžnosti in obveznosti, ki so tem večje, čim bolj osebno je odlikovanje. Tudi velika skrivnost odrešenja se ne izvrši mehanično in brez našega osebnega in prostovoljnega sodelovanja. Bog zveliča samo tistega, ki se hoče sam zveličati. Tako hoče On, ki je človeku dal prosto voljo, vest, zavest odgovornosti. Bog noče imeti v svoji službi sužnjeve, ampak svobodne ljudi! Gospodar žetve kliče in vabi delavcev na svojo žetev, a sili jih ne. Ko boste premišljevali to resnico, pogledjte veličastno zgradbo katoliškega nauka! To svetišče vere in krščanske modrosti, ki so ga zgradili duhovni delavci vseh stoletij, ga vedno branili, povsod in vsem razlagali! Pogledjte, kako je krščanstvo posvečevalo ljudi, kako ukrotilo in vzgojilo narode! Premislite slavno zgodovino Cerkve, kako je varovala in branila svoje življenje in svojo edinost proti vsem sovražnikom, notranjim in zunanjim, proti ločinam in razkolom, pred mehkužnostjo in propadom! Študirajte Cerkev, to čudo božje, ki je zgrajena na Petrovi skali in razširjena do vseh krajev sveta! In vsa ta velikanska dela so v večni nestalnosti in v boju vekov ustvarili ljudje, vsi prostovoljci, orodje v rokah božjih.

Modrost starih Grkov.

Stari Grki so imeli lep pregovor, ki je poln globoke življenjske modrosti: »Pred krepost so bogovi postavili znoj.« Mi poznamo enega samega Boga, našega Odrešenika. Ali vendar morete ta rek, ki je privrel iz globin človeške duše, naobrtni tudi na nadnaravno krepost, na življenje milosti, toda z eno razliko. Naj se človek še tako poti, samo s svojimi človeškimi napori si milosti ne more pridobiti. Zakaj

milost je po svoji naravi, po svojem izvoru nadnaravna in neskončno presega vsako stvar, vsako človeško delo. Bog sam vodi vsak naš korak v nadnaravni svet, v kraljestvo večnega življenja. »Gospod bo dal milost, Gospod bo dal slavo« (Ps 83, 12). Da pa boste v milosti napredovali, vztrajali, rasli, da bo vaša milost rodovitna v ljubezni do bližnjega, kar je višek popolnosti, morate z njo sodelovati vsak dan, vsako uro. Kdor stalno svojega telesa ne uri, ne ostane močan. Kdor se stalno duhovno ne vadi, ni trden in stanovit in nadnaravnem življenju. Ali ni sv. Ignacij imenoval knjige, ki v njej daje navodila, kako postaneš popoln kristjan, Duhovne vaje? Vi ste se že naučili ali pa se še boste kakega poklica ali obrti. In postati dober kristjan, je tudi poklic, je tudi znanost, da, celo znanost vseh znanosti, poklic za vse življenje, ki se ga je treba s trudom naučiti.

Katoličan bodi pogumen.

Ta poklic ima samo enega mojstra: »Eden je vaš učitelj, vaš vodnik, Kristus« (Mt 23, 10). Gospod je čudovit mojster, krotak, ponižen, najmodrejši, najmogočnejši, ki daje svojim učencem v jed in pijačo svoje Telo in svojo Kri. Njegova šola je oltar, oltar je obhajilna miza, kjer uživata nebeški kruh, kruh, ki ima v sebi vso sladkost. Ljubljeni fantje, ki iščete sladkosti v minljivosti sveta, v tej dolini solza, pridite h Gospodovi mizi: »Pokusite in poglejte; zakaj sladak je Gospod« (Ps 33, 9). Mislite na duhovne sile, na močno notranje življenje, ki izvira iz sv. Evharistije. In v čem se še kažejo njeni učinki? Da lahko nesete svojo vero in poštenost naprodaj v vse zanke in nevarnosti življenja? Ne, Kristus hoče v sv. obhajilu oborožiti svoje učence in vojake, da se bodo dan za dnem stanovitno in zmagovito bojevali ter se tako varovali greha, utrjevali v kreposti in rasli v Kristusu. Življenje kristjana je namreč večni boj, ne pa brezdelje, udoben počitek in sladko spanje. »Nebeško kraljestvo silo trpi in le silni ga otemajo« (Mt 11, 12), nikoli pa ne strahopetci in lenuhi.

Izpolnjuj zapovedi!

Kristusov oltar je tudi šola ljubezni, tiste ljubezni, ki ni samo v besedah ali na jeziku, marveč v dejanju in resnici, v izpolnjevanju njegovih zapovedi. »Ako boste spolnili moje zapovedi, boste ostali v moji ljubezni, kakor sem jaz spolnil zapovedi svojega Očeta in ostal v njegovi ljubezni« (Jan 15, 10). Ali hočete ostati v božji ljubezni, ali hočete največje dobro, najpopolnejše življenje svoje duše? Potem morate premagati same sebe in svoje strasti. Hočete spolnjevati Kristusovo postavo? Vaše mlado srce naj se potem ne obotavlja; odpovejte

se svetu, poželjivosti in satanu! Pot v nebo je ozka in strma, a imate mogočno pomočnico, ki vas vodi, podpira, slabotne krepi, bolne ozdravlja, padle dviga. To je milost božja, ki vas komaj čaka, da bi vam v duši poživila in obnovila božje življenje, ki vas bo privedlo k Bogu. Ali čeprav vas podpira milost, morate to življenjsko pot prehoditi sami, pot, zaznamovano z zapovedmi, žrtvami in križem, ki jo je prvi prehodil Gospod sam.

Bolj kakor telesno življenje cenite življenje duše. Nič vam ne bi koristilo, če bi živeli tisoč let in si osvojili ves svet, a dušo bi pogubili. Milost je torej največji in najdragocenejši zaklad, ki ga nosite v svojem srcu. A čim večji je zaklad, tem bolj pogumno ga je treba braniti, tem bolj ljubosumno varovati. Pazite na milost, ostanite v prijateljstvu z Bogom, ki brez njega v nadnaravnem svetu nič ne zmoremo: »Brez mene ne morete nič storiti,« je rekel božji Odrešenik. Gotovo vas bo Gospod sam varoval. Ali najboljše sredstvo, da si izprosate milost, je molitev. Molite sami, molite s Cerkvijo, svojo materjo, ki na prvo nedeljo po binkoštih takole prosi: »O Bog, moč v Tebe upajočih, usliši milostno naše klice. In ker mi, ki smo slabotni in umrljivi, brez Tebe nič ne premoremo, daj pomoč svoje milosti, da Ti bomo v spolnjevanju Tvojih zapovedi s pripravljeno voljo in z deli ugajali.« Dajte, s to lepo molitvijo kronajte svojo plemenito letošnjo študijsko tekmo'.

OSVOBODILNA FRONTA

L—j.

Nekateri bi tudi duhovnike radi zvalili v OF, zato jih skušajo sprijazniti z boljševiki in njih metodami. Delajo to z znanstvenim videzom in zapeljivimi besedami. Naš odgovor more biti le ta: Za nas ni nobenega dvoma, da je ljubezen do naroda dolžnost in da je izraz te dolžnosti delo za narod. Toda v argumentaciji teh mož tiči troje velikih prevar. Prva je, da prezirajo tista načela katoliške morale: non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Z zločini se ne služi resnično narodu! Druga je tisti zmotni ali — ali, ali kapitalizem ali komunizem; če nočemo dosedanjega pogubnega kapitalizma, da se moramo odločiti za komunizem, kakor da nič ne vedo o papeških socialnih okrožnicah, ki nočejo ne kapitalizma ne komunizma, temveč rešilno krščansko socialno reformo. Tretja prevara je, da rišejo boljševizem kot slovanško socialno uredbo; dejstvo pa je, da je na boljševizmu ruska le akcidentalna organizacijska oblika »sovjetov« pa tista »verska sila«, ki se z njo ruska duša oklene vsake velike zmote, obetajoče, četudi goljufivo rešitev. Po duhu in namerah je pa boljševizem skrajni marksistični komunizem. Lenin, oče boljševizma, je bil fanatičen marksist, komunist in materialist obenem, kakor Marx, in zelo se vara, kdor hoče ločiti v boljševizmu komunizem od ateizma: po Marxu in Leninu je komunizem bistveno brezbožen, ker jima je religija le »opij za ljudstvo«. (Lenin je namesto besede »opij« rabil še grško besedo »siruška«, za kar pravi gorenjski žganjar »geruš«).

Nekateri upajo, da se bo komunizem prilagodil novim časovnim razmeram. To upanje je neosnovano. Da bi tako mogočno internacionalno gibanje z namišljenim svetovnim poslanstvom bistveno spremenilo svojo naravo, to je povsem neverjetno. Taktiko pač, kakor jo res spreminja, a ne narave, kakor je v 24 letih dosedanjega gospostva res ni! Zlasti bo pa komunizem po posameznih pokrajinah svojo zmago risal kakor doslej z nasiljem in pokoljem. Zato si nakopava veliko odgovornost pred Bogom in narodom, kdor s takimi prevarami bega ljudstvo.

ZADNJE BESEDE LJUBLJANSKEGA NADPASTIRJA O KATOLIŠKI AKCIJI

Koliko sobratov mi je te mesece že vzdihnilo: Ko bi imeli KA povsod po župnijah organizirano in laične apostole po poklicnih okoljih vzgojene! Da, koliko manj škode bi v obstoječih razmerah trpele duše. Res je! A žal, da prihaja spoznanje pozno. Dolga leta, ko se je KA toliko urgirala od papeža in škofa, se mnogokje kar niso mogli lotiti tega prepotrebne delo, ki ga je Bog od nas duhovnikov terjal. Izgovorov je bilo vedno dovolj: ni časa, dušni pastirji smo že itak preobloženi, se ne strinjam z metodo KA v naši škofiji, saj zdostujejo druge verske družbe, pri nas nadomestuje Marijina družba Katoliško akcijo, v naši župniji ni potrebna, pri nas ni primernih ljudi za apostole itd. itd. Pridi, Sveti Duh, in pokaži nam vse te in slične izgovore v pravi luči njihove puhlosti in neresnosti! Ali nismo z njimi hoteli pomiriti le svojo vest, ki se je pri urgiranju z mero-dajne strani oglašala? Confiteamur nostram maximam culpam! Res, prav ima Hans Wirtz, ki trdi, da smo vprav mi sami s svojo nezvestobo sokrivi katastrofe, ki nas je zadela (Bruder Franz in unserer Zeit, str. 170).

Publikacije „Naše poti“

knjižne zbirke dijaške Katoliške akcije

	Nekaj smernic katoliškemu dijaštvu	Naša pot	I.
	O čtivu in še kaj	" "	II.
	Cerkev, boljševizem in zlo	" "	III.
Dr. Aleš Ušeničnik	Socialno vprašanje	" "	IV.
Dr. Aleš Ušeničnik	Knjiga načel I. del	" "	V.
Ad. Tanquerey	Za vzgojo izbranih čet: naše včlanjenje v Kristusa	" "	VI.
Dr. Još. Turk	Pota in cilji sholastike	" "	VII.
Kan. Cardijn	Dve razpravi o Katoliški akciji	" "	VIII.
Dr. Aleš Ušeničnik	Knjiga načel II. del	" "	IX.
	Pismo sv. očeta brazilskim škofom o Katoliški akciji. — Značaj KA. — KA in verske družbe	" "	X.
Dr. A. Odar	Okrožnica Leona XIII. Immortale Dei o krščanski ureditvi države	" "	XI.
Dr. Ignacij Lenček	Problemi filma. Okrožnica Pija XI. o kinu	" "	XII.
Dr. Aleš Ušeničnik	Okrožnica Pija XI. „Divini redemptoris“	" "	XIII.
Dr. Aleš Ušeničnik	Knjiga načel III. del	" "	XV.
Dr. Aleš Ušeničnik	Dialektični materializem	" "	XVI.
Dr. Aleš Ušeničnik	Obris socialnega vprašanja	" "	XVII.
Dr. A. Odar	Cerkvene določbe o tisku I. del	" "	XVIII.
Dr. A. Odar	Cerkvene določbe o tisku II. del	" "	XIX.
Dr. A. Odar	Cerkvene določbe o tisku III. del	" "	XX.
Dr. Aleš Ušeničnik	Okrožnica Pija XI. „Quadragesimo anno“	" "	XXI.

„Naša pot“ majhna po velikosti, a vsebinsko bogata, spada brez dvoma med najbolj sodobne in najresnejše slovenske publikacije.

